

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

GAZİANTEP İLİNDE TİCARETİ YAPILAN TIBBİ BİTKİLER VE AKTARLARIN MÜŞTERİ PROFİLİ

Rukiye ŞİMŞİR BOZDAĞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI**

KAHRAMANMARAŞ 2019

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**GAZİANTEP İLİNDE TİCARETİ YAPILAN TIBBİ
BİTKİLER VE AKTARLARIN MÜŞTERİ PROFİLİ**

Rukiye ŞİMŞİR BOZDAĞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez,
Orman Mühendisliği Anabilim Dalında
Yüksek Lisans
derecesi için hazırlanmıştır.

KAHRAMANMARAŞ 2019

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü öğrencisi Rukiye ŞİMŞİR BOZDAĞ tarafından hazırlanan “Gaziantep İlinde Ticareti Yapılan Tıbbi Bitkiler ve Aktarların Müşteri Profili ” adlı bu tez, jürimiz tarafından 01/08/ 2019 tarihinde oy birliği / oy çokluğu ile Orman Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr.Öğr. Üyesi Seyran PALABAŞ-UZUN (DANIŞMAN).....

Orman Mühendisliği Anabilim Dalı

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet İLÇİM

Biyoloji Anabilim Dalı

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Alper UZUN

Orman Mühendisliği Anabilim Dalı

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mustafa YAZICI

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada, alıntı yapılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Rukiye ŞİMŞİR BOZDAĞ

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

GAZİANTEP İLİNDE TİCARETİ YAPILAN TIBBİ BİTKİLER VE AKTARLARIN MÜŞTERİ PROFİLİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

RUKİYE ŞİMŞİR BOZDAĞ

ÖZET

Bu çalışma Gaziantep ilinde ticareti yapılan tıbbi bitkiler ve aktarların müşteri profilinin belirlenmesi için yapılmıştır. Çalışmada yerel halkın aktarlardan besin ve tıbbi amaçlı halk ilacı olarak satın aldığı ve kullandığı belirlenen bitkiler araştırılmıştır. Bu amaçla Gaziantep ilinde bulunan aktarlardan bitkiler temin edilmiş, bitkilerin cins veya tür ölçeğinde teşhisi laboratuvar ortamında yapılmıştır. Aktarlardan temin edilen 58 türün Latince adları, yöresel adları, kullanılan kısmı, kullanım metotları, tıbbi etkileri belirlenmiştir.

Aktarlara (14 adet) ve yerel halka (160 kişi) anketler yapılmış ve aktarların müşteri profilleri ile yerel halkın satın alma eğilimleri ve en çok ticareti yapılan tıbbi bitkiler belirlenmiştir. Yapılan anket çalışması ile aktarlar tarafından en fazla satılan 10 bitki türünün Nane (*Mentha x piperita* L.), İhlamur (*Tilia platyphyllos* Scop.), Kekik (*Thymus* sp.) ,Meyan (*Glycyrrhiza glabra* L.), Adaçayı (*Salvia officinalis* L.), Zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe), Papatya (*Matricaria chamomilla* L.), Isırgan otu (*Urtica dioica* L.), Sinameki (*Senna alexandrina* Mill.) ve Keçiboynuzu (*Ceratonia siliqua* L.) olduğu saptanmıştır. Yerel halk ile yapılan anket araştırması sonucuna göre müşterilerin tıbbi bitkileri en çok gıda olarak (%60), daha sonra solunum sistemi rahatsızlıkları (%46) ve Sindirim sistemi rahatsızlıkları (%41) için satın aldıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre müşterilerin en fazla kullandığı bitkilerin Nane (*Mentha x piperita* L.), İhlamur (*Tilia platyphyllos* Scop.), Adaçayı (*Salvia officinalis* L.), Zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe), Kuşburnu (*Rosa canina* L.), Meyan (*Glycyrrhiza glabra* L.), Isırgan otu (*Urtica dioica* L.), Dereotu (*Anethum graveolens* L.), Salep (*Orchis* sp.) olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Etnobotanik, Aktar, Tıbbi bitkiler, Anket, Gaziantep

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Ağustos 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seyran PALABAŞ-UZUN

Sayfa sayısı: 82

**CUSTOMER PROFILE and MEDICINAL PLANTS TRADE in HERBAL SHOP of
GAZİANTEP PROVINCE**

(MASTER THESIS)

RUKİYE ŞİMŞİR BOZDAĞ

ABSTRACT

This study was conducted to determine the medicinal plants traded in Gaziantep and customer profile of herbal shops. In this study, it was investigated the plants that were purchased from herbalists and used by the local people as food and medicinal purposes. For this purpose, plants were obtained from herbal shops in Gaziantep. The identification of plants as the genus or species level was made in the laboratory. The Latin names, vernacular names, used parts, methods of use and medical effects of 58 species were determined.

To determine the most preferred medicinal plants and purchasing trends of local people and also the customer profiles of herbalists, questionnaires have been applied to the herbalists (14) and the local people (160). According to the questionnaires, the top 10 plant species sold by herbal shops as follows; Mint (*Mentha x piperita* L.), Linden (*Tilia platyphyllos* Scop.), Thyme (*Thymus* sp.), Licorice (*Glycyrrhiza glabra* L.), Sage (*Salvia officinalis* L.), Ginger (*Zingiber officinale* Roscoe), Chamomile (*Matricaria chamomilla* L.), Stinging nettle (*Urtica dioica* L.), Senna (*Senna alexandrina* Mill.) and Carob (*Ceratonia siliqua* L.). As a result of the public questionnaire, it has been found that the customers purchased medicinal plants mostly for food (60%), then for respiratory disorders (46%) and digestive disorders (41%). According to research results, customers' most commonly used plants have been determined as; Mint (*Mentha x piperita* L.), Linden (*Tilia platyphyllos* Scop.), Sage (*Salvia officinalis* L.), Ginger (*Zingiber officinale* Roscoe), Rosehip (*Rosa canina* L.), Licorice (*Glycyrrhiza glabra* L.), Stinging nettle (*Urtica dioica* L.), Dill (*Anethum graveolens* L.) and Sahlep (*Orchis* sp.).

Keywords: Ethnobotany, Herbal shop, Medicinal plants, Questionnaire, Gaziantep

Kahramanmaraş Sutcu Imam University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Forest Engineering, August 2019

Advisor: Assist. Prof. Dr. Seyran PALABAŞ-UZUN

Page Number: 82

TEŞEKKÜR

Tez konumun seçiminden, yürütülmesine ve sonuçların değerlendirilmesine kadar karşılaştığım her türlü sorunun çözümünde yol gösteren, her zaman moral veren, motive eden, tezin yazılması esnasında büyük emeği bulunan değerli hocam Dr.Öğr. Üyesi Seyran PALABAŞ UZUN'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunmaktan büyük kıvanç duyarım.

Tez çalışmam boyunca bilgi ve yardımlarını esirgemeyen, sürekli moral veren ve motive eden değerli hocam Dr.Öğr. Üyesi Alper UZUN'a çok teşekkür ederim.

Saha çalışmalarım ve tez yazım aşamasında bana yardım ve eşlik eden değerli annem Mine ŞİMŞİR ve babam Yaşar ŞİMŞİR'e sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmanın her evresinde yanımda olan değerli görüşlerini ve bakış açısını tezime aktaran sevgili eşim Furkan BOZDAĞ'a çok teşekkür ederim.

Tür temininde ve anket çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen aktar sahipleri rahmetli Yusuf KÖSE, Fatih ŞEKEROĞLU, Ökkaş ŞİMŞEKYAKAR, Bülent BİLİCİ, Cuma AYKAL, Mehmet KELLEÇİOĞLU, Memo EMRE, Sedat ASLANYÜREK, Yusuf POLAT, Mehmet Ali ÇEVİKKOL, Şerif BAŞOĞLU' na teşekkür ederim.

Bu aşamaya gelmemde bana emeği geçen ve tezimin başarıya ulaşmasını sağlayan tüm hocalarıma, eğitim hayatım boyunca büyük bir özveri ile maddi ve manevi olarak desteklerini her zaman hissettiğim aileme tüm kalbimle teşekkür ediyorum. Adını burada saymadığım ve katkısı olan herkese ayrıca şükranlarımı sunarım.

Rukiye ŞİMŞİR BOZDAĞ
Kahramanmaraş Ağustos/ 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÇİZELGELER DİZİSİ	v
ŞEKİLLER DİZİSİ	vii
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER	6
2.1.Coğrafi Konum.....	6
2.2.İklim.....	6
2.3. Bitki Örtüsü	7
3.MATERYAL VE YÖNTEM.....	8
4. BULGULAR.....	9
4.1. Aktarlarla Yapılan Anket Analizleri.....	9
4.2. Yerel Halk ile Yapılan Anket Analizleri	30
5. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	57
6. ÖNERİLER	65
7. KAYNAKLAR	66
EKLER	69

ÇİZELGELER DİZİSİ

Sayfa No

Çizelge 4.1. Aktarların yaş dağılımı	9
Çizelge 4.2. Aktarların cinsiyet dağılımı	10
Çizelge 4.3. Aktarların eğitim düzeyi	10
Çizelge 4.4. Aktarların bilgi birikimi	11
Çizelge 4.5. İşletme Faaliyetleri	12
Çizelge 4.6. Aktarların gelir kaynağı	12
Çizelge 4.7. Aktarların aylık kazancı	12
Çizelge 4.8. Aktarların en çok sattıklarını belirttiği 10 bitki türü	13
Çizelge 4.9. En fazla satılan 10 bitki türünün yıllık ortalama kg miktarları	15
Çizelge 4.10. Mevsimlere göre en çok satışın yapıldığı mevsim çizelgesi	16
Çizelge 4.11. Ürünlerinizi nasıl satın alıyorsunuz?	17
Çizelge 4.12. Ürünlerinize herhangi bir işlem yapar mısınız?	17
Çizelge 4.13. Mevsimlere göre en çok sattığınız bitki türleri nelerdir?	18
Çizelge 4.14. Ürünleri saklama şekillerini en çoktan en aza doğru sıralayınız?	19
Çizelge 4.15. Ürünlerinizi nereden/kimden aldığınızı en çoktan en aza doğru sıralayınız.	19
Çizelge 4.16. Aktarların bitkiye Ulaşabilirlikleri	20
Çizelge 4.17. Aktarların tıbbi bitki alma sıklıkları	20
Çizelge 4.18. Aktarların müşteri profili	21
Çizelge 4.19. Müşterilerin yaş gruplarına dağılımı	22
Çizelge 4.20. Müşterilerin meslek grupları	22
Çizelge 4.21. Müşterilerin tıbbi bitki kriterleri	23
Çizelge 4.22. Müşterilerin eğitim düzeyi	24
Çizelge 4.23. Müşterilerin aktarlara geliş önceliği	25
Çizelge 4.24. Müşterilerin aktarlara geliş yerleri	26
Çizelge 4.25. Müşterilerin bitkileri alış amaçları	27
Çizelge 4.26. Kendinize ait ilaç (karışım) var mı?	27
Çizelge 4.27. Aktarların bitkiler hakkında bilgileri edindikleri kaynaklar	28
Çizelge 4.28. Bitkilerin ticaretle ilişkin yasalar durum hakkında bilgi	29
Çizelge 4.30. Ankete katılanların cinsiyet dağılımı	31
Çizelge 4.31. Yaş grupları dağılımı	31
Çizelge 4.32. Medeni durum	33

Çizelge 4.33. Eğitim düzeyi	34
Çizelge 4.34. Genel meslek gruplarına dağılım.....	35
Çizelge 4.35.Sosyal güvence	36
Çizelge 4.36.Gelir düzeyi dağılımı	37
Çizelge 4.37.Tıbbi bitkilerin kullanım amaçları.....	39
Çizelge 4.38 En çok kullandığınız 10 tıbbi bitki hangileridir?.....	40
Çizelge 4.39. Kendinize ait bir ilacınız (karışımınız)var mı?.....	41
Çizelge 4.40. Rahatsızlandığınızda önce doktora mı gidersiniz?	42
Çizelge 4.41. Soru 11'e cevap "1*" ise gidiş sebebi (sadece hastaneye giderim).....	43
Çizelge 4.42.Soru 11'e cevap "2" ise gidiş sebebi (önce hastane sonra aktar)	44
Çizelge 4.43. Soru 11'e cevap "3" ise gidiş sebebi (önce aktar sonra hastane)	45
Çizelge 4.44.Soru 11'e cevap "4" ise gidiş sebebi (sadece aktara giderim)	45
Çizelge 4.45.Rahatsızlandığınızda önce tıbbi ilaç mı alırsınız yoksa bitkilerden mi yararlanırsınız?	46
Çizelge 4.46. Rahatsızlandığınızda bitki ilacını kendiniz mi yaparsınız yoksa aktara mı gidersiniz?	47
Çizelge 5.1.Aktarların yaş sınıflandırması	58
Çizelge 5.2. Kg bazında en fazla satılan bitkiler	59
Çizelge 5.3.Yaş gruplarında karşılaştırma.....	61
Çizelge 5.4.Eğitim düzeyi gruplarında karşılaştırma.....	61

ŞEKİLLER DİZİSİ

Sayfa No

Şekil 2.1. Gaziantep İlinin Türkiye’deki yeri (cografyaharita.com, 23.04.2019)	6
Şekil 4.1. Aktar yaş dağılımı ve yüzdeleri	9
Şekil 4.2. Aktar eğitim düzeyi dağılımı ve yüzdeleri	10
Şekil 4.3. Aktarların mesleği öğrenme durumu ve yüzdeleri.....	11
Şekil 4.4. Aktarların aylık gelirleri	13
Şekil 4.5. Aktarların en çok sattığı 10 bitki türü	14
Şekil 4.6. Aktarların kg bazında En Çok Satılan 10 bitkinin yüzdelik dağılımı	15
Şekil 4.7. Aktarların ürünleri nasıl satın aldıkları.....	17
Şekil 4.8. Aktarların ürünlere işlem yapma durumu ve yüzdelik dağılımı	18
Şekil 4.9. Aktarların ürün bulma durumu ve yüzdeleri.....	20
Şekil 4.10. Aktarların ürün alma sıklıkları ve yüzdeleri	21
Şekil 4.11. Aktara gelen müşterilerin cinsiyete göre dağılımı ve yüzdeleri.....	21
Şekil 4.12. Aktara gelen müşterilerin yaş gruplarına göre dağılımı	22
Şekil 4.13. Aktara gelen müşterilerin meslek grupları ve yüzdeleri.....	23
Şekil 4.14. Müşterilerin tıbbi bitkileri satın alırken dikkat ettiği kriterlerin dağılımı	24
Şekil 4.15. Aktara gelen müşterilerin eğitim düzeyleri ve yüzdelik dağılımları.....	25
Şekil 4.16. Aktarlara göre müşterilerinin hastaneye gitmeden önce aktara gidip gitmeme durumları.....	26
Şekil 4.17. Müşterilerin aktarlara nereden geldiğinin yüzdelik dağılımı.....	27
Şekil 4.18. Aktarların bitkiler hakkında bilgileri öğrenme durumlarının yüzdelik dağılımı	28
Şekil 4.19. Aktarların bitkiler için uygulanan yasadan haberdar olup olmama durumlarının yüzdelik dağılımı	29
Tablo 4.29. Son 5 yıllık dönemde tıbbi bitki pazarında gözlemlenen değişiklikler	30
Şekil 4.20. Ankete katılanların cinsiyet dağılımı	31
Şekil 4.21. Erkek müşterilerin yaş gruplarına dağılımı ve yüzdeleri.....	32
Şekil 4.22. Kadın müşterilerin yaş gruplarına dağılımı ve yüzdeleri	32
Şekil 4.23. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin yaş dağılımları.....	33
Şekil 4.24. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin medeni durumları	34
Şekil 4.25. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin eğitim düzeyi.....	35
Şekil 4.26. Erkek ve kadın müşterilerin genel meslek gruplarına dağılımı	36
Şekil 4.27. Erkek ve kadın müşterilerin sosyal güvenceleri ve yüzdeleri.....	37

Şekil 4.28.Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin gelir düzeyleri	38
Şekil 4.29.Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin tıbbi bitkileri kullanma nedenleri ve yüzdeleri.....	39
Şekil 4.30.Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin en çok kullandığı bitki türleri.....	41
Şekil 4.31.Erkek ve kadın müşterilerin bitki karışımı yapıp yapmadığı sorusuna verilen cevaplar	42
Şekil 4.32.Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin rahatsızlandığında tercih edebileceği durumlar ve yüzdeleri	43
Şekil 4.33. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin rahatsızlandıklarında tercih edebileceği durumlar ve yüzdeleri	46
Şekil 4.34. Erkek ve kadın müşterilerin rahatsızlandıklarında bitki ilacını yapıp yapmama yüzdeleri.....	47

1.GİRİŞ

Doğadaki tüm canlılar bir yapının parçasıdır. Mitolojide bitkiler tanrıların insanlara sunduğu en kıymetli hediye olarak görülmektedir. Tüm bitkiler insanların hizmetine sunulmuş olup, insanoğlunun varoluşundan beri bitkilerle bir ilişki içindedir (Gezgin, 2006;Faydaoğlu ve Sürücüoğlu 2011). İlk çağlardan günümüze ulaşan arkeolojik verilere göre insanlar, besin sağlamak ve sağlık sorunlarına çözüm bulmak için öncelikle doğal kaynaklardan ve bitkilerden faydalanmıştır (Koçyiğit, 2005; Faydaoğlu ve Sürücüoğlu,2011).

Farklı dönemde ve uygarlıklarda bitkiler genellikle ilaç, gıda, yakacak, alet ekipman yapımı, evcil hayvanlara yem, boya maddesi gibi farklı amaçlarda kullanılmıştır (Ghorbani 2005; Kocabaş ve Gedik 2016).

1957 yılında Kuzey Irak'ta Şanidar Mağarasında yapılan mezar kazılarında; ebegümeci, kanarya otu, gül hatmi, mor sümbül, peygamber çiçeği, deniz üzümü, civanperçemi gibi türler insanlar ile bitkilerin ilişkisi hakkındaki ilk bulgulardır (Kendir ve Güvenç, 2010; Kocabaş ve Gedik 2016).

Bugün halen bitkiler insanların tedavisi için oldukça önem arz eder. Çoğu araştırmacı için insanların günlük yaşamında bitkiler temel kullanım adına vazgeçilmezdir (Kargioğlu ve ark.2008;Kocabaş ve Gedik 2016).

Bitkilerle tedavi hem diğer ülkeler hem de ülkemizde, son 20-30 senede çok hızlı gelişen bir yöntem olmuştur. Bunun sebebi çok fazla faktöre bağlansa da en önemli faktörler olarak şunları gösterebiliriz:

- Medikal tedavilerin yan etkilerini azaltarak yaşam standartlarına kalite katmak
- Kişilerin sağlıklı yaşam için daha aktif rol üstlenmek istemesi
- Kişilerin aldıkları tıbbi tedaviden memnun olmamaları
- Reçeteli ilaç kullanırken kullanılan ilaçların yan etkileri hakkında bilgili olmaları
- Kültürel bağlar sebebiyle gelenek haline gelmiş tedavilerin ve bu tedavilerde kullanılan ürünlerin yeğlenmesi (Arslan, 2016).

Bitkilerle tedaviye olan yönelimi, Dünya Sağlık Örgütü(WHO), gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde tıbbi bitki kullanmanın ekonomik nedenlerle, ilaçlara alternatif düşünülerek, ülkelerin kültür ve doğal kaynaklarına uygun sağlık teknolojisi geliştirmek ve

gelişmiş olan ülkelere bağımlı yaşamaktan kurtulmak açısından önemli görmektedir. Aynı zaman da gelişmiş olan ülkeler bu tedavi sistem ve metotlarının büyük bir kısmını alternatif tıp, tamamlayıcı tıp ve geleneksel tıp ismi altında benimsemişler ve uygulamışlardır. Tıbbi ve aromatik bitkiler, doğadan toplanarak, kültürü yapılarak ve ithalat yoluyla sağlanır (Arslan, 2016).

Asırlardan bu yana devam eden bitki ve insan arasında var olan bağ ile bugün tüm dünyada önemli kabul edilen ve yapılan ciddi araştırmalar ile etnobotanik bilimi meydana gelmiştir. Ayrıca bu uzun sürecin sonucu olarak kuşaktan kuşağa aktarılan, bugüne kadar gelen önemli bilgiler veren içerikler ile bitkiler bilimsel çalışmalara önemli katkı sağlamıştır (Kendir ve Güvenç, 2010).

Etnobotanik kelimesi W.Harsberg(ABD’li bilim insanı) tarafından 1895 senesinde ilk kez söylenmiştir. Etnobotanik kelimesinin geçtiği ilk yer “The Purposes of Etnobotany” adlı eserdir. Bu eser etnobotanik konusu ile ilgili ilk bilinen yayındır. Etnobotanik kelimesi bilimsel çalışmalara konu olunca bu çalışmalar ile yeni bir dönem başlamıştır. Birçok araştırmacı 1980’lere kadar kendi konusu için ‘etnobotanik’ kelimesini kullanmıştır. 1980 ve sonrasında etnobotanik çok geniş kesimlerin, buna halkta dahil ilgisini çekmiştir ve birçok dergide (yerli, yabancı) bilimsel adım atılarak makaleler yazılmaya başlanmıştır. Daha sonra paleoetnobotanik, halk bilimi, arkeobotanik üzerine çalışan bilim insanları da bu konuda çalışmış ve etnobotanik dalı için yeni bilgiler ve teknikler katmışlardır(Yıldırım, 2004).

Etnobiyoloji topluluğu ilk kez 1981 senesinde Amerika ‘da Journal of Etnobiology adıyla bir dergi çıkarmıştır. Harsberger’e göre etnobotaniğin tanımı ‘bitkilerin yerli halk tarafından kullanılması’seklindedir. Yen,1993 yılında etnobotanik için yeni bir tanım söylemiştir ‘Yöre halkı ve bitkiler arasında oluşan karşılıklı bağ.’ Bugün ise ‘Belli bir yörede yaşam süren halkın gereksinimlerini karşılamak için bitkilerden faydalanması ve o bitkilere olan etkileri’ şeklinde tanımlanmıştır(Yıldırım, 2004).

Etnobotanik üzerine yapılan çalışmalar, tarihsel süreçte insanoğlunun sadece bitkilerle etkileşimini belirtmekle yetinmez, ekonomik ve tıbbi öneme sahip bitkilerin tespit edilmesine ve ilaç sanayinin gelişmesi için hammadde ihtiyacının karşılanmasına önemli katkıda bulunur. Bunlardan başka gıda, kozmetik, aktarlık, çiçekçilik ve arıcılık

gibi değişik çalışma alanlarının da oluşması açısından çok bk önem taşır (Kendir ve Güvenç, 2010;Altay ve Karahan, 2012).

Dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de etnobotanik adına yapılan ilk çalışmalar tıbbi bitkilere yoğunlaşılmış çalışmalardır. 1928 yılında yapılan Harf Devrimi ile başlayıp 1997'ye kadar olan 70 yıllık dönemde ülkemizde 765 adet yapılmış etnobotanik alışmalar Narin Saraçoğlu tarafından 'Cumhuriyet Dönemi Türk Etnobotanik Araştırmalar Arşivi' isimli tezi ile tespit edilmiştir ve bu tez Farmasötik Botanik Anabilim Dalı İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ne araştırma yapmak isteyenler için sunulmuştur. Yapılan bu bibliyografya incelenirse, bu bitkilerin kullanımı ile alakalı en çok yayının İstanbul, Konya ve Sivas illerine ait olduğu; en yoğun olarak da, gıda olarak, inanç ve insan sağlığı için kullanıldığı ortaya çıkmıştır (Dlarıslan ve ark., 2016).

Ülkemizin zengin floristik bileşimi tıbbi ve aromatik bitkilerin çeşitliliğini de beraberinde getirmiştir. Türkiye'de bitkisel zenginlik  fitocoğrafik bölgenin (İran-Turan, Akdeniz, Avrupa-Sibirya Fitocoğrafik Bölgesi) keşiştiği yerde olması, Güney Avrupa ile Güneybatı Asya florası arasında köprü konumunda bulunması, birçok cins ve seksiyonun orjin ve farklılaşım merkezinde olmasıyla ilişkilidir. Buna karşın bu zenginlikten yeterince yararlanılmamaktadır (Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011).

Ülkemiz coğrafı konum, geniş yüzölçümü, iklim ve bitki çeşitliliği, tarımsal potansiyeli sayesinde aromatik ve tıbbi bitki ticaretinde sayılı ülkelerdendir. Ülkemizin nemi; gelişmiş pek çok ülkenin bitkisel ilaç, gıda ve katkı maddeleri, bitki kimyasalları, kozmetik ve parfümeri sanayinde kullandıkları bitkisel hammaddenin Türkiye'nin florasında var olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bitkiler çoğunlukla doğadan toplanıp, pazarlanmaktadır. Aromatik ve tıbbi bitkiler çoğunlukla Akdeniz, Doğu Karadeniz, Marmara, Güneydoğu Anadolu ve Ege Bölgelerinden toplanmaktadır (Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011).

Aromatik ve tıbbi bitkilerde üretimin devamlılığı ve pazar olanaklarını gereğince değerlendirebilmek adına istenen kalitede ve miktarda ürünlerin olması gerekmektedir. Kalitesi yüksek ürünler için ışlah çalışması yapılmış türlerin geliştirilmesi, bitkilerin uyum sağlayacağı ekolojik şartların belirlenmesi, doğaya dokunmadan bitkileri zamanında toplamak, hasattan sonra yapılacak işlemler ve bitkileri işleme yönteminin belirlenmesi aromatik ve tıbbi bitkilerin üretimlerini ve pazar olanaklarını oğaltacaktır (Bayram ve ark. 2010;Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011).

Türkiye genelinde ve Gaziantep'te yapılan etnobotanik çalışmalara dair kaynaklar taranmış ve yapılan bu çalışmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

Özer ve Türkmen tarafından 2013-2016 yılları arasında Gaziantep ilinde bölge halkı ile görüşülerek yapılan çalışmada 59 cins ve 24 familyaya ait 65 bitki türü tespit edilmiştir. Kullanım bakımından en fazla türe sahip familyalar, 10takson ile Asteraceae ve Rosaceae, 6takson ile Brassicaceae ve Lamiaceae, 3 takson ile Anacardiaceae, Apiacea, Liliacea ve 3 Moraceae 'dir. Yapılan çalışmada alanındaki doğal bitki türlerinin toplam türlere oranı %60 olarak belirlenmiştir. Bu bitkilerin, gıda olarak, tıbbi bitki şeklinde, çay, baharat, sakız, tekstil, kürdan yapımı, yem ve muska yapımı gibi amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Şahin Yiğit (2014), tarafından gerçekleştirilen bu çalışmada Gaziantep ilinde şehir merkezinde yer alan otuz (30) aktara anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anket çalışmasında aktarlarda satılmakta olan bitkilerin yerel isimleri, Latince isimleri, tıbbi kısımları, kullanılan kısımları, bitkilerin hazırlanma şekilleri araştırılmıştır. Yapılan bu araştırmaya göre 122 tane bitkinin 10 tanesi Lamiaceae, 9 tanesi Asteraceae, 9 tanesi Apiaceae, 7 tanesi Rosaceae, 6 tanesi Fabaceae ve 6 tanesi Malvaceae familyalarına aittir. Aktarlarda satılan bu bitkilerin genel olarak solunum sistemi, idrar yolları rahatsızlıkları, kalp-damar hastalıkları, sindirim sistemi, yatıştırıcı olarak ve kolesterol hastalıklarında kullanıldığı saptanmıştır.

Bir başka çalışma Şehitkamil-Işıklı, Şehitkamil-Tokdemir ve Araban- Dağdancık'ta yapılmıştır. Bu çalışmada otuz üç (33) kişi ile görüşülmüştür. Görüşmeler neticesinde lokal halkın kullanımını belirttikleri taksonlar araziden toplanarak teşhis edilmiştir. Buna göre 29 familyaya, 57 farklı cinse ait 62 bitki taksonu toplanmıştır. Teşhisleri yapılan taksonlardan 12'si Asteraceae, 9'u Lamiaceae, 3'ü Anacardiaceae ve 3'ü Scrophulariaceae familyalarına aittir. Bu bitkilerin genel olarak ilaç, yiyecek, içecek, yakıt, boya yapımında kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Seçmen ve Şığva, 2009).

Koca (2016), tarafından gerçekleştirilen çalışmada Kahramanmaraş ilinde yer alan 10 aktara ve yerel halka (152 kişi) anket çalışması yapılmıştır. Yapılan bu çalışma ile elde edilen sonuçlara göre bitkiler 35 familya, 61 cins ve 62 takson'dan oluşmaktadır. Aktarlarda satılan bu bitkilerin genel olarak gıda, sindirim sistemi, solunum sistemi, sinir sistemi, yara iyileştirme ve cilt hastalıklarında kullanıldığı saptanmıştır.

Tankut (2017), tarafından gerçekleştirilen bu çalışma Muş ilinde yer alan 8 aktara ve yerel halka (160) anket çalışması yapılmıştır. Yapılan bu çalışma ile elde edilen sonuçlara göre bitkiler 42 familya, 82 cins ve 83 takson olarak tespit edilmiştir. Aktarlarda satılan bu bitkilerin genel olarak gıda,sindirim sistemi, kadın-erkek hastalıkları,cilt hastalıkları ve kalp-damar rahatsızlıkları için kullanıldığı saptanmıştır.

Akbulut ve Bayramoğlu tarafından Trabzon'da yapılan bir başka çalışmada bitkiler 41 familya ve 72 takson olarak tespit edilmiştir. Kullanım bakımından en fazla türe sahip ilk 3 familyanın 10 takson ile Rosaceaea, 6 takson ile Lamiaceae ve 4 takson ile Apaceaeolduğu saptanmıştır.

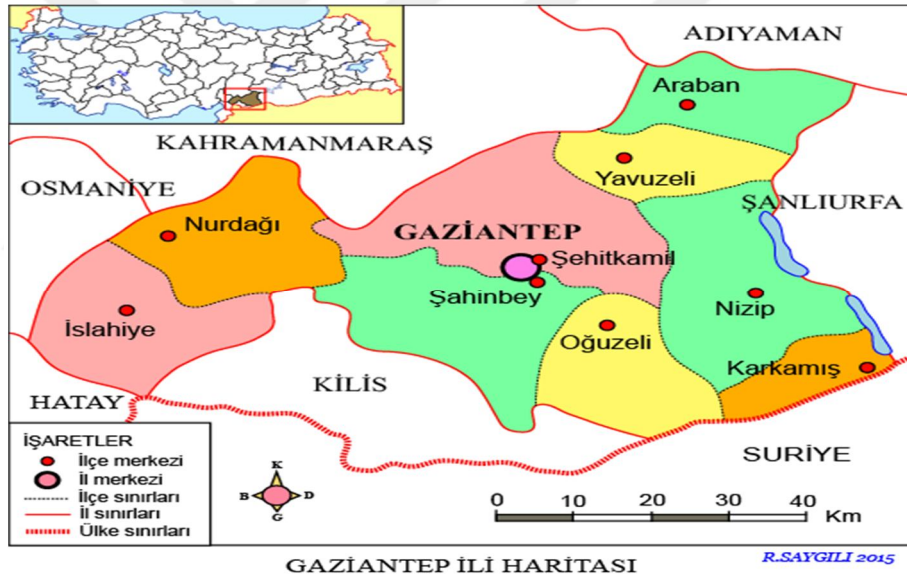
Korkmaz ve Karakurt (2014) tarafından Kelkit (Gümüşhane) aktarlarında satılan ve yöre halkı tarafından tıbbi amaçla kullanılan bitkilerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda toplam 48 familyaya ait 102 bitkinin yöresel adları ve tıbbi kullanımları belirlenmiştir. Takson sayıları bakımından en büyük 5 familya sırasıyla; Lamiaceae (14 takson), Rosaceae (12 takson), Asteraceae (10 takson), Apiaceae (8 takson) ve Poaceae (5 takson) şeklinde bulunmuştur. Yöre halkının tıbbi bitkileri çoğunlukla astım, bronşit, öksürük ve gribal enfeksiyonlarda, sindirim sistemi rahatsızlıklarında ve böbrek taşı için kullandığı saptanmıştır.

Çin'den Avrupa'ya uzanan tarihi İpek yolunun Anadolu'ya açılan kapısı olan Gaziantep eskiden beri bölgenin en önemli ticaret merkezi olmuştur. Günümüze değin çok çeşitli kültürlerle(Helen, Bizans, Roma..gibi) ev sahipliği yapmış olan Gaziantep gelenek ve göreneklerinden kopmamış tam anlamıyla bir kültür şehridir. Geçmişte büyük bir bölümünü kırsal nüfusun oluşturduğu şehirde doktor ve ilaca ulaşımın zor olması pek çok bitkinin tedavi edici yönünün de iyi bilinmesine neden olmuştur. Tıbbi folklorundan da kopmayan kentte tıbbi ve aromatik bitkiler modern yaşamda da önemini korumaya devam etmiştir (Yüksel 2007, Duman 2011). Kentin bu zengin kültürü ve halkın aktarlara yoğun bir şekilde talep göstermesi bu çalışmanın başlıca temellerini oluşturmuştur. Yapılan bu tez ile hem aktar sahiplerine hem de bu aktarlardan tıbbi bitki satın alan müşterilere anket yapılarak, satın alma tercihleri, hangi bitkileri aldıkları, aldıkları bu bitkileri hangi amaçla ve hangi yöntemle ne oranda kullandıkları araştırılmıştır.

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Coğrafi Konum

Gaziantep ili 36 derece 28dakika ve 38 derece 01 dakika doğu boylamları ile 36 derece 38 dakika ve 27 derece 32 dakika kuzey enlemleri arasında kalmaktadır. İlimiz Akdeniz bölgesi ile Güneydoğu Anadolu bölgesinin kesiştiği noktada yer almaktadır. Büyük bir kısmı Güneydoğu Anadolu bölgesinin batısında kalmaktadır. Doğusunda Şanlıurfa, batısında Osmaniye ve Hatay, kuzeyinde Kahramanmaraş, kuzeydoğusunda Adıyaman, güneybatısında Kilis yer alırken güneyin de sınır komşumuz olan Suriye bulunmaktadır. Yüz ölçümü olarak 6887 km² alan ile Türkiye'nin %1'lik bir kısmını kaplamaktadır. Denizden yüksekliği ortalama 850m'dir. İlimizin yüzey alanı olarak yaklaşık %52'si dağlar ve %27'si ovalar ile kaplıdır. İlimizde İslâhiye, Barak, Araban, Yavuzeli ve Oğuzeli gibi önemli ovaları bulunmaktadır (Gaziantep valiliği, 2017).

Şekil 2.1. Gaziantep İlının Türkiye'deki yeri (cografyaharita.com, 23.04.2019)

2.2.İklim

Gaziantep ilinin konumu itibari ile hem Akdeniz iklimi hem de karasal iklim görülmektedir. Genel olarak yazlar kurak ve sıcak; kışlar ise soğuk ve yağışlı geçer. Ölçülen en yüksek sıcaklık 44 derece iken en düşük sıcaklık ise -17.5 derecedir. Yağışlar en çok kış ve ilkbahar mevsimlerinde düşmektedir. Gece ve gündüz sıcaklık farkı fazla ve denize kıyısı olmadığı için nem oranı düşüktür (Gaziantep valiliği,2017). Gaziantep ilinde ortalama yağış miktarı 400mm-600mm arasında değişmektedir (Öztürk ve ark.,2016).

2.3. Bitki Örtüsü

Gaziantep ilinin çok büyük bir bölümü Güneydoğu Anadolu step alanı içinde kalmaktadır. İlin Kuzeybatı kesimi ise Akdeniz bitki örtüsü ile Güneydoğu Anadolu step örtüsü arasında bir geçit alanı durumundadır. Güneydoğu Anadolu stepleri, Toros dağlarının Kahramanmaraş-Gaziantep hattı ile Siirt'ten geçen boylamın oluşturduğu yayın güneyinde kalan alanları kapsar iklim ve toprak koşulları bakımından bu bölgenin büyük bir kesimi bitkiler için daha elverişsizdir.

Step karakteri daha baskındır ve yarı çöl niteliğindedir. Güneydoğu Anadolu step alanının, Karacadağ Mardin eşiği ve Toros dağları arasındaki Kuzey kesim Kilis'ten Cizre'ye kadar uzanır. Güneydoğu Anadolu step alanın batısındaki Gaziantep il toprakları stepin asıl çekirdek alanı ile Akdeniz ikliminden etkilenen yağışlı kıyı şeridi arasına sıkışmıştır. Zeytin ve Antep fıstığı ağaçları ile örtülü 500-600 metre yükseltide uzanan kalker platolardır.

Gaziantep platosu ile güneydeki sınır bölgeleri Kırmızı-Kahverengi çok kireçli ve killi topraklarla kaplıdır. Yörede bazalt ve kalkerler üzerinde oluşan bu topraklar 30-100 cm derinliktedir ama her yerde çıplak alanlarda doğal bitki örtüsü step bitkileridir. İl merkezinden batıya ve kuzeybatıya doğru gelindiğinde, Akdeniz bölgesi alanına geçiş başlar bu nedenle zeytinlikler ve Antep fıstığı ile örtülü alanlarında küçük meşe ormanlarına da rastlanır. <https://www.gaziantep.com/gaziantep-iklimi-ve-cografi-yapisi-33116.html> (28.04.2019)

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Yapılan araştırmanın materyalini oluşturan bitki örnekleri Gaziantep ilinde ve ilçesi İslâhiye’de bulunan aktarlardan 2015-2017 tarihleri arasında gerçekleştirilen açık saha çalışmalarında bizzat temin edilmiştir. Çalışmalar sırasında Gaziantep merkezde bulunan 10 aktar, İslahiye ilçesinde 4 aktar olmak üzere toplamda 14 aktar çalışmaya dahil edilmiştir. Ziyaret edilen bu aktarlardan 58 bitki örneği temin edilmiştir. Bu örneklerin aktarlar tarafından belirlenen yöresel isimleri not edilerek bitki örnekleri küçük paketlere yerleştirilmiş ve laboratuvara taşınmıştır. Saha çalışması sırasında, halk tarafından kullanımı yoğun olan bitkilere ait örneklerin alınmasına özen gösterilmiştir. Çalışmalar sırasında temin edilen bitki örneklerinin laboratuvar ortamında teşhisleri yapılarak aktarların verdiği bilgilerle örtüşüp örtüşmediği belirlenmiştir.

Saha çalışmaları esnasında hem aktar sahipleri hem de müşterileri ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir (Ek.1). Ayrıca aktar müşterileri ile kullandıkları bitki materyali hakkında yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Her bir aktardan en az 10 kişi olmak üzere toplam 14 aktardan 160 kişi ile yerel halk anketi yapılmıştır (Ek.2).

4. BULGULAR

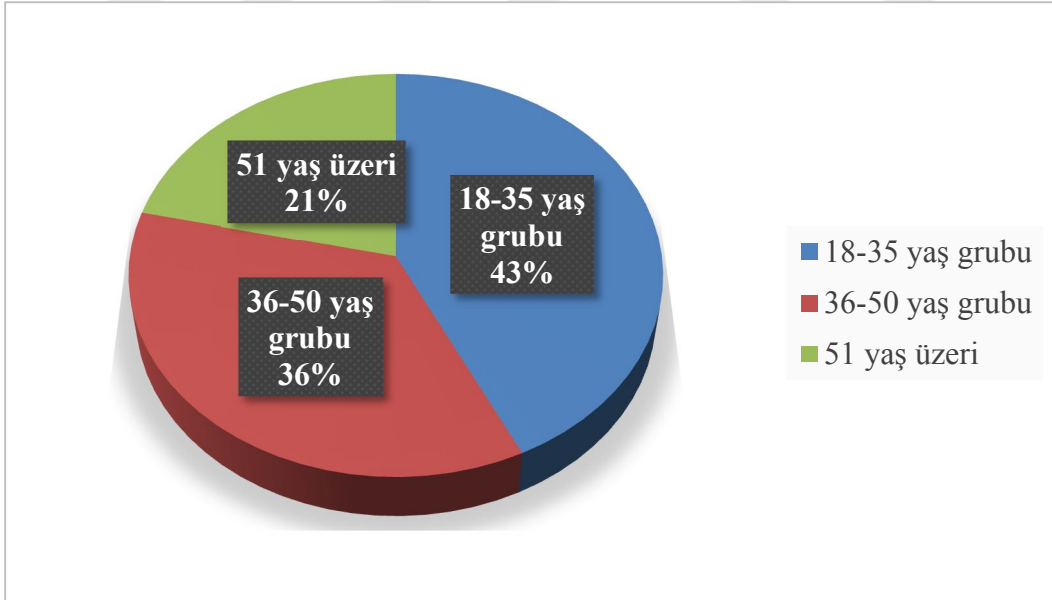
4.1. Aktarlarla Yapılan Anket Analizleri

Yürütülen bu çalışmada Gaziantep ili ve İslâhiye ilçesinde bulunan toplam 14 aktar ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Sorulan sorular ve verdikleri yanıtların değerlendirilmesi aşağıda sunulmuştur.

(S-1)Anket yapılan 14 aktara 'Yaşları' soruldu; %43'ünün 18-35 yaş grubunda, %36'sının 36-50 yaş grubunda ve %21'inin de 51 yaş ve üzerinde olduğu saptanmıştır (Tablo 4.1).

Çizelge 4.1. Aktarların yaş dağılımı

	Aktar	%
18-35 yaş grubu	6	43
36-50 yaş grubu	5	36
51 yaş üzeri	3	21
Toplam kişi sayısı	14	100

Şekil 4.1. Aktar yaş dağılımı ve yüzdeleri

(S-2) Anket yapılan aktarların 13'ünün erkek (%90) ve 1 tanesinin bayan(%10) olduğu tespit edilmiştir; bu sonuca göre de Gaziantep'te aktarların çoğunluğunun erkek olduğu söylenebilir (Tablo4.2).

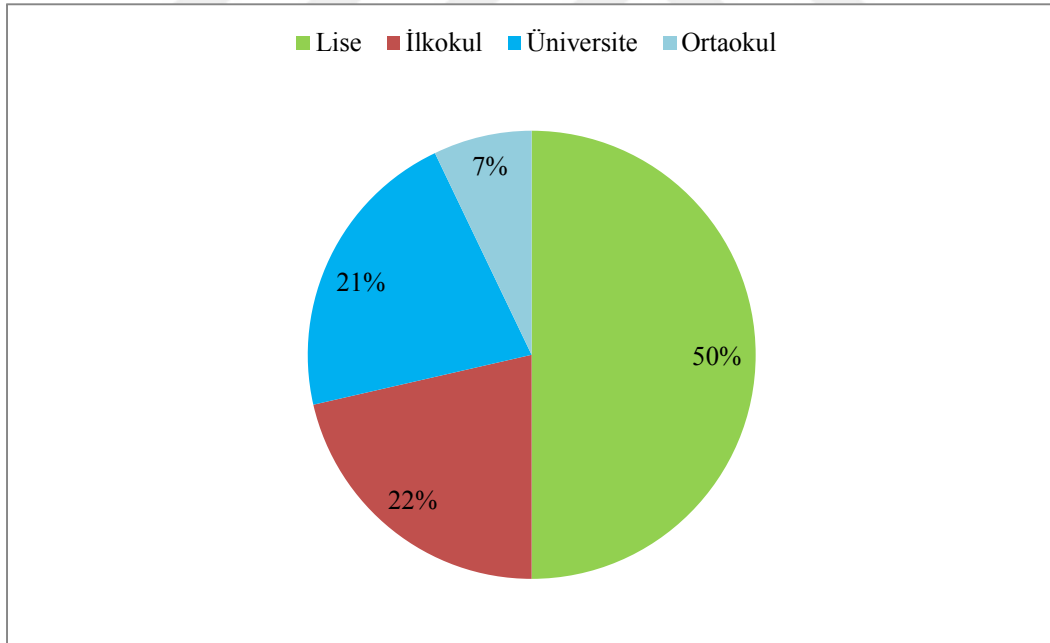
Çizelge 4.2. Aktarların cinsiyet dağılımı

	Erkek	%	Kadın	%
Toplam Aktar Sayısı	13	90	1	10

(S-3) Anket yapılan 14 aktara sorulan 'Eğitim düzeyiniz nedir?' sorusuna %50'si lise, %22'si ilkokul, %21'i üniversite, %7'si ortaokul cevabını vermiştir(Tablo 4.3).

Çizelge 4.3. Aktarların eğitim düzeyi

	Aktar	%
Lise	7	50
İlkokul	3	22
Üniversite	3	21
Ortaokul	1	7
Toplam kişi sayısı	14	100

Şekil 4.2. Aktar eğitim düzeyi dağılımı ve yüzdeleri

(S-4) 'Aktarlık bilgi birikiminizi nasıl elde ettiniz?' sorusuna %50'si usta çırak ilişkisinden, %50'si kendi kişisel merakım sayesinde geliştirdim cevabını vermiştir (Tablo 4.4).

Çizelge 4.4.Aktarların bilgi birikimi

	Aktar	%
Usta çırak ilişkisinden	7	50
Kendi kişisel merakım sayesinde geliştirdim	7	50
Üniversitede bölümünü okudum	0	0
Toplam kişi sayısı	14	100

Şekil 4.3.Aktarların mesleği öğrenme durumu ve yüzdeleri

(S-5,6,7,8) 'İşletmenin faaliyet yılı, çalışan sayısı, ürün sayısı, yıllık ciro ne kadar?' soruları 14 aktara sorulmuştur ve verilen cevapların ortalama değerleri alınarak tablodaki veriler elde edilmiştir. İşletmenin yıllık ortalama cirosu hesaplanırken 9 aktarın vermiş olduğu cevaplar temel alınarak hesaplanmıştır. 4 aktar sahibi bu soruyu cevaplamadığı için hesaplamalara dâhil edilmemiştir. 1 aktar da işletmesinde ki ortalama ürün sayısını belirtmediği için hesaplamalara dahil edilmemiştir (Tablo4.5).

Çizelge 4.5. İşletme Faaliyetleri

	Aktar Ort.
İşletmenin ortalama faaliyet yılı	34,7
İşletmede ortalama çalışan sayısı	2,60
İşletmede ortalama ürün sayısı	495*
İşletmenin ortalama yıllık cirosu	166.772.888,00**

*13 aktar cevaplandırmıştır.

****9 aktar cevaplandırmıştır.**

(S-9) 'Aktarıktan (işletmenizden) başka gelir kaynağınız var mı? 'sorusuna ankete katılanlardan 10'u (%71) hayır, 4'ü (%29) evet cevabını vermiştir (Tablo4.6).

Çizelge 4.6. Aktarların gelir kaynağı

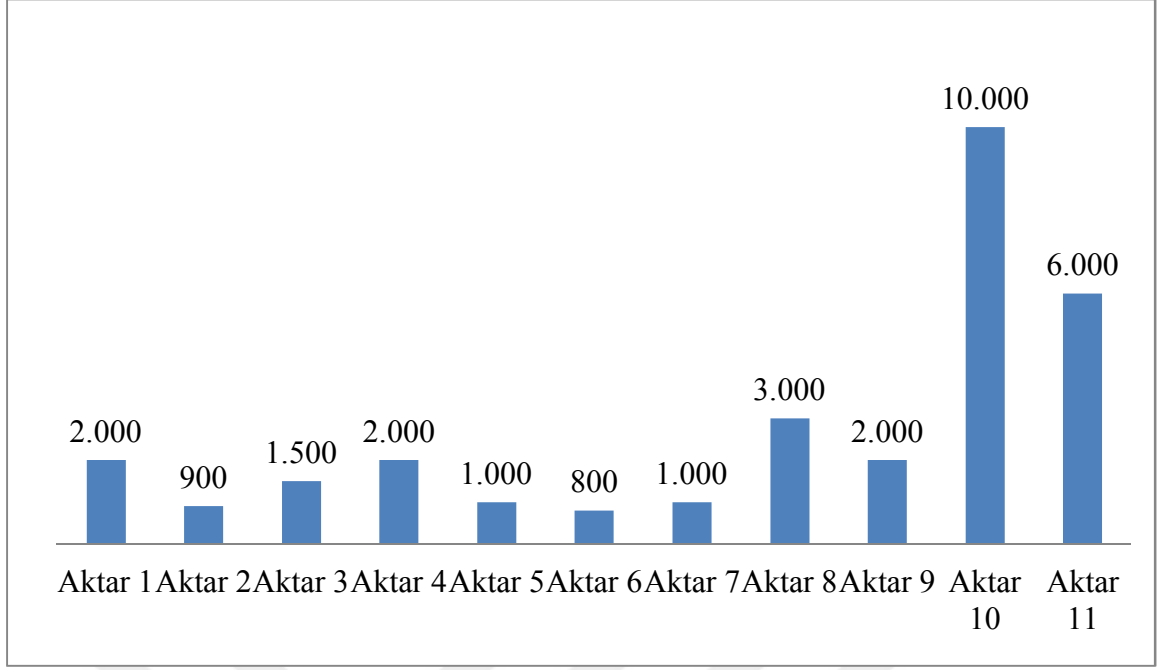
	Aktar	%
Aktarlık	10	71
Başka bir gelir kaynağı	4	29
Toplam kişi sayısı	14	100

(S-10) 'Aktarlıktan elde ettiğiniz aylık kazancınız?' sorusuna 11 aktarın vermiş olduğu sayısal verilerin ortalaması alınmış, 2.745 TL ortalama kazanç olarak belirlenmiştir (Tablo4.7).

Çizelge 4.7.Aktarların aylık kazancı

	Aktar 1	Aktar 2	Aktar 3	Aktar 4	Aktar 5	Aktar 6	Aktar 7	Aktar 8	Aktar 9	Aktar 10	Aktar 11	Genel Toplam
Aylık Gelir	2.000	900	1.500	2.000	1.000	800	1.000	3.000	2.000	10.000	6.000	30.200
									1 aktarın aylık ortalama kazancı (beyana göre)			2745*

*Ortalama 11 aktarın vermiş olduğu cevaplar üzerinden hesap edilmiştir.

Şekil 4.4. Aktarların aylık gelirleri

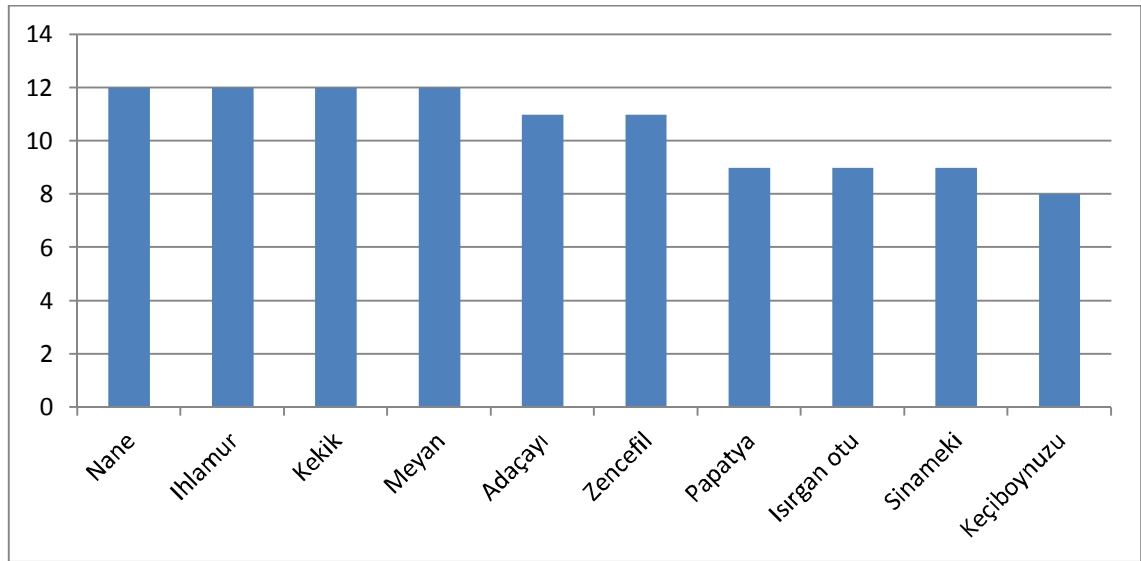
(S-11)“En çok sattığınız 10 bitki türünü sıralar mısınız?”sorusu sorulmuştur.“1” rakamı aktarların sattığı bitkileri, “0” rakamı ise satmadığı bitkileri belirtmektedir (Tablo4.8).

Çizelge 4.8. Aktarların en çok sattıklarını belirttiği 10 bitki türü

BİTKİ	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Toplam
Nane	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	12
Ihlamur	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	12
Kekik	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	12
Meyan	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	12
Adaçayı	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	11
Zencefil	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	11
Papatya	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	0	9
Isırgan otu	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	9
Sinameki	0	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	9
Keçiboynuzu	0	1	0	0	1	1	0	1	0	0	1	1	1	1	8
Kuşburnu	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	8
Rezene	1	1	1	0	1	0	0	0	1	1	0	1	0	1	8
Tarçın	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	6
Karabiber	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	5
Defne	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	4
Kimyon	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	4
Andız	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	4

Çizelge 4.8. Devam

BİTKİ	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Toplam
Zahter	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	4
Pul Biber	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	3
Mahlep	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
Biberiye	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3
Çöven	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2
Hibisküs	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Salep	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Melisa	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Paryavşan	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Karabaş Otu	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Funda	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
Hatmi Çiçeği	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Aspir	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Yeşilçay	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Sumak	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Zeytin Yaprağı	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kiraz Sapı	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
AvakadoYapr	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Zerdeçal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Açlık Otu	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Mate	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Alıç	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Dere otu	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

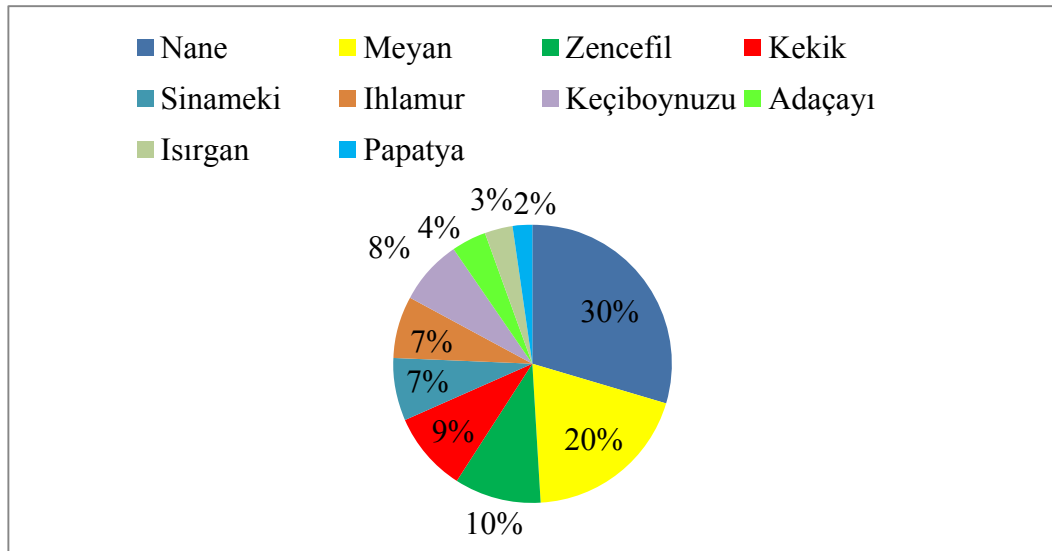

Şekil 4.5. Aktarların en çok sattığı 10 bitki türü

Aktarlara ek olarak “Bitkiyi yıl içinde kaç kilogram sattığı” sorulmuştur ve verilen cevaplar doğrultusunda hesaplanan 10 aktar için aritmetik ortalamalar oranlandığında tablodaki yüzde değerleri elde edilmiştir. Bu değerlere göre aktarların kg olarak en fazla sattıkları ürün %30 ile nane olmuştur. Diğerleri %20 ile meyan, %10 ile zencefil, %9 ile kekik, %7 ile sinameki, ıhlamur ve keçiboynuzu, %4 ile adaçayı, %3 ile ısırgan, %2 ile papatya olarak belirlenmiştir (Tablo 4.9).

Çizelge 4.9. En fazla satılan 10 bitki türünün yıllık ortalama kg miktarları

	Satılan bitkilerin kg miktarları			
	Maksimum	Aktarın yıllık sattığı miktarın aritmetik ortalaması	Minimum	
Nane	5000	878,180	10	30
Meyan	2000	579,10	30	20
Zencefil	1000	301,10	10	10
Kekik	1000	274,00	25	9
Sinameki	1000	216,6	15	7
Ihlamur	1000	214,81	3	7
Keçiboynuzu	1000	221,9	25	7
Adaçayı	500	120,5	10	4
Isırgan	300	97,5	10	3
Papatya	300	68,12	10	2
Toplam	13100	2971,81	148	100

Şekil 4.6. Aktarların kg bazında En Çok Satılan 10 bitkinin yüzdelik dağılımı

(S-12)“Müşterilerin bu bitkileri satın alma sebepleri nelerdir?”sorusuna aktarlar,sağlık amaçlı ıhlamur, sinameki, yeşil çay, defneyaprağı, hem sağlık hem de gıda amaçlı nane, kekik, zencefil ve saç bakımı için defne yağı ve sabununun, geleneksel olarak üzerlik tohumunun tütsü olaraknazar için kullanıldığını belirtmişlerdir.Bunların dışında, televizyonda sağlık programlarından izlenimleri nedeniyle veya halk arasında aktarılan duyumlardan ve daha önce kullanan kişilerin fayda gördüğü bitkiyi tekrardan kullanmak amacıyla satın aldıklarını belirtmişlerdir.

(S-13) 'En çok satışın yapıldığı mevsim?'sorusuna ankete katılan aktarların %32'si yaz, %21'i kış, %10'u ilkbahar, %37'si sonbahar cevabını vermiştir (Tablo4.10).

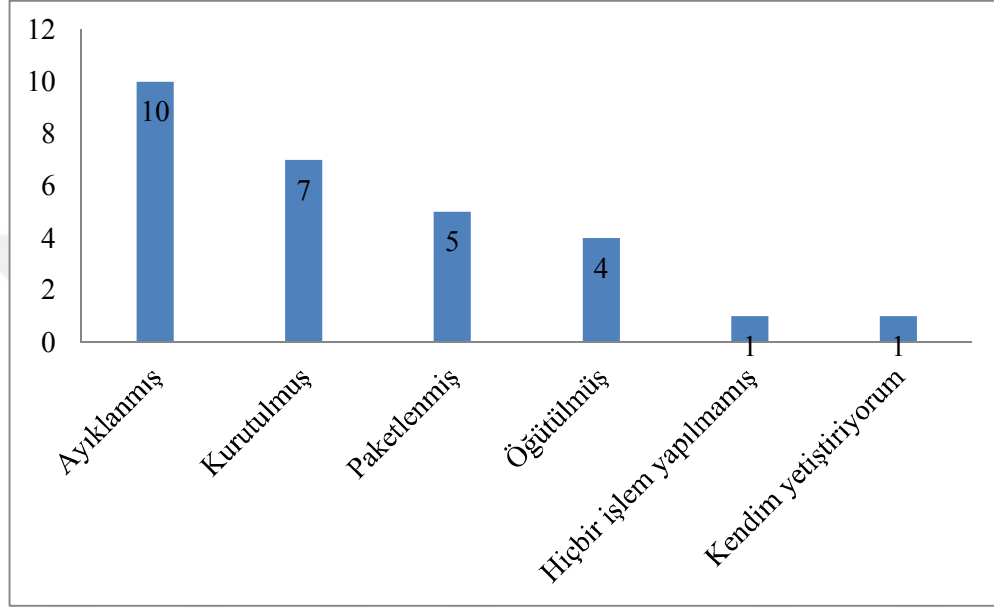
Çizelge 4.10. Mevsimlere göre en çok satışın yapıldığı mevsim çizelgesi

	Yaz	Kış	İlkbahar	Sonbahar
Aktar 1	+			
Aktar 2		+		+
Aktar 3				+
Aktar 4				+
Aktar 5	+	+	+	+
Aktar 6				+
Aktar 7	+			
Aktar 8	+			
Aktar 9	+			
Aktar 10			+	+
Aktar 11	+			
Aktar 12		+		
Aktar 13				+
Aktar 14		+		
Toplam	6	4	2	7

(S-14)'Ürünlerinizi nasıl satın alıyorsunuz?'sorusuna aktarların 10'u ayıklanmış, 7'si kurutulmuş4'ü öğütülmüş, 5'i paketlenmiş, 1'i ise hiçbir işlem yapılmamış şeklinde satın aldığını belirtmiştir. 1'i ise kendim yetiştiririm şeklinde cevap vermiştir (Tablo4.11).

Çizelge 4.11. Ürünlerinizi nasıl satın alıyorsunuz?

	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Toplam
Ayıklanmış	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	10
Kurutulmuş	0	0	1	0	1	0	0	1	1	0	1	1	0	1	7
Paketlenmiş	1	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	5
Öğütülmüş	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	4
Hiçbir işlem yapılmamış	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Kendim yetiştiriyorum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1

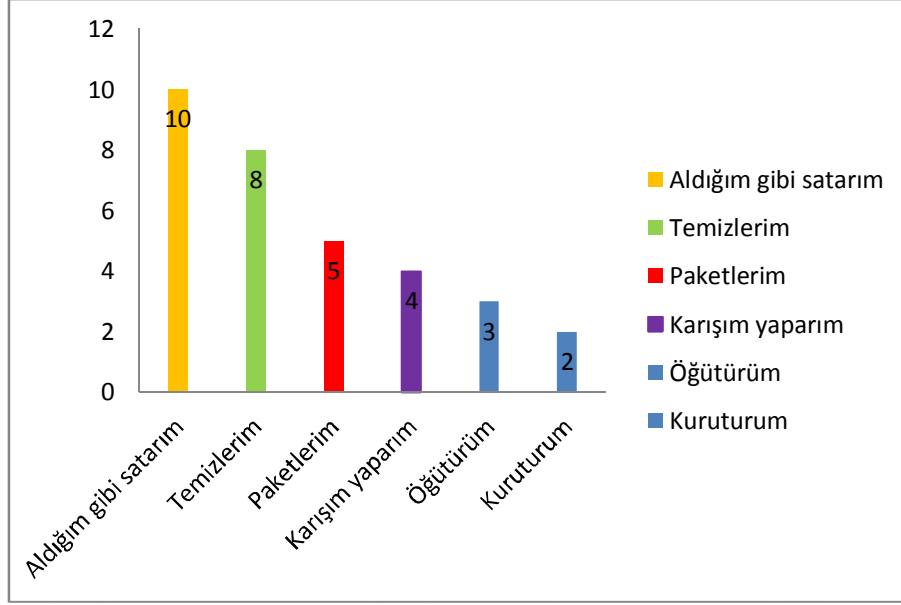

Şekil 4.7. Aktarların ürünleri nasıl satın aldıkları

(S-15)'Ürünlerinize herhangi bir işlem yapar mısınız?' sorusuna aktarların 8' i 'temizlerim', 10'u 'aldığım gibi satarım', 3'ü 'öğütürüm', 5'i 'paketlerim', 2'si 'kuruturum', 4'ü 'karışım yaparım' cevabını vermiştir (Tablo 4.12).

Çizelge 4.12. Ürünlerinize herhangi bir işlem yapar mısınız?

	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Toplam
Aldığım gibi satarım	1	1	0	0	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	10
Temizlerim	0	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	0	8
Paketlerim	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	5
Karışım yaparım	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	4
Öğütürüm	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	3
Kuruturum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2

Şekil 4.8. Aktarların ürünlere işlem yapma durumu ve yüzdelik dağılımı

(S-16) 'Mevsimlere göre en çok sattığınız bitki türleri nelerdir?' sorusuna aktarların vermiş olduğu cevaba göre tablo oluşturulmuştur(10. aktar sadece kış mevsimi için cevap verdiğiinden diğer mevsimler boş bırakılmıştır)(Tablo4.13).

Çizelge 4.13. Mevsimlere göre en çok sattığınız bitki türleri nelerdir?

	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14
Yaz	Karabiber	Yayla Çayı	Meyan	Pul Biber	Meyan	Meyan	Kimyon	Açlık Otu	Nane		Meyan	Meyan	Pul biber	Pul biber
Kış	Adaçayı	Kuşburnu	İhlamur	Adaçayı	Papatya	İhlamur	İhlamur	İhlamur	Zencefil	Adaçayı	Karabiber	İhlamur	İhlamur	İhlamur
İlkbahar	Form çayları	Zencefil	Funda	Yeşil Çay	Tarçın	Zahter	Tohum çeşit.	Papatya	Yeşil Çay		Adaçayı	Kekik		
Sonbahar	Form çayları	Adaçayı	Kuşburnu	İhlamur	İhlamur	İhlamur	İhlamur	Zahter	Zencefil		İhlamur	Adaçayı	Pul biber	Kekik

(S-17)'Ürünleri saklama şekillerini en çoktan en aza doğru sıralayınız?'sorusunda yapılan sıralamada 1en çok 4 en az saklama şeklini ifade etmektedir. Anket sorusunda aktarlara çuvalda, kutuda, poşette ve plastik kaplarda saklama yöntemleri için en fazla kullandıklarına 1 en az kullandıklarına 4 puanını vermeleri istenmiştir. Başka bir yöntem kullanıyorsa buda 'diğer' başlığı altında değerlendirilmiştir.

Buna göre “Çuvalda saklama tipi” 14 aktar içerisinde en yaygın saklama tipi olarak tespit edilmiştir. Kutuda saklama” tipi ise ikinci sırada en fazla tercih edilen saklama tipi olmuştur. Anket sorusunda yer almayıp aktarların “Diğer” cevabına '8. 10. ve 13. aktar' cam kavanozlarda cevabını vermiştir (Tablo 4.14).

Çizelge 4.14. Ürünleri saklama şekillerini en çoktan en aza doğru sıralayınız?

	Çuvalda	Kutuda	Plastik Kaplarda	Poşetlerde	Diğer
Aktar 1	3	2	4	1	0
Aktar 2	1	0	0	0	0
Aktar 3	0	1	0	2	0
Aktar 4	1	2	0	0	0
Aktar 5	1	2	0	0	0
Aktar 6	2	0	3	1	0
Aktar 7	3	2	4	1	0
Aktar 8	1	0	2	0	3
Aktar 9	3	1	4	2	0
Aktar 10	1	0	3	0	2
Aktar 11	1	3	2	0	0
Aktar 12	1	2	0	3	0
Aktar 13	0	3	1	2	4
Aktar 14	1	0	2	3	0

(S-18)'Ürünlerinizi nereden/kimden aldığınızı en çoktan en aza doğru sıralayınız' sorusunda yapılan sıralamada 1'den 3'e doğru ilerleyen rakamlar cevapların önem düzeyindeki azalmayı temsil eder. Tablodan da anlaşıldığı gibi, aktarların büyük çoğunluğu (10 aktar) satıcı firmalardan ürün temin etmektedir. 6 aktar aracılardan ürün temin etmektedir. 5 aktarın kendisi ürün yetiştirmektedir. 2 aktar ürünleri toplayarak temin etmektedir. 1 aktar ise 'diğer' cevabı için Köylülerden alırım şeklinde cevap vermiştir (Tablo4.15).

Çizelge 4.15. Ürünlerinizi nereden/kimden aldığınızı en çoktan en aza doğru sıralayınız?

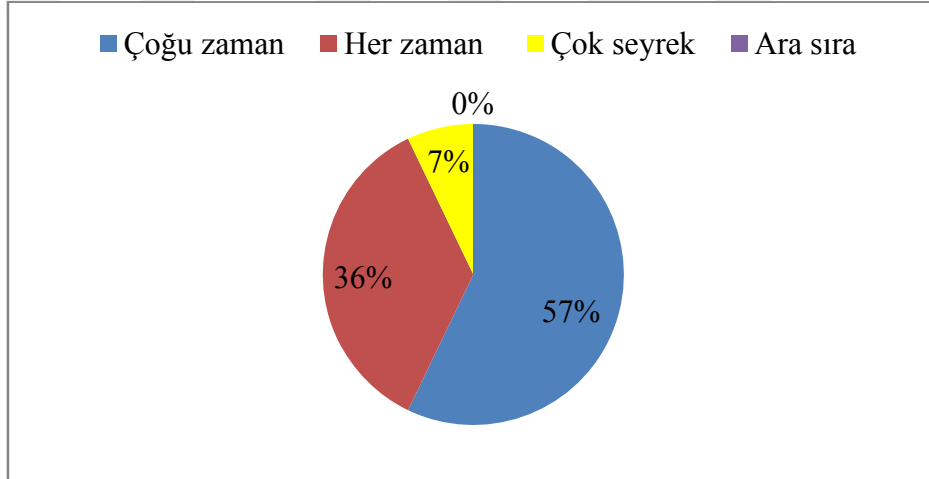
	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Frekans site
Satıcı firma	1	1	0	1	1	1	1	2	1	3	1	1	0	1	12
Toplayarak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	2
Kendim yetiştiriyorum	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	1	2	5
Aracılar	0	2	0	0	2	0	2	1	2	0	0	2	0	0	6
Kooperatifler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diğer: köylüler	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

(S-19) “İstedığınız zaman dilediğiniz bitkiyi bulabiliyor musunuz?” sorusuna ankete katılan aktarların

%57'si çoğu zaman, %36 'sı her zaman, %7'si çok seyrek cevabını vermiştir (Tablo 4.16).

Çizelge 4.16.Aktarların bitkiye Ulaşabilirlikleri

	Aktar	%
Çoğu zaman	8	57
Her zaman	5	36
Çok seyrek	1	7
Ara sıra	0	0
Toplam kişi sayısı	14	100

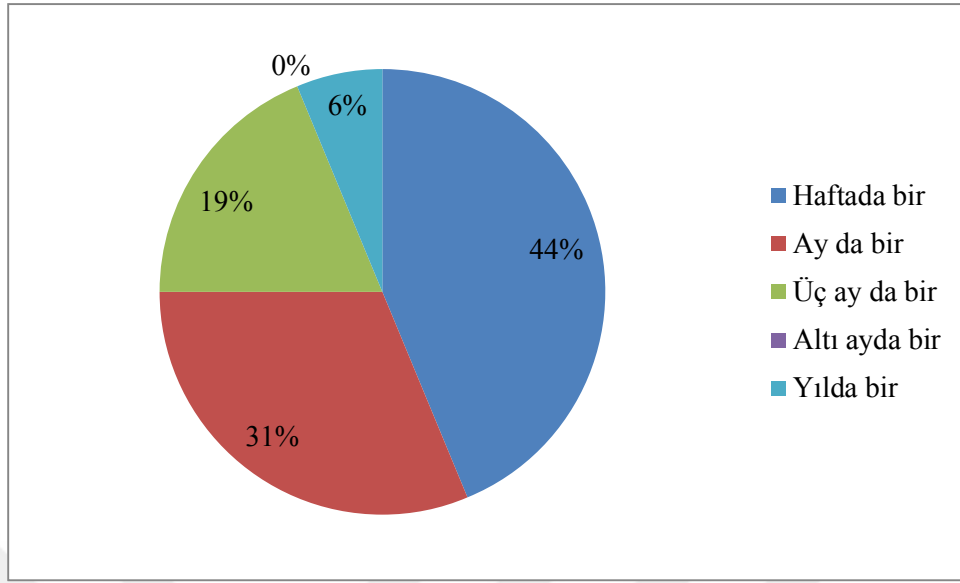

Şekil 4.9. Aktarların ürün bulma durumu ve yüzdeleri

(S-20)'Ne kadar sıklıkla tıbbi bitki satın alıyorsunuz?' sorusuna aktarların %44'ü haftada bir, %31'i ay da bir, %19'u üç ay da bir, %6'sı yılda bir cevabını vermiştir (Tablo 4.17).

Çizelge 4.17.Aktarların tıbbi bitki alma sıklıkları

	Aktar	%
Haftada bir	7	44
Ay da bir	5	31
Üç ay da bir	3	19
Altı ayda bir	0	0
Yılda bir	1	6
Toplam cevap sayısı	16	100

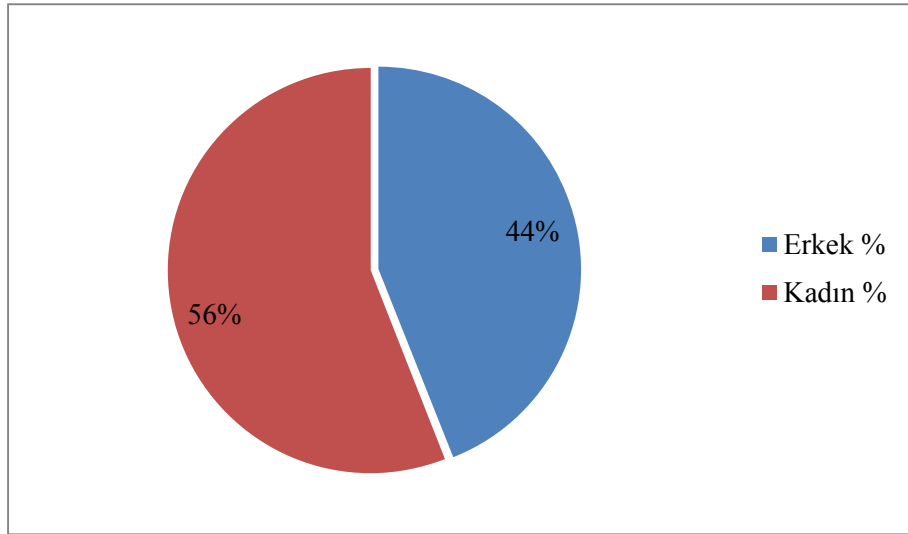

Şekil 4.10. Aktarların ürün alma sıklıkları ve yüzdeleri

(S-21)'Müşteri profilinizi en çok kimler oluşturuyor?' sorusuna aktarların vermiş olduğu cevapların ortalamaları alınarak elde edilen veriler doğrultusunda müşterilerin %56'sının kadın, %44'ünün erkek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.18).

Çizelge 4.18. Aktarların müşteri profili

	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Ort %
Erkek %	30	30	90	40	30	30	40	70	90	30	40	50	20	30	44
Kadın %	70	70	10	60	70	70	60	30	10	70	60	50	80	70	56

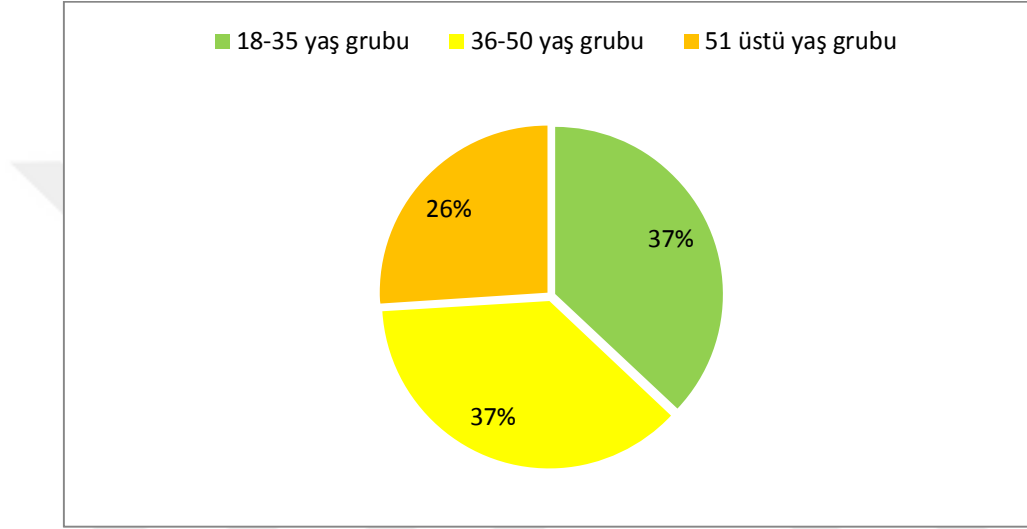

Şekil 4.11. Aktara gelen müşterilerin cinsiyete göre dağılımı ve yüzdeleri

(S-22) 'Müşterilerinizin Yaş gruplarına dağılımı (%) nedir?' sorusuna aktarların %37'si en çok 36-50 yaş grubuna satış yaptığını, %37'si 18-35 yaş grubuna satış yaptığını, %26'sı 51 yaş üzerine satış yaptığını belirtmiştir (Tablo 4.19).

Çizelge 4.19.Müşterilerin yaş gruplarına dağılımı

	Aktarların vermiş olduğu yüzdelik cevaplar														
Yaş grupları	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Ort %
18-35 yaş grubu	40	60	40	20	10	45	25	10	50	30	50	30	60	40	37
36-50 yaş grubu	20	20	35	50	60	40	30	20	45	50	40	40	20	50	37
51 üstü yaş grubu	40	20	25	30	30	15	45	70	5	20	10	30	20	10	26

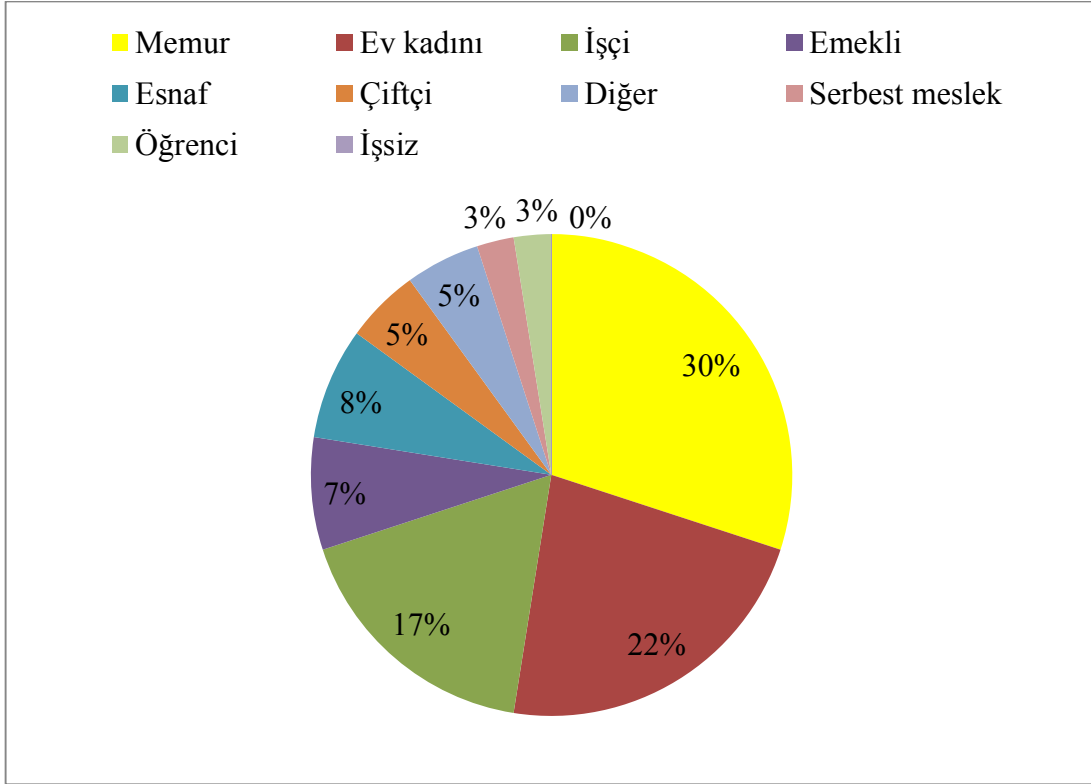

Şekil 4.12. Aktara gelen müşterilerin yaş gruplarına göre dağılımı

(S-23)'Müşterilerinizin meslek gruplarından en önemli 3'ünü işaretleyiniz?' sorusuna aktarların verdiği cevaplar doğrultusunda en çok % 30'u memur, %22'si ev kadını, %17'si işçi cevabını vermiştir (Tablo4.20). (Diğer seçeneği Turistler olarak belirtilmiştir)

Çizelge 4.20. Müşterilerin meslek grupları

	Aktarların vermiş olduğu cevaplar														
Genel Meslek Grupları	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Toplam
Memur	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	12
Ev kadını	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	0	0	9
İşçi	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	7
Emekli	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	3
Esnaf	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	3
Çiftçi	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Diğer	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
Serbest meslek	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Öğrenci	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
İşsiz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

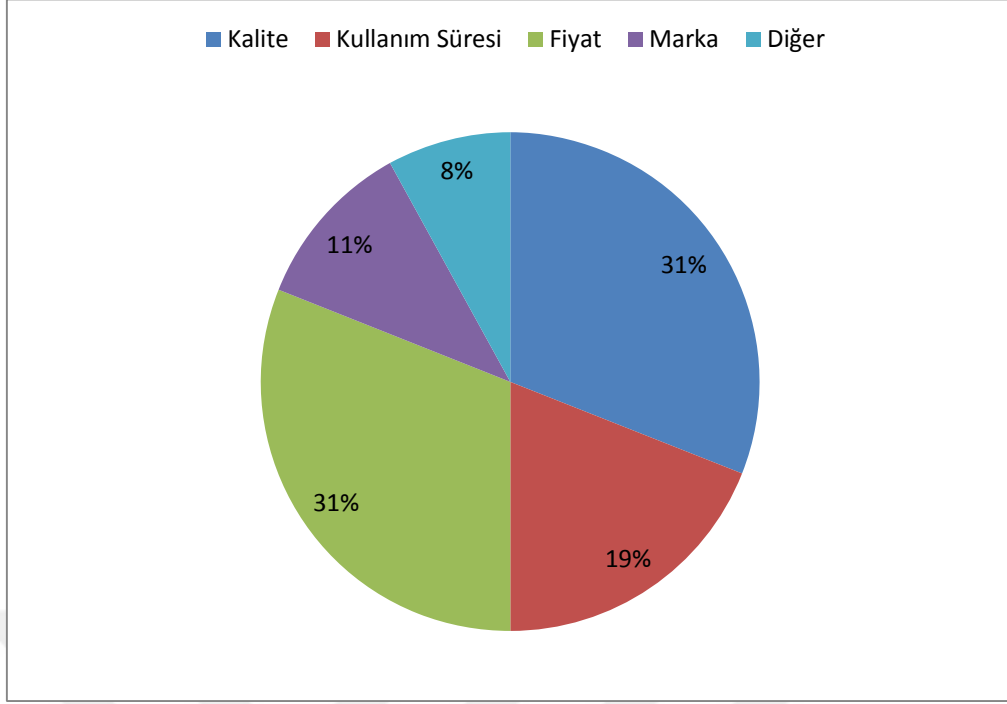

Şekil 4.13. Aktara gelen müşterilerin meslek grupları ve yüzdeleri

(S-24) “Müşterilerinizin tıbbi bitkileri satın alırken en çok dikkat ettiği 2 kriter nedir?” sorusunu aktarların %31’i kalite ve fiyat, %19’u kullanım süresi, %11’i marka olarak belirtmiştir. Diğer kriter olarak 'bana güveniyorlar' ve 'temiz olması' belirtilmiştir (Tablo 4.21).

Çizelge 4.21. Müşterilerin tıbbi bitki kriterleri

	Aktar	%
1.Kriter	Kalite	31
2.Kriter	Kullanım Süresi	19
3.Kriter	Fiyat	31
4.Kriter	Marka	11
5.Kriter	Diğer	8

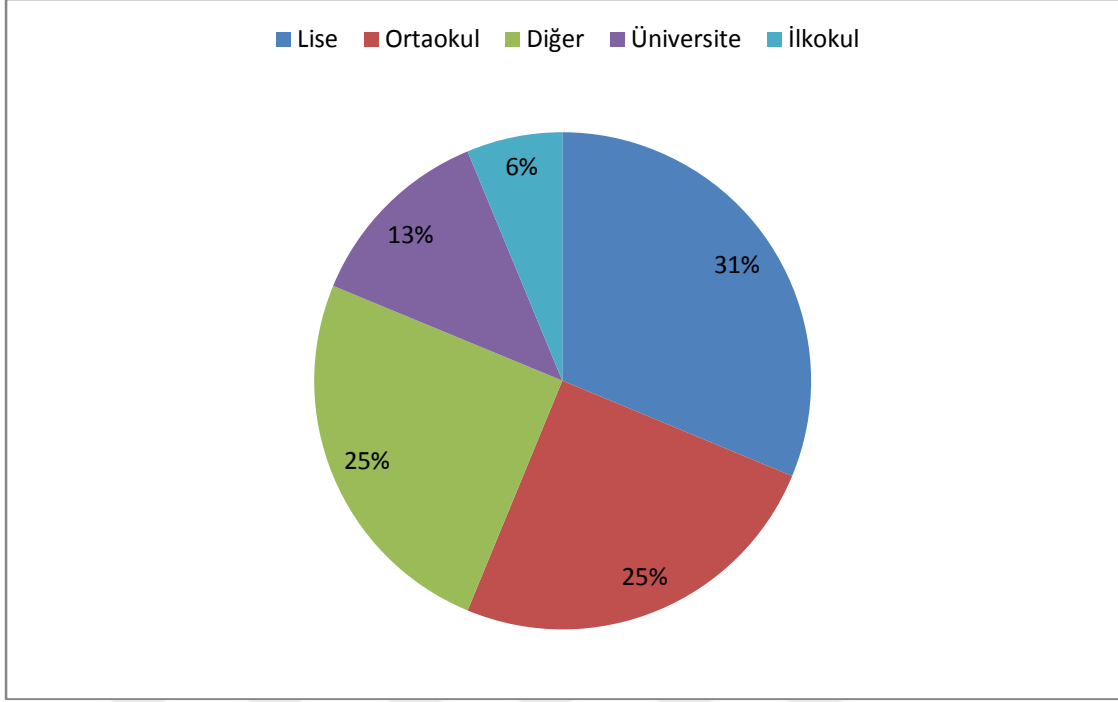

Şekil 4.14. Müşterilerin tıbbi bitkileri satın alırken dikkat ettiği kriterlerin dağılımı

(S-25)'Müşterilerinizin eğitim düzeyi nedir?' sorusunu aktarların %31'i lise, %25'i ortaokul, %25'i diğer, %13'ü üniversite ve %6'sı ilkokul olarak belirtmiştir (Tablo 4.22). (Diğer seçeneği için verilen cevaplar okuma-yazma bilmeyenler)

Çizelge 4.22. Müşterilerin eğitim düzeyi

	Verilen Cevaplar	%
Lise	5	31
Ortaokul	4	25
Diğer	4	25
Üniversite	2	13
İlkokul	1	6
Toplam verilen cevap sayısı	11	100

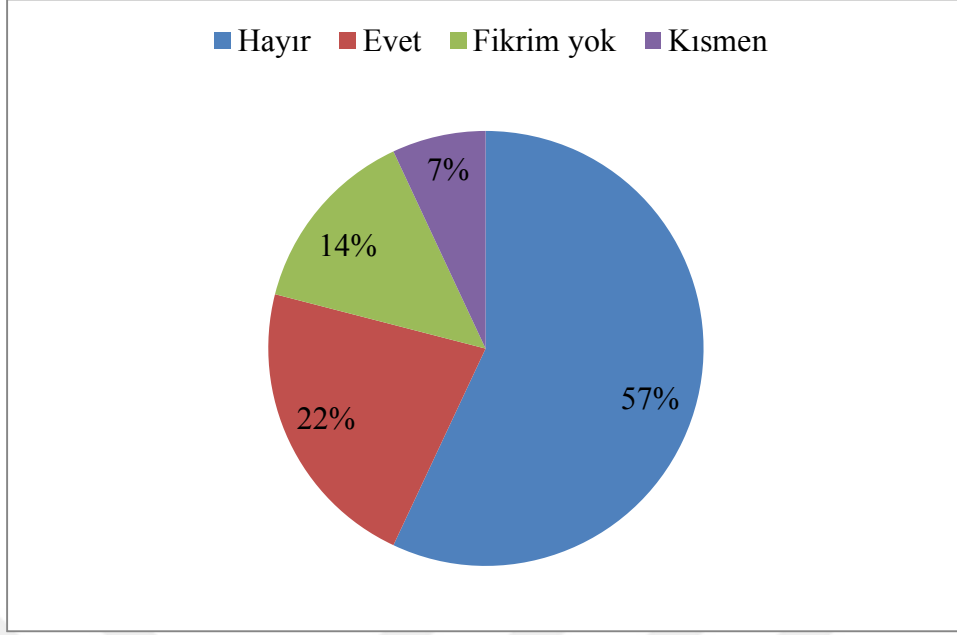

Şekil4.15. Aktara gelen müşterilerin eğitim düzeyleri ve yüzdelik dağılımları

(S-26)'Müşterileriniz hastaneye gitmeden öncemi size gelir?' sorusuna aktarların %57'si 'hayır', %22'si 'evet' , %14'ü 'fikrim yok' , ve %7'si 'kısmen' cevaplarını vermiştir (Tablo 4.23).

Çizelge 4.23. Müşterilerin aktarlara geliş önceliği

	Aktar	%
Hayır	8	57
Evet	3	22
Fikrim yok	2	14
Kısmen	1	7
Toplam kişi sayısı	14	100

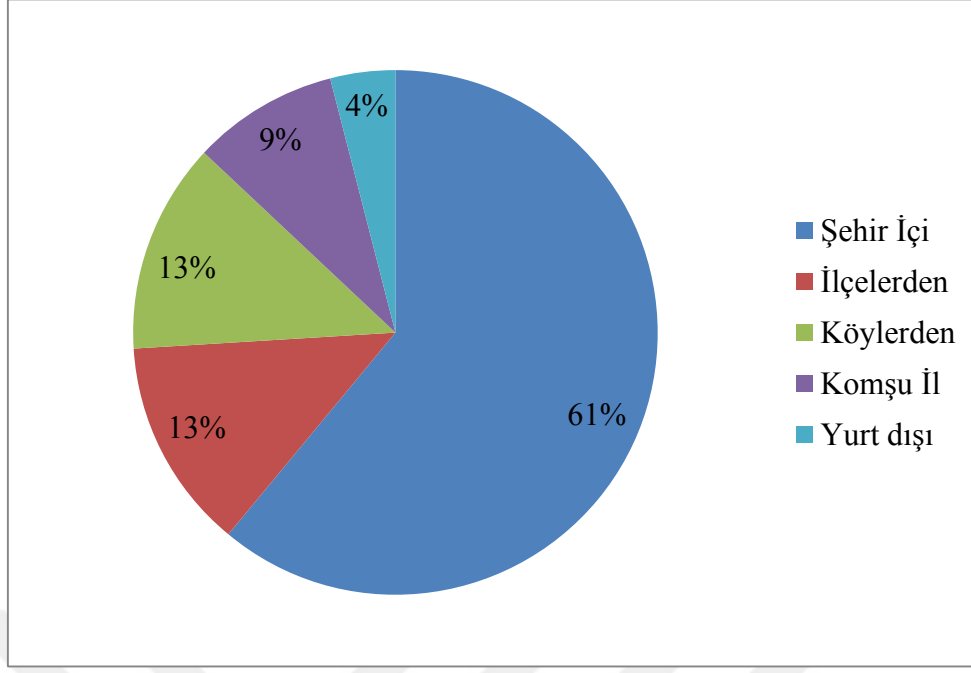

Şekil 4.16. Aktarlara göre müşterilerinin hastaneye gitmeden önce aktara gidip gitmeme durumları

(S-27) 'Müşterileriniz daha çok nereden gelir?' sorusuna aktarlar en fazla %61'i 'şehir içi', %13'ü 'ilçelerden ve köylerden', %9'u 'komşu il' , %4'ü 'yurt dışı' şeklinde sıralamıştır (Tablo 4.24).

Çizelge 4.24. Müşterilerin aktarlara geliş yerleri

Müşterilerin daha çok geldiği yerler	Aktar	%
Şehir İçi	14	61
İlçelerden	3	13
Köylerden	3	13
Komşu İl	2	9
Yurt dışı	1	4
Toplam Verilen Cevap Sayısı	23	100

Şekil 4.17. Müşterilerin aktarlara nereden geldiğinin yüzdelik dağılımı

(S-28) 'Müşterileriniz hangi amaçlarla bu bitkileri satın alırlar?' Tabloda 1 en çok satın alma amacını 7 ise en az satın alma amacını ifade etmektedir (Tablo4.25).

Çizelge 4.25. Müşterilerin bitkileri alış amaçları

	Aktar 1	Aktar 2	Aktar 3	Aktar 4	Aktar 5	Aktar 6	Aktar 7	Aktar 8	Aktar 9	Aktar 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Frekansite
Sindirim Sistemi Rahatsızlıkları	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	3	1	14
Sinir Sistemi Rahatsızlıkları	1	3	3	0	0	0	2	2	5	0	3	0	0	0	7
Solumun Sistemi Rahatsızlıkları	4	5	0	3	3	2	0	3	6	0	4	2	1	0	10
Cilt / Deri Problemleri	3	6	0	5	0	0	0	0	4	4	5	0	0	0	6
Kalp Damar Rahatsızlıkları	5	2	2	2	2	0	0	4	2	1	1	0	2	0	10
Kanser	7	4	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	3
Kısırlık	6	0	4	4	0	0	0	0	3	3	0	0	4	0	6

(S-29) 'Kendinize ait ilaç (karışım) var mı?' sorusuna ankete katılan aktarların %79'u hayır, %21'i evet cevabını vermiştir (Tablo 4.26).

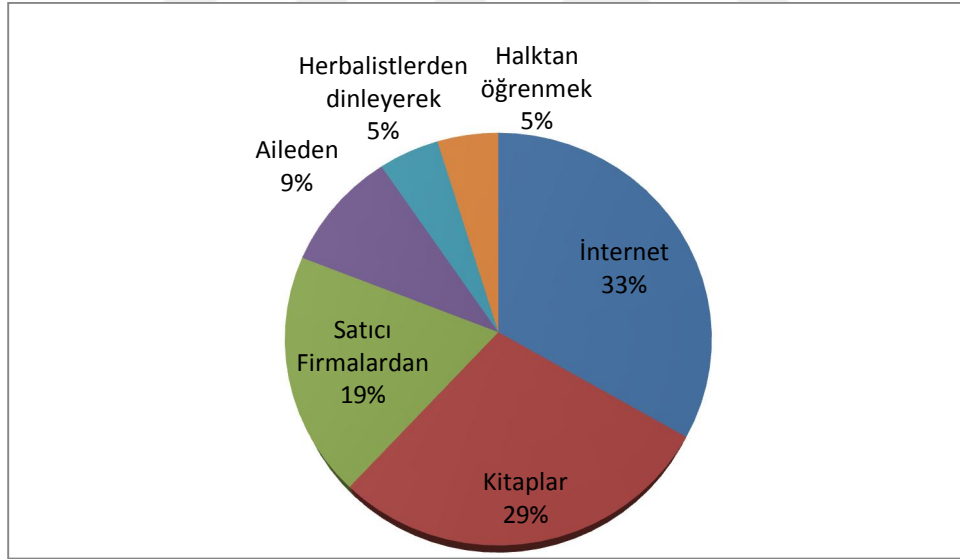
Çizelge 4.26.Kendinize ait ilaç (karışım) var mı?

	Aktar	%
Evet	3	21
Hayır	11	79
Toplam kişi	14	100

(S-30) 'Bitkiler hakkında bilgileri nasıl öğreniyorsunuz?' sorusuna aktarların %33'ü internetten, %29'u kitaplardan, %19'u satıcı firmalardan,%9'u aileden aktarımla, %5'i herbalistlerden dinleyerek ve halktan öğrenerek cevabını vermiştir (Tablo 4.27).

Çizelge 4.27. Aktarların bitkiler hakkında bilgileri edindikleri kaynaklar

	Akt 1	Akt 2	Akt 3	Akt 4	Akt 5	Akt 6	Akt 7	Akt 8	Akt 9	Akt 10	Akt 11	Akt 12	Akt 13	Akt 14	Toplam
İnternet	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	1	7
Kitaplar	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	6
Satıcı Firmalardan	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	4
Aileden	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
Herbalistlerden dinleyerek	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Halktan öğrenmek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1

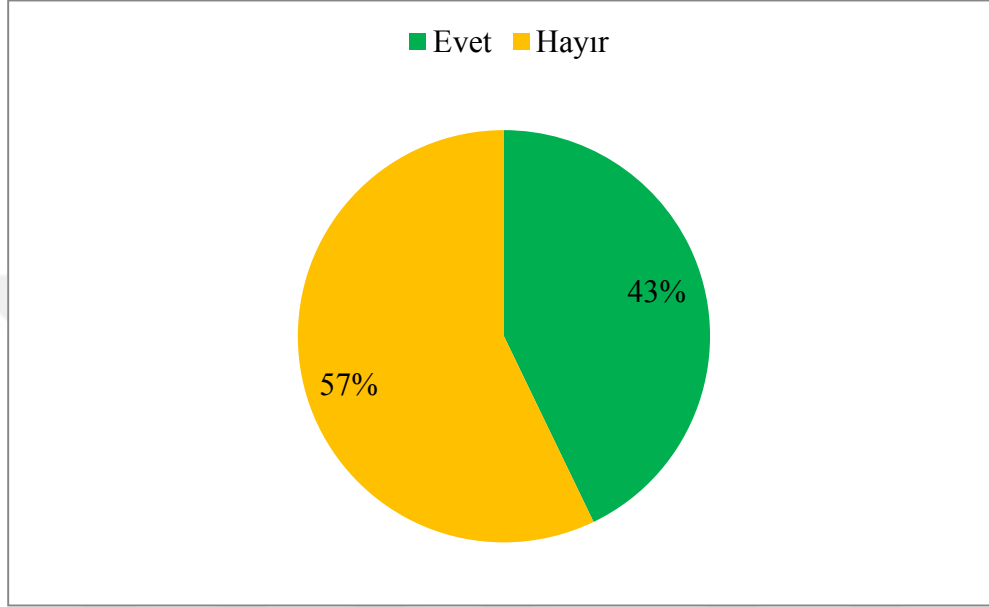

Şekil 4.18. Aktarların bitkiler hakkında bilgileri öğrenme durumlarının yüzdelik dağılımı

(S-31) 'Bu bitkilerin toplanması, işlenmesi ve satımıyla ilgili hukuki(yasalar) durum hakkında bilginiz var mı?' sorusuna aktarların %57'si hayır, %43'ü evet cevabını vermiştir (Tablo 4.28).

Çizelge 4.28.Bitkilerin ticaretle ilişkin yasalar durum hakkında bilgi

	Aktar	%
Evet	6	43
Hayır	8	57
Toplam kişi sayısı	14	100

Şekil 4.19. Aktarların bitkiler için uygulanan yasadan haberdar olup olmama durumlarının yüzdelik dağılımı

(S-32)“Asıl mesleğiniz aktarlık mı?”sorusuna aktarların 12’si evet cevabı verirken, 2’si asıl mesleklerinin farklı olduğunu (Tiyatro yönetmeni, Üretici) belirtmiştir.

(S-33)“Başka mesleğe ait diploma ya da sertifikanız var mı?”sorusuna 10 aktar sahibi hayır cevabını verirken, 4 tanesi evet cevabını vermiştir.

(S-34)“İşletmenizin herhangi bir resmi kurum tarafından denetimi yapılıyor mu?”sorusuna aktarların tamamı evet cevabı vermiştir. (Tarım İl Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Belediye)(EK-3)

(S-35) “Yurtdışına ihracat yapıyor musunuz?”sorusuna ankete katılan aktarların 12’si hayır cevabını verirken, 2 tanesi yurtdışı satışı yaptığını belirtmiştir.

(S-36) “Son 5 yıllık dönemde tıbbi bitki pazarında gözlemlediğiniz değişiklikler nelerdir?” sorusuna verilen cevapların (% olarak)minimum, ortalama ve maksimum değerleri aşağıda sunulmuştur (Tablo 4.29).

Çizelge 4.29.Son 5 yıllık dönemde tıbbi bitki pazarında gözlemlenen değişiklikler

	Azaldı		Arttı		Değişmedi	
	Akt.	Oran	Akt.	Oran	Akt.	Oran
Müşteri sayısı	4	(35-) 42,5 (-50)	6	(20-) 45 (-70)	4	0
Müşterilerin eğitim seviyesi	0	0	10	(20-) 50 (-80)	4	0
Malların kalite ve standardizasyonu	0	0	10	(15-) 57 (-100)	4	0
Talep edilen ürün çeşidi	0	0	10	(15-) 57 (-100)	4	0
Satılan mallara ulaşmada kolaylık	4	(10-) 20 (-30)	5	(10-) 57 (-100)	5	0
Fiyatlandırmadaki değişimler	0	0	11	(10-) 55 (-100)	3	0
Ürün maliyeti	0	0	13	(10-) 55 (-100)	1	0
Ürünlerin üretimindeki ve satışındaki denetim	0	0	7	(30-) 65 (-100)	7	0
İşletme sayısı	2	(20-) 25 (-30)	9	(5-) 52 (-100)	3	0

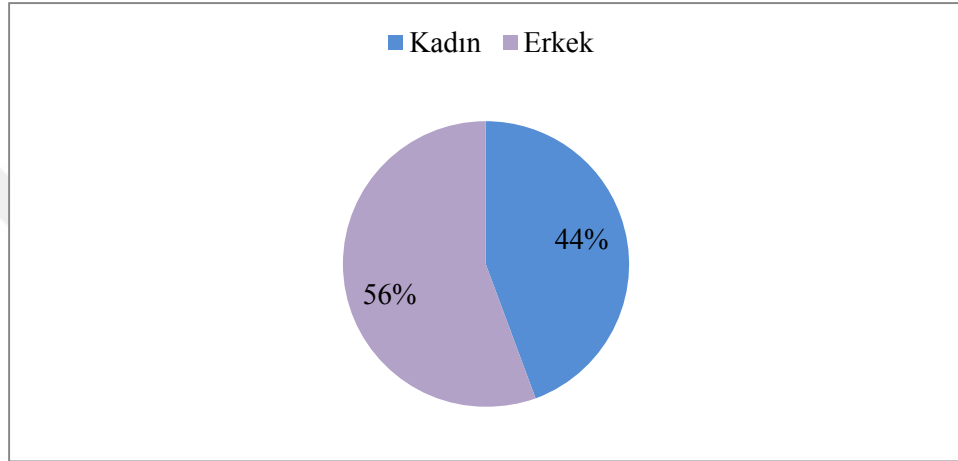
4.2. Yerel Halk ile Yapılan Anket Analizleri

Yürütülen bu çalışmada aktarlara gelen 160 müşteri ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Sorulan sorular ve verdikleri yanıtların değerlendirilmesi aşağıda sunulmuştur.

(S-1)Anket çalışmalarına katılım sağlayan toplam 160 müşterinin 71'i (% 44) kadın, 89'u (% 56) ise erkektir. Yapılan anket araştırmasının sonucunda ankete katılan erkek müşteri sayısı kadın müşteri sayısından daha fazladır (Tablo 4.30).

Çizelge 4.30.Ankete katılanların cinsiyet dağılımı

	Kişi Sayısı	Oran (%)
Kadın	71	44
Erkek	89	56
Ankete katılan toplam kişi sayısı	160	100

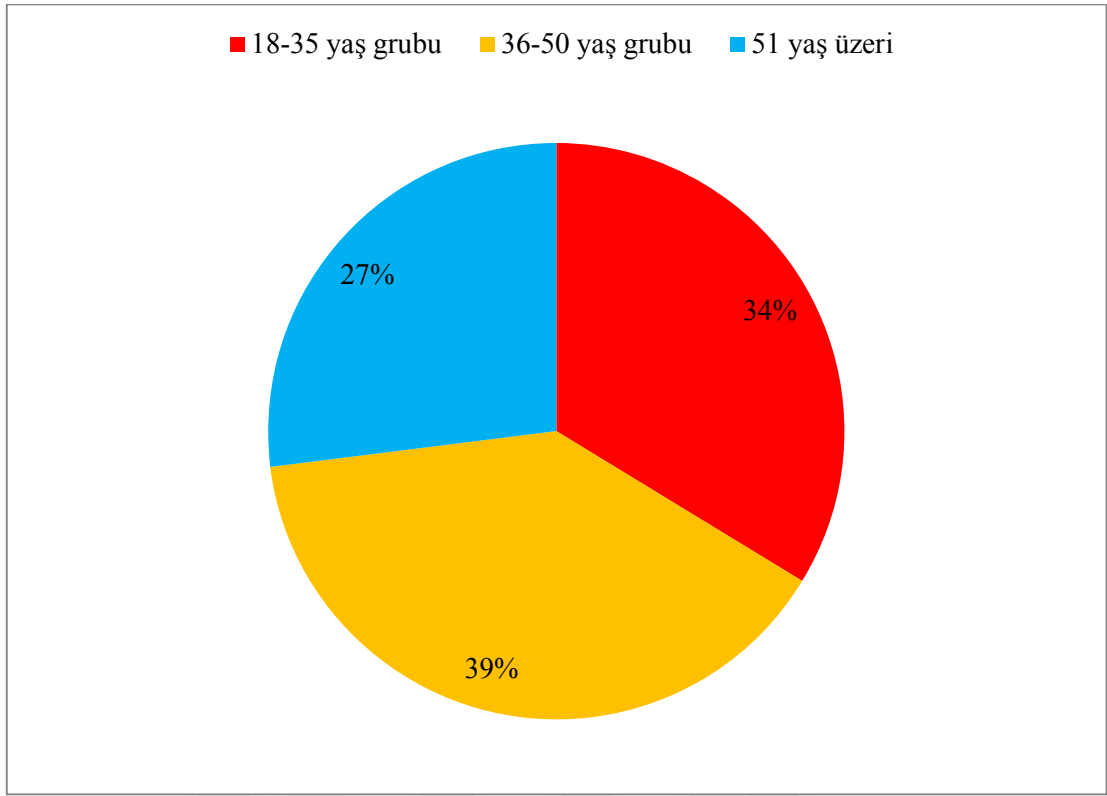

Şekil 4.20.Ankete katılanların cinsiyet dağılımı

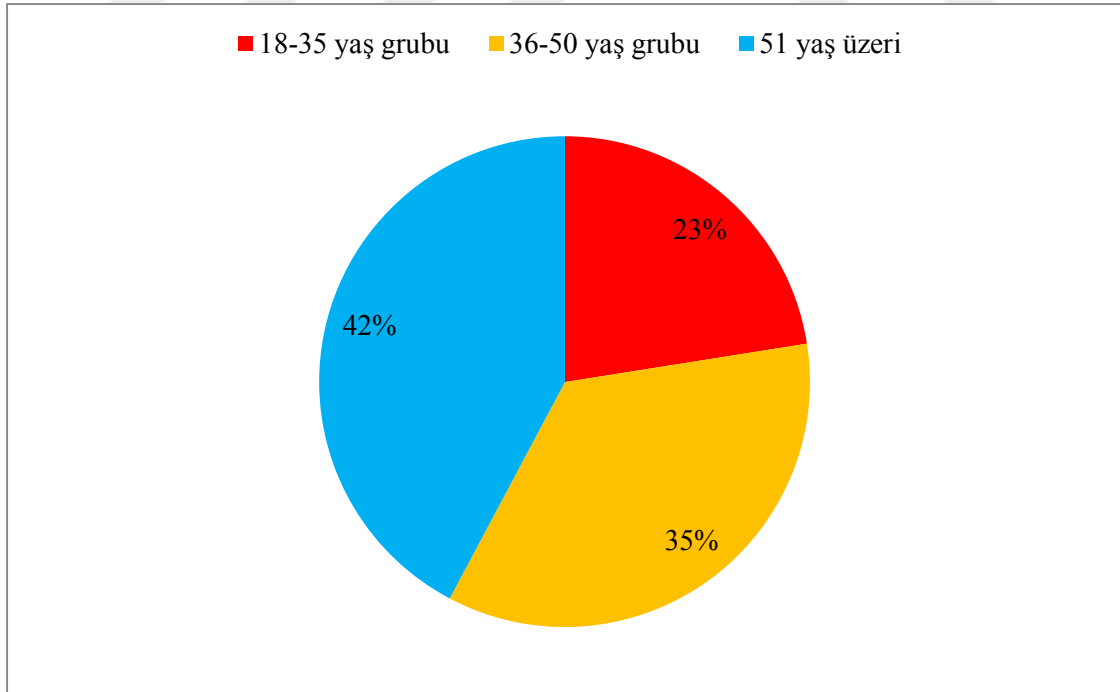
(S-2)Toplam 89 erkek müşterinin ağırlıkta olduğu yaş grubu %39 (35 kişi) ile 36-50 yaş grubudur.Toplam 71 kadın müşterinin ağırlıkta olduğu yaş grubu ise %42 (30 kişi) ile 51 yaş üzeri grubudur. Sonuç olarak anket katılımlarında katılımcı sayısı farklılık göstermiştir (Tablo 4.31).

Çizelge 4.31.Yaş grupları dağılımı

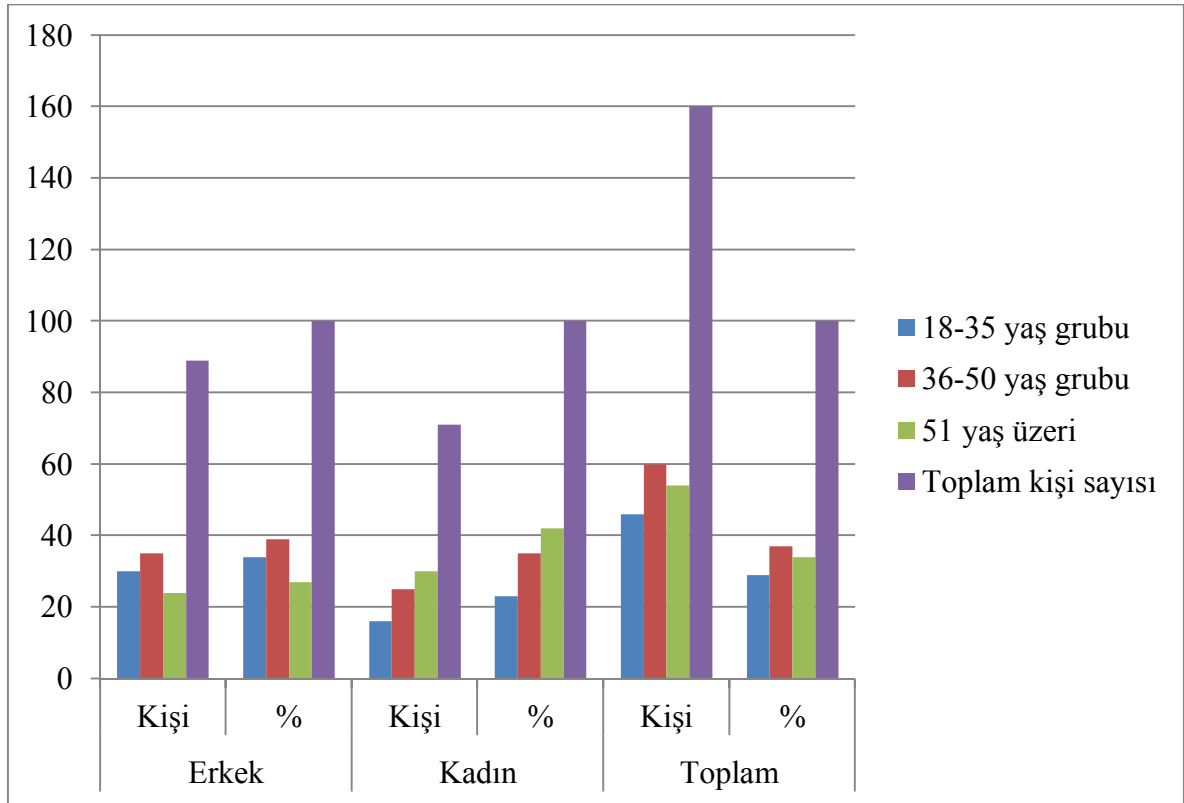
	Erkek		Kadın		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
18-35 yaş grubu	30	34	16	23	46	29
36-50 yaş grubu	35	39	25	35	60	37
51 yaş üzeri	24	27	30	42	54	34
Toplam kişi sayısı	89	100	71	100	160	100

Şekil 4.21.Erkek müşterilerin yaş gruplarına dağılımı ve yüzdeleri

Şekil 4.22.Kadın müşterilerin yaş gruplarına dağılımı ve yüzdeleri

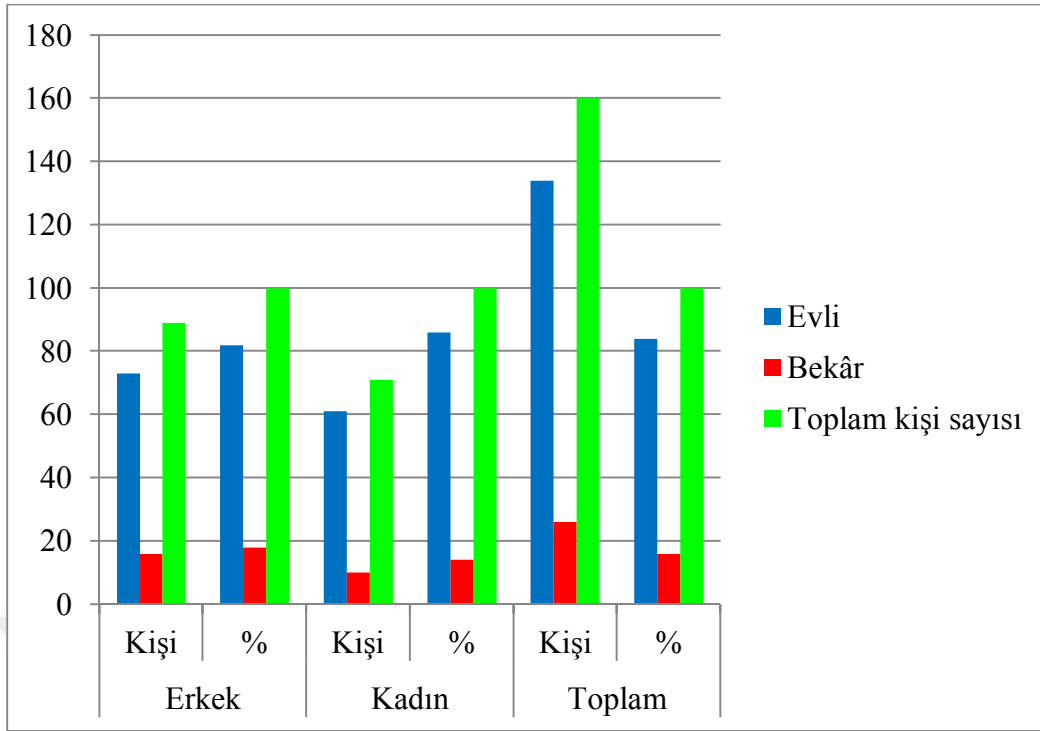

Şekil 4.23. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin yaş dağılımları

(S-3)Yapılan ankette sorulan medeni durum sorusuna erkek müşterilerin %82'si (73 kişi) evli, %18'i(16 kişi)ise bekâr olduğunu beyan etmiştir. Bayan müşterilerin ise %86'sı (61 kişi) evli olduğunu, %14'ü (10kişi) ise bekâr olduğunu beyan etmiştir. Toplamda ise 134 kişi (%84) evli, 26 kişi (%16) bekârdır (Tablo 4.32).

Çizelge 4.32. Medeni durum

	Erkek		Kadın		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evli	73	82	61	86	134	84
Bekâr	16	18	10	14	26	16
Toplam kişi sayısı	89	100	71	100	160	100

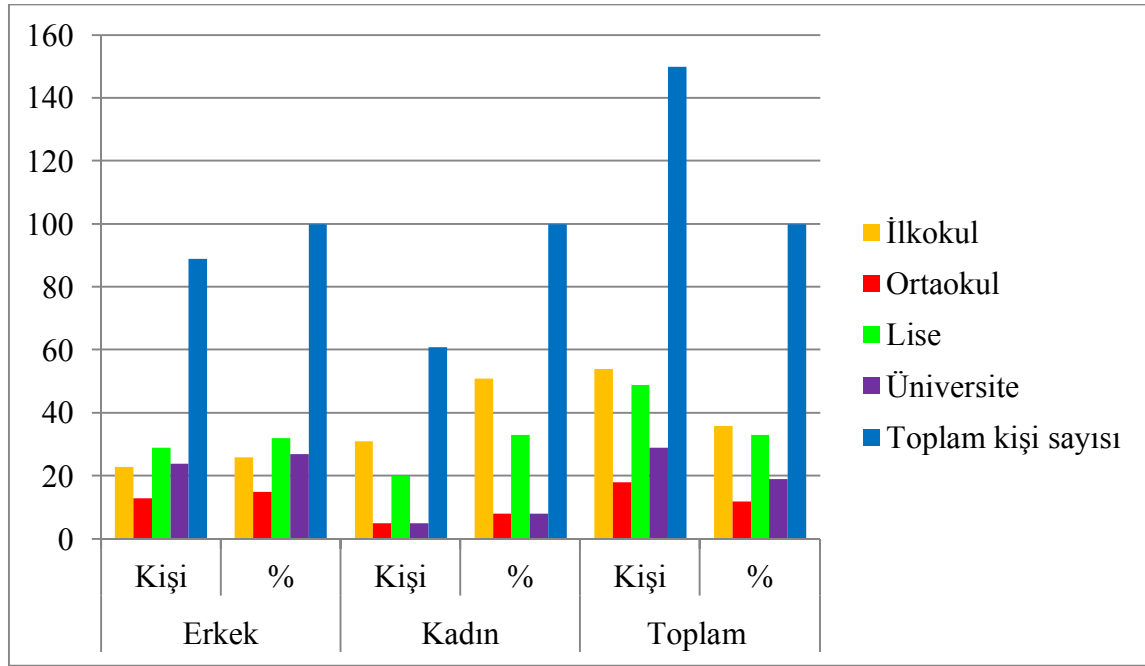

Şekil 4.24. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin medeni durumları

(S-4) Yapılan araştırmada eğitim düzeyi üzerine sorulan soruya, erkek müşterilerin %32'si lise, %27'si üniversite, %26'sı ilkököl, %15'i ortaokul mezunu şeklinde cevap verirken; kadın müşterilerin ise %51'i ilkököl, %33'ü lise, %8'i ortaokul ve %8'i üniversite şeklinde cevap vermiştir (Tablo 4.33).

Çizelge 4.33. Eğitim düzeyi

	Erkek		Kadın		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İlkokul	23	26	31	51	54	36
Ortaokul	13	15	5	8	18	12
Lise	29	32	20	33	49	33
Üniversite	24	27	5	8	29	19
Toplam kişi sayısı	89	100	61	100	150	100

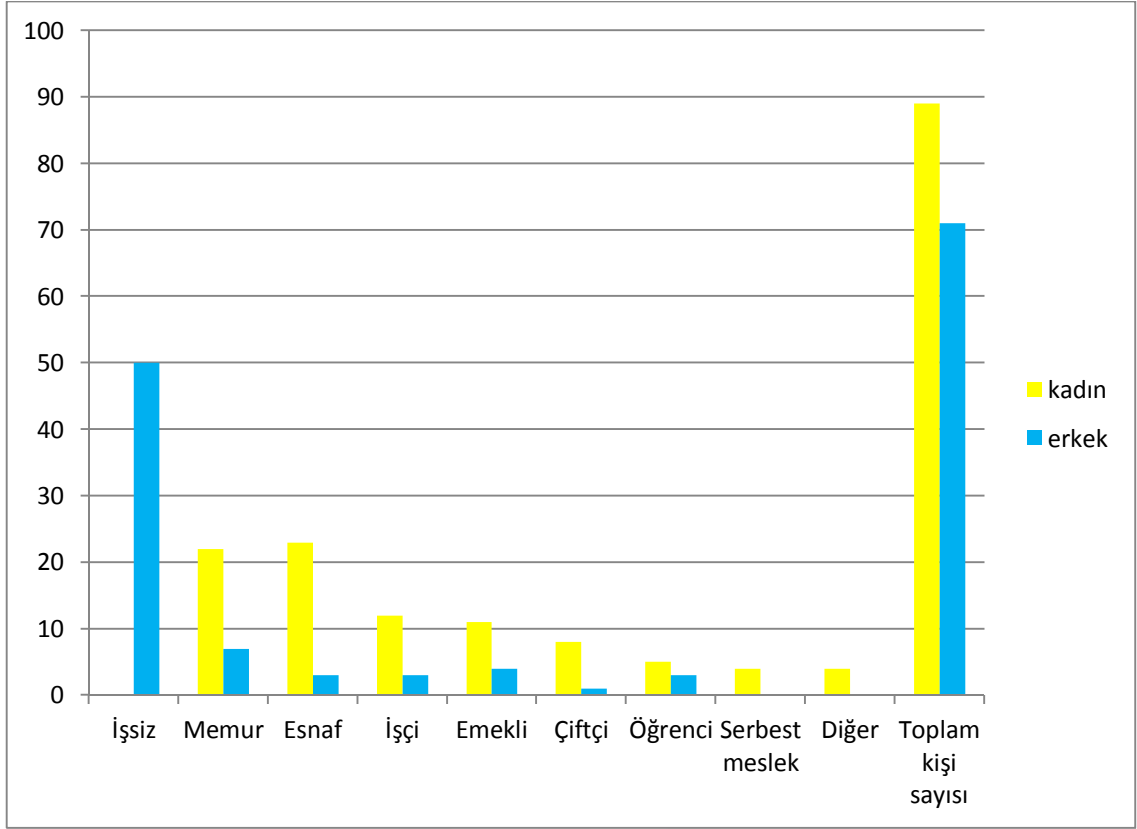

Şekil 4.25. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin eğitim düzeyi

(S-5)“Mesleğiniz nedir?” sorusuna erkek müşterilerin, %26’sı esnaf, %25’i memur, %13’ü işçi, %12’si emekli, %9’u çiftçi, %6’sı öğrenci, %5’i serbest meslek, , %4’ü diğer cevabını vermiştir. Kadın müşterilerin ise %70’i işsiz (ev hanımı), %10’u memur, %6’sı emekli %4’ü öğrenci, %4’ü işçi, %4’ü esnaf, %1’i çiftçi cevabını vermiştir (Tablo 4.34).

Çizelge 4.34. Genel meslek gruplarına dağılım

	Erkek	%	Kadın	%	Toplam Değerlendirme	%
İşsiz	0	0	50	70	50	31
Memur	22	25	7	10	29	18
Esnaf	23	26	3	4	26	17
İşçi	12	13	3	4	15	10
Emekli	11	12	4	6	15	9
Çiftçi	8	9	1	1	9	6
Öğrenci	5	6	3	4	8	5
Serbest meslek	4	5	0	0	4	2
Diğer	4	4	0	0	4	2
Toplam kişi sayısı	89	100	71	100	160	100

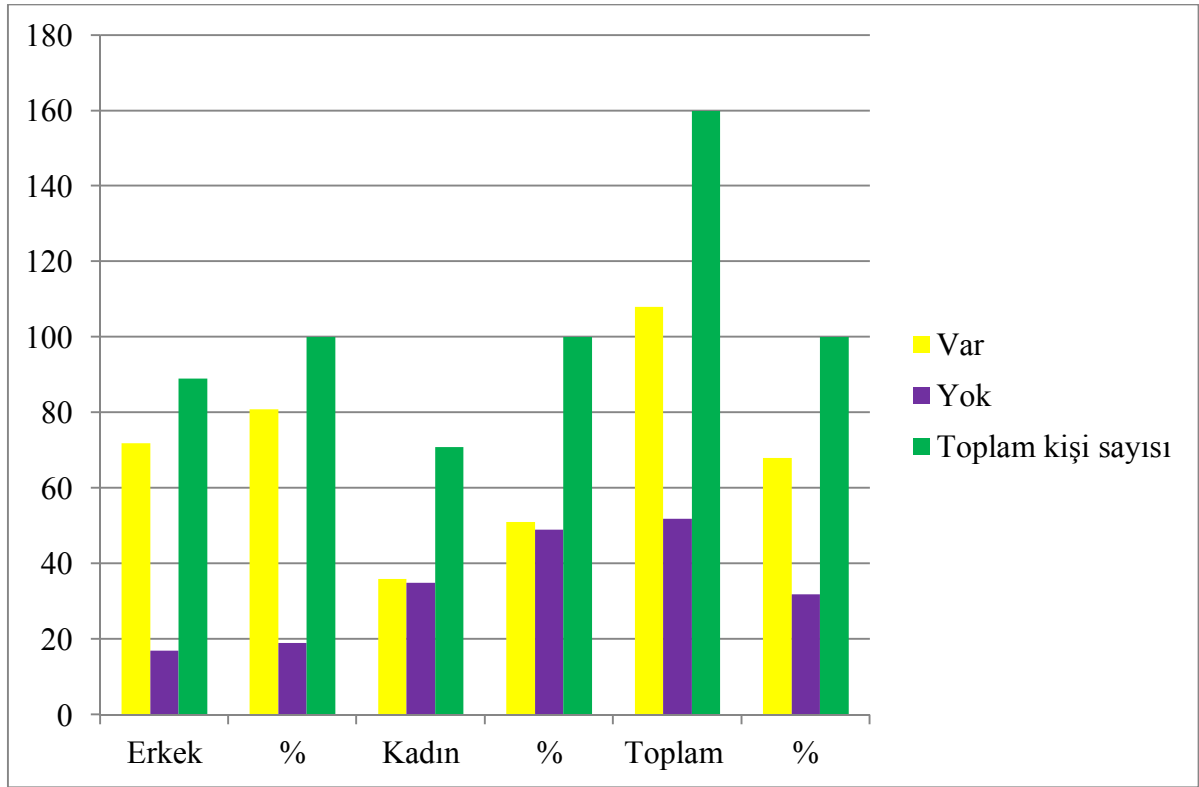

Şekil 4.26. Erkek ve kadın müşterilerin genel meslek gruplarına dağılımı

(S-6) “Sosyal güvenceniz var mı?” sorusuna erkek müşterilerin %81’i evet %19’u hayır cevabını vermiştir. Kadın müşterilerin de %51’i evet, %49’u hayır cevabını vermiştir (Tablo 4.35).

Çizelge 4.35.Sosyal güvence

	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Var	72	81	36	51	108	68
Yok	17	19	35	49	52	32
Toplam kişi sayısı	89	100	71	100	160	100

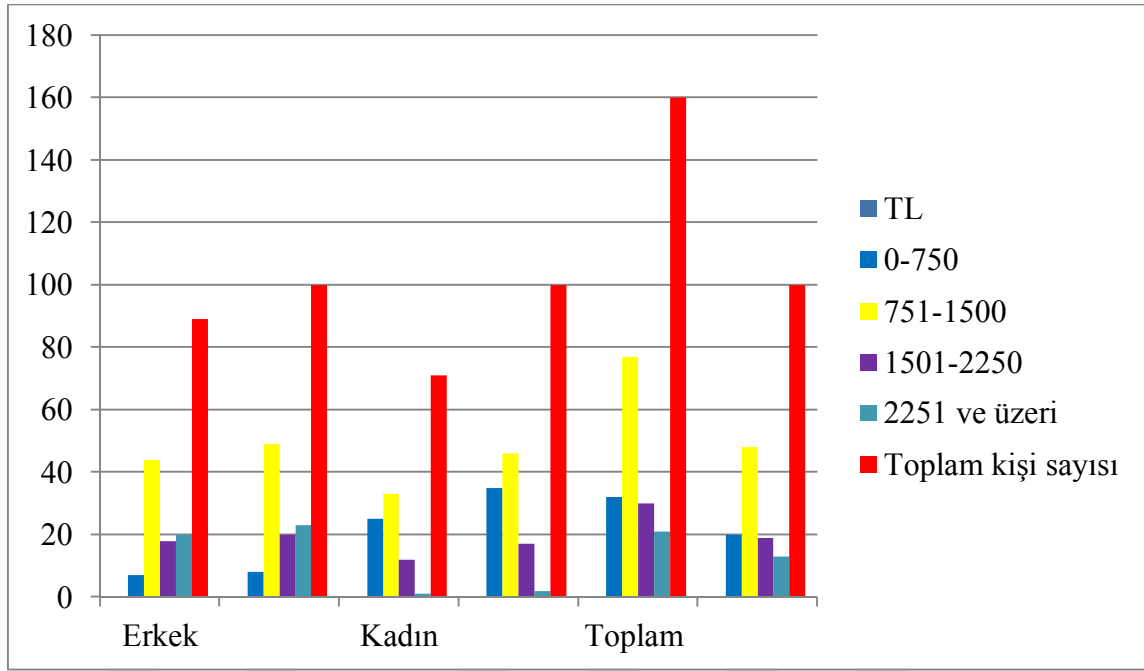

Şekil 4.27. Erkek ve kadın müşterilerin sosyal güvenceleri ve yüzdeleri

(S-7)“Gelir düzeyiniz nedir?” sorusuna erkek müşterilerin , %49’u 751-1500 TL, %23’ü 2251 TL ve üzeri, %20’si 1501-2250 TL üzeri, %8’i 0-750 TL cevabını vermiştir. Kadın müşterilerin ise %46’sı 751-1500 TL, %35’i 0-750 TL, %17’si 1501-2250 TL , %2’si 2251 TL ve üzeri olduğunu belirtmiştir (Tablo 4.36).

Çizelge 4.36.Gelir düzeyi dağılımı

	Erkek		Kadın		Toplam	
TL	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
0-750	7	8	25	35	32	20
751-1500	44	49	33	46	77	48
1501-2250	18	20	12	17	30	19
2251 ve üzeri	20	23	1	2	21	13
Toplam kişi sayısı	89	100	71	100	160	100

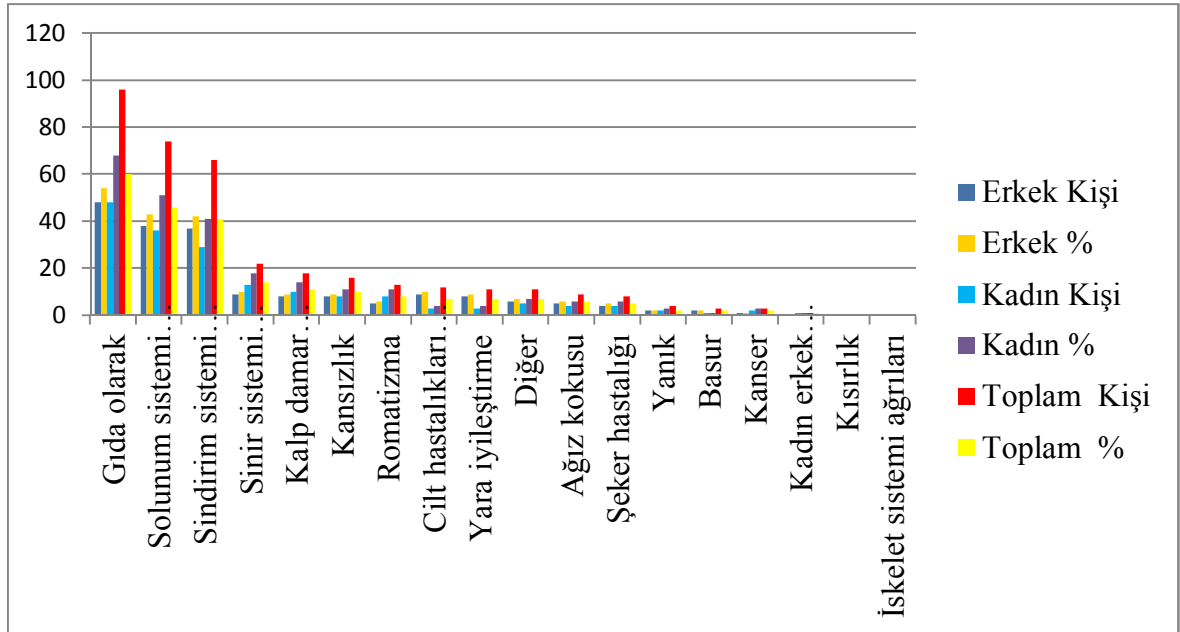
Şekil 4.28. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin gelir düzeyleri

(S-8) “Hangi amaçla tıbbi bitkileri kullanıyorsunuz?” sorusuna erkek müşterilerin %54’ü gıda %43’ü solunum sistemi rahatsızlıkları % 42’si sindirim sistemi rahatsızlıkları, %10’u sinir sistemi rahatsızlığı, %10’u ise cilt hastalıkları nedeniyle tıbbi bitki kullandığını beyan etmiştir. Bayanların ise %68’i gıda, %51’i solunum sistemi rahatsızlıkları, %41’i sindirim sistemi rahatsızlıkları, %18’i sinir sistemi rahatsızlığı, %14’ü kalp damar rahatsızlığı, %11’i kansızlık, %11’i ise romatizma sebebiyle tıbbi bitki kullandığını belirtmiştir. Yapılan anket çalışmaları sonucunda elde edilen verilere göre erkek ve kadın müşterilerin verdiği cevaplardan elde edilen verilere göre bitkilerin ilk üç kullanım şekli Gıda, Solunum sistemi rahatsızlıkları ve Sindirim sistemi rahatsızlıkları şeklindedir.

Erkek kadın değerlendirmelerine göre tıbbi bitkilerin en fazla kullanım amacı “Gıda olarak” çıkmıştır. Bunda yörede yapılan yemeklerde bitkilerin baharat olarak da (nane, kekik, pul biber vb.) kullanılması etkili olmuştur (Tablo 4.37).

Çizelge 4.37.Tıbbi bitkilerin kullanım amaçları

	Erkek		Kadın		Toplam Değerlendirme	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Gıda olarak	48	54	48	68	96	60
Solunum sistemi rahatsızlıkları	38	43	36	51	74	46
Sindirim sistemi rahatsızlıkları	37	42	29	41	66	41
Sinir sistemi rahatsızlıkları	9	10	13	18	22	14
Kalp damar rahatsızlığı	8	9	10	14	18	11
Kansızlık	8	9	8	11	16	10
Romatizma	5	6	8	11	13	8
Cilt hastalıkları (sivilce arpacık vs.)	9	10	3	4	12	7
Yara iyileştirme	8	9	3	4	11	7
Diğer	6	7	5	7	11	7
Ağız kokusu	5	6	4	6	9	6
Şeker hastalığı	4	5	4	6	8	5
Yanık	2	2	2	3	4	2
Basur	2	2	1	1	3	2
Kanser	1	1	2	3	3	2
Kadın erkek hastalıkları	0	0	1	1	1	1
Kısırlık	0	0	0	0	0	0
İskelet sistemi ağrıları	0	0	0	0	0	0

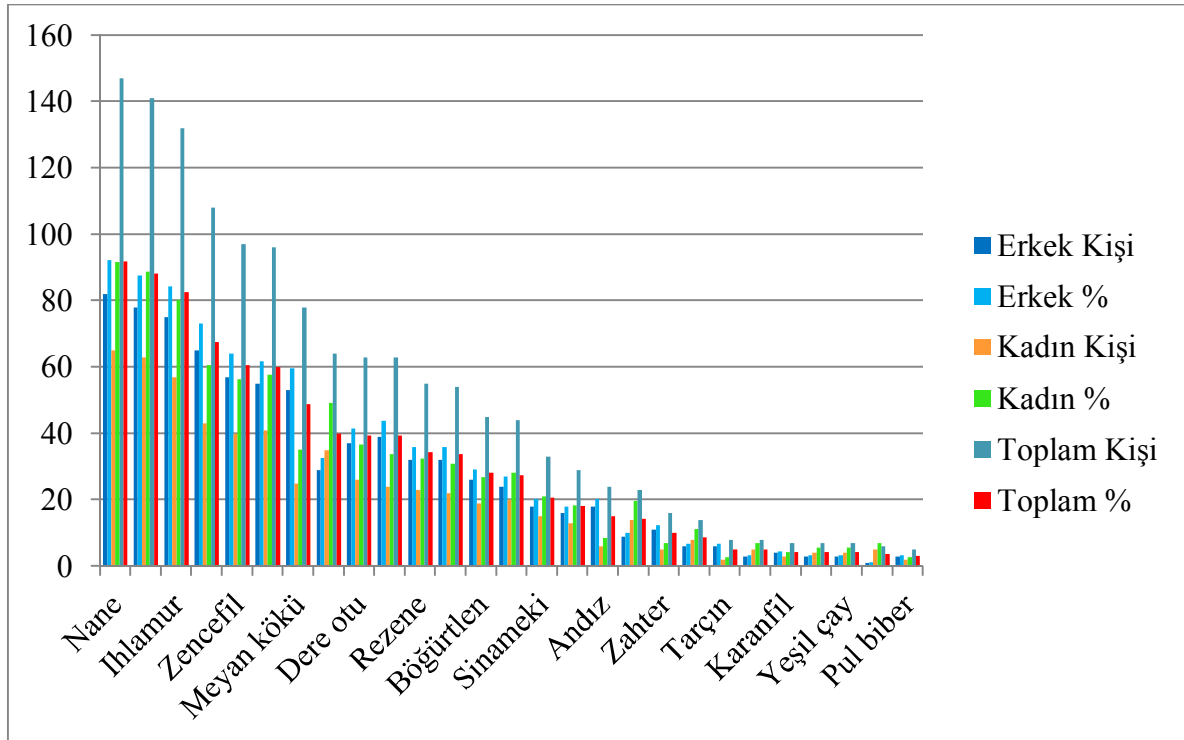

Şekil 4.29.Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin tıbbi bitkileri kullanma nedenleri ve yüzdeleri

(S-9)“En çok kullandığınız 10 tıbbi bitki hangileridir?”erkeklerin ve kadınların en çok kullandığı on bitki sırasıyla nane, kekik, ıhlamur, adaçayı,zencefil, kuşburnu, meyan, ısırgan otu, dereotu ve saleptir (Tablo 4.38).

Çizelge 4.38 En çok kullandığınız 10 tıbbi bitki hangileridir?

	Erkek		Kadın		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Nane	82	92,13	65	91,55	147	91,88
Kekik	78	87,64	63	88,73	141	88,13
İhlamur	75	84,27	57	80,28	132	82,50
Adaçayı	65	73,03	43	60,56	108	67,50
Zencefil	57	64,04	40	56,34	97	60,63
Kuşburnu	55	61,80	41	57,75	96	60,00
Meyan kökü	53	59,55	25	35,21	78	48,75
Isırgan otu	29	32,58	35	49,30	64	40,00
Dere otu	37	41,57	26	36,62	63	39,38
Salep	39	43,82	24	33,80	63	39,38
Rezene	32	35,96	23	32,39	55	34,38
Keçiboynuzu	32	35,96	22	30,99	54	33,75
Böğürtlen	26	29,21	19	26,76	45	28,13
Defne	24	26,97	20	28,17	44	27,50
Sinameki	18	20,22	15	21,13	33	20,63
Mahlep	16	17,98	13	18,31	29	18,13
Andız	18	20,22	6	8,45	24	15,00
Çörek otu	9	10,11	14	19,72	23	14,38
Zahter	11	12,36	5	7,04	16	10,00
Sumak	6	6,74	8	11,27	14	8,75
Tarçın	6	6,74	2	2,82	8	5,00
Peryavşan	3	3,37	5	7,04	8	5,00
Karanfil	4	4,49	3	4,23	7	4,38
Menengiç	3	3,37	4	5,63	7	4,38
Yeşil çay	3	3,37	4	5,63	7	4,38
Ebe Gömeci	1	1,12	5	7,04	6	3,75
Pul biber	3	3,37	2	2,82	5	3,13

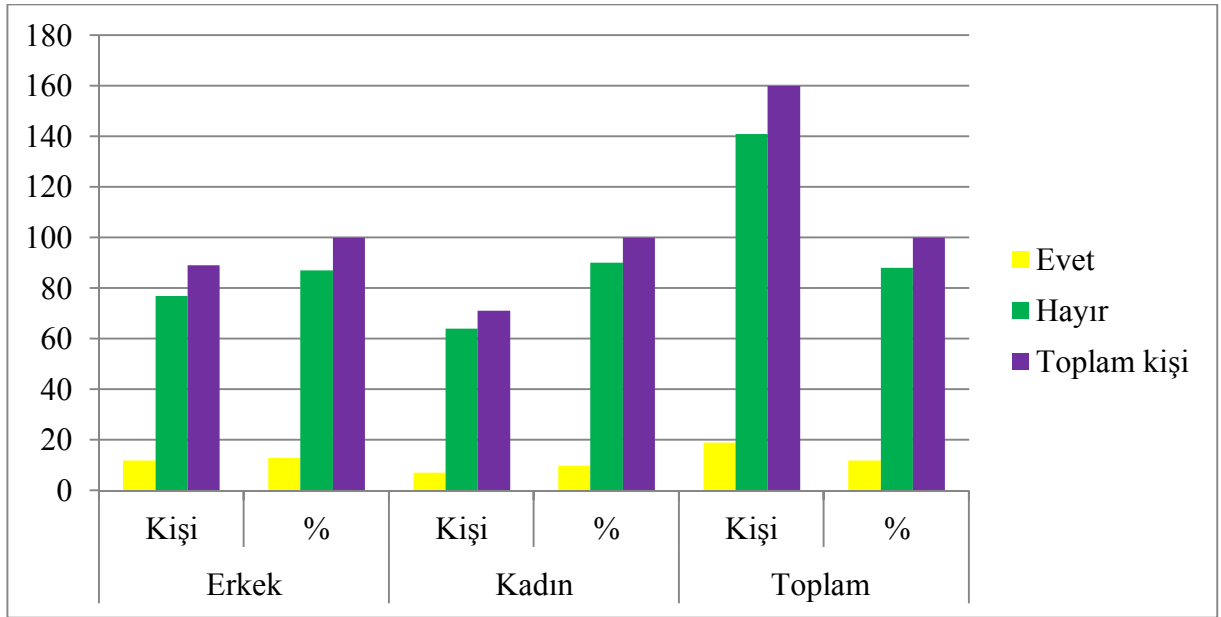

Şekil 4.30. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin en çok kullandığı bitki türleri

(S-10) “Kendinize ait bir ilacınız (karışım)var mı?” sorusuna erkek müşterilerin %87’si hayır, %13’ü evet cevabını vermiştir. Kadın müşterilerin ise %90’ı hayır, %10’u evet cevabını vermiştir. Yapılan araştırma neticesinde erkek ve kadın müşterilerin büyük bir çoğunluğunun karışımlarını kendilerinin yapmadığı, bitki karışımlarını aktarlardan elde ettiği sonucuna varılmıştır. Kendime ait karışımım var diyenlerin verdiği cevaplar genellikle soğuk algınlığı gibi rahatsızlıkları gidermeye yönelik yapılan karışımlardır (Tablo 4.39).

Çizelge 4.39. Kendinize ait bir ilacınız (karışımınız)var mı?

	Erkek		Kadın		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evet	12	13	7	10	19	12
Hayır	77	87	64	90	141	88
Toplam kişi	89	100	71	100	160	100

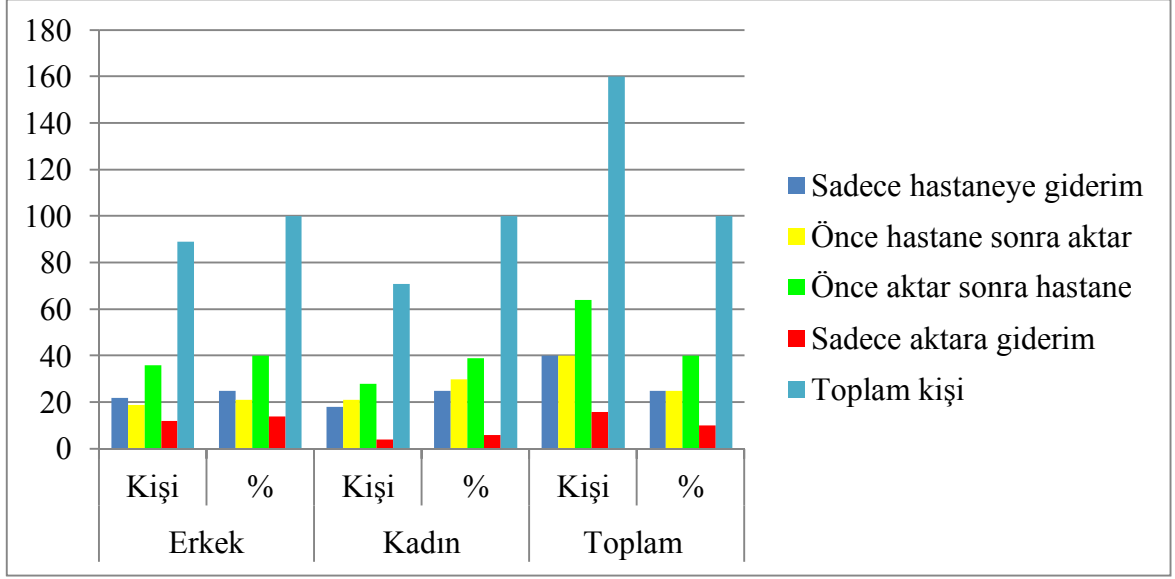

Şekil 4.31. Erkek ve kadın müşterilerin bitki karışımı yapıp yapmadığı sorusuna verilen cevaplar

(S-11) “Rahatsızlandığınızda önce hastaneye mi gidersiniz?” sorusuna erkek müşterilerin %25’i sadece hastaneye giderim, % 21’i önce hastane sonra aktar, % 40’ı önce aktar sonra hastane, %14’ü ise sadece aktara giderim cevabını vermiştir. Kadın müşterilerin ise %25’i sadece hastaneye giderim, %30’u önce hastane sonra aktar, %39’u önce aktara sonra hastane, %6’sı ise sadece aktara giderim cevabını vermiştir (Tablo 4.40).

Çizelge 4.40. Rahatsızlandığınızda önce doktora mı gidersiniz?

		Erkek		Kadın		Toplam	
		Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Cevap 3	Önce aktar sonra hastane	36	40	28	39	64	40
Cevap 1	Sadece hastaneye giderim	22	25	18	25	40	25
Cevap 2	Önce hastane sonra aktar	19	21	21	30	40	25
Cevap 4	Sadece aktara giderim	12	14	4	6	16	10
	Toplam kişi	89	100	71	100	160	100

Şekil 4.32. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin rahatsızlandığında tercih edebileceği durumlar ve yüzdeleri

Gidiş sebepleri sorulduğunda ise aşağıdaki tablolar ortaya çıkmıştır.

Bu soruyu “Cevap 1”: Sadece hastaneye giderim şeklinde yanıtlayan müşterilerin toplam sayısı 40’tır. Bu sayısında 22’si erkek, 18’i kadındır. Sadece hastaneye giderim diyen 40 kişinin buna sebep olarak belirttikleri cevap sırasıyla “Uzman hekim için”, “Kendimi güvende hissediyorum”, “İyi tedavi olabilmek için” ve “Geniş çaplı muayene için” olarak sıralanmıştır.

Soru 11’e cevap “1*” ise gidiş sebebi (sadece hastaneye giderim) (Tablo 4.41)

Çizelge 4.41. Soru 11’e cevap “1*” ise gidiş sebebi (sadece hastaneye giderim)

	Erkek		Kadın		Toplam Değerlendirme	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Uzman hekimler için	8	57	6	43	14	35
Kendimi güvende hissediyorum	7	70	3	30	10	25
İyi tedavi olabilmek için	4	40	6	60	10	25
Geniş çaplı muayene olabilmek için	3	50	3	50	6	15
Sosyal güvencem olduğu için	0	0	0	0	0	0
Diğer	0	0	0	0	0	0

*Toplam değerlendirmede hesaplamalar bu soruyu 'Cevap 1' şeklinde yanıtlayan toplam 40 kişiye göre yapılmıştır.

Bu soruyu “Cevap 2”: Önce hastane sonra aktar şeklinde yanıtlayan müşterilerin toplam sayısı 40’tır. Bu sayının da 19’u erkek,21’i kadındır. Önce hastaneye sonra aktara giderim diyen 40 kişinin buna sebep olarak belirttikleri ağırlıklı nedenler “Uzman hekim için”,“Geniş çaplı muayene için”, “Hastaneden verilen ilaçlara destek olması için”, “İlaçların yan etkisinden dolayı kullanmak istemediğim için” ve “Diğer” olarak sıralanmıştır(Tablo 4.42).

Çizelge 4.42.Soru 11’e cevap “2” ise gidiş sebebi (önce hastane sonra aktar)

	Erkek		Kadın		Toplam Değerlendirme	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Uzman hekim için	9	50	9	50	18	45
Geniş çaplı muayene için	6	46	7	54	13	32
Hastaneden verilen ilaçlara destek olması için	2	33	4	67	6	15
İlaçların yan etkisinden dolayı kullanmak istemediğim için	1	100	0	0	1	2
Sosyal güvencem olduğu için	0	0	1	100	1	2
Diğer	1	100	0	0	1	2

*Toplam Değerlendirmede hesaplamalar bu soruyu “Cevap 2” şeklinde yanıtlayan toplam 40 kişiye göre yapılmıştır.

Bu soruyu “Cevap 3”: Önce aktar sonra hastane şeklinde yanıtlayan müşterilerin toplam sayısı 64’tür. Bu sayının da 36’sı erkek, 28’i kadındır.Önce aktara sonra hastaneye giderim diyen 64 kişinin buna sebep olarak belirttikleri ağırlıklı nedenler “İlaçların yan etkisinden dolayı kullanmak istemediklerinden”, “Diğer faktörlerden”, “Kendilerini iyileştiremedikleri zaman mecbur kaldıklarından”, “Hastalıklarını ciddiye almadıkları için” ve “Sosyal güvenceleri olmamasından dolayı” olarak sıralanmıştır (Tablo 4.43).

Çizelge 4.43. Soru 11'e cevap "3" ise gidiş sebebi (önce aktar sonra hastane)

	Erkek		Kadın		Toplam Değerlendirme	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İlaçların yan etkisinden dolayı kullanmak istemediğim için	25	52	23	48	48	75
Diğer	5	62	3	37	8	12
Kendimi iyileştiremediğim zaman mecbur kaldığım için	3	60	2	40	5	8
Hastalığımı ciddiye almadığım için	2	100	0	0	2	3
Sosyal güvencem olmadığı için	1	100	0	0	1	2
İlaçların pahalı olmasından dolayı	0	0	0	0	0	0

Toplam değerlendirmede hesaplamalar bu soruyu 'Cevap 3' şeklinde yanıtlayan toplam 64 kişiye göre yapılmıştır.

Bu soruyu "Cevap 4": Sadece aktara giderim şeklinde yanıtlayan müşterilerin toplam sayısı 16'dır. Bu sayının 12'si erkek, 4'ü kadındır. Sadece aktara giderim diyen 16 kişinin buna sebep olarak belirttikleri ağırlıklı nedenler sırasıyla "İlaç kullanmak istemediklerinden", "Doğal tedavi şanslarını denemek istediklerinden" ve "Diğer faktörler"dir (Tablo 4.44).

Çizelge 4.44. Soru 11'e cevap "4" ise gidiş sebebi (sadece aktara giderim)

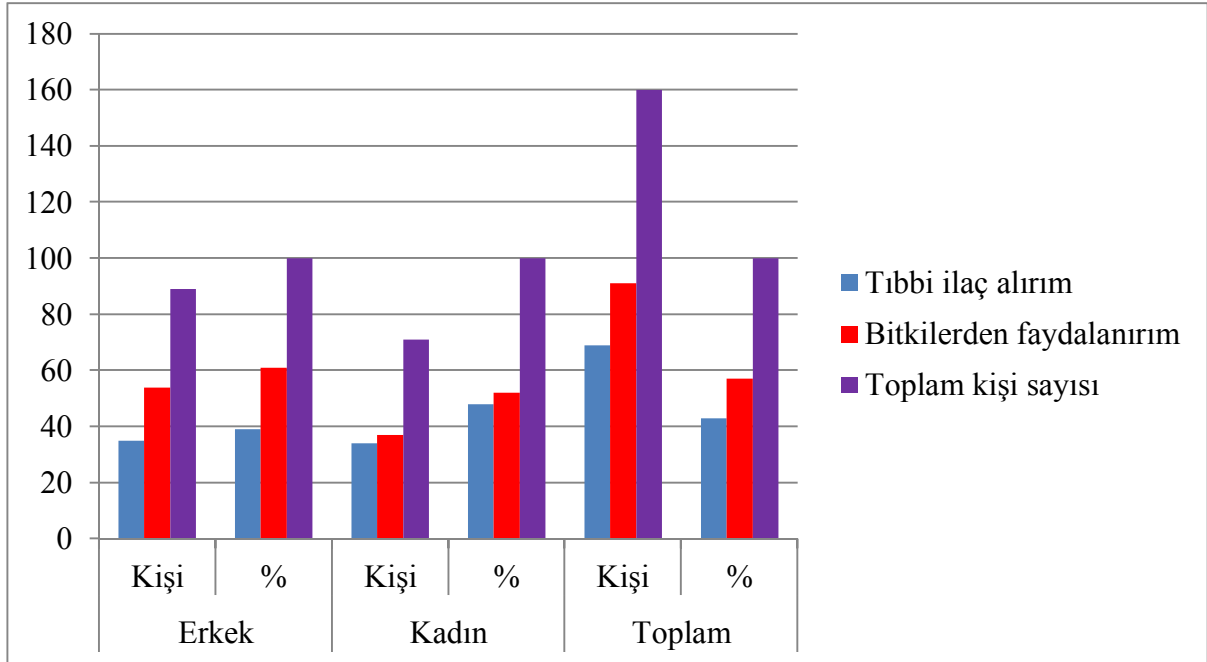
	Erkek		Kadın		Toplam Değerlendirme	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İlaç kullanmak istemediğim için	7	78	2	22	9	56
Doğal tedavi şansım olduğu için	4	67	2	33	6	37
Diğer	1	100	0	0	1	6
Sosyal güvencem olmadığı için	0	0	0	0	0	0
İlaçların pahalı olmasından dolayı	0	0	0	0	0	0
Hastanelerdeki yoğunluktan dolayı	0	0	0	0	0	0

Toplam değerlendirmede hesaplamalar bu soruyu 'Cevap 4' şeklinde yanıtlayan toplam 16 kişiye göre yapılmıştır.

(S-12)“Rahatsızlandığınızda önce tıbbi ilaç mı alırsınız yoksa bitkilerden mi yararlanırsınız?”sorusuna 160 kişi içerisinde; 69 kişi (% 43) tıbbi ilaç aldığını, 91 kişi ise (%57) bitkilerden faydalandığını belirtmiştir. Erkek müşterilerin %61’inin cevabı bitkilerden faydalanırım, % 39’unun cevabı ise tıbbi ilaç alırım olmuştur. Kadın müşterilerin ise %52’sinin cevabı bitkilerden faydalanırım, % 48’sinin ise tıbbi ilaç alırım olmuştur. Araştırma sonucuna göre erkek müşteriler rahatsızlandıklarında tıbbi ilaçlardan daha fazla yararlanırken, kadın müşteriler rahatsızlandıklarında bitkilerden daha fazla yararlanmaktadır (Tablo 4.45).

Çizelge 4.45.Rahatsızlandığınızda önce tıbbi ilaç mı alırsınız yoksa bitkilerden mi yararlanırsınız?

	Erkek		Kadın		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Tıbbi ilaç alırım	35	39	34	48	69	43
Bitkilerden faydalanırım	54	61	37	52	91	57
Toplam kişi sayısı	89	100	71	100	160	100

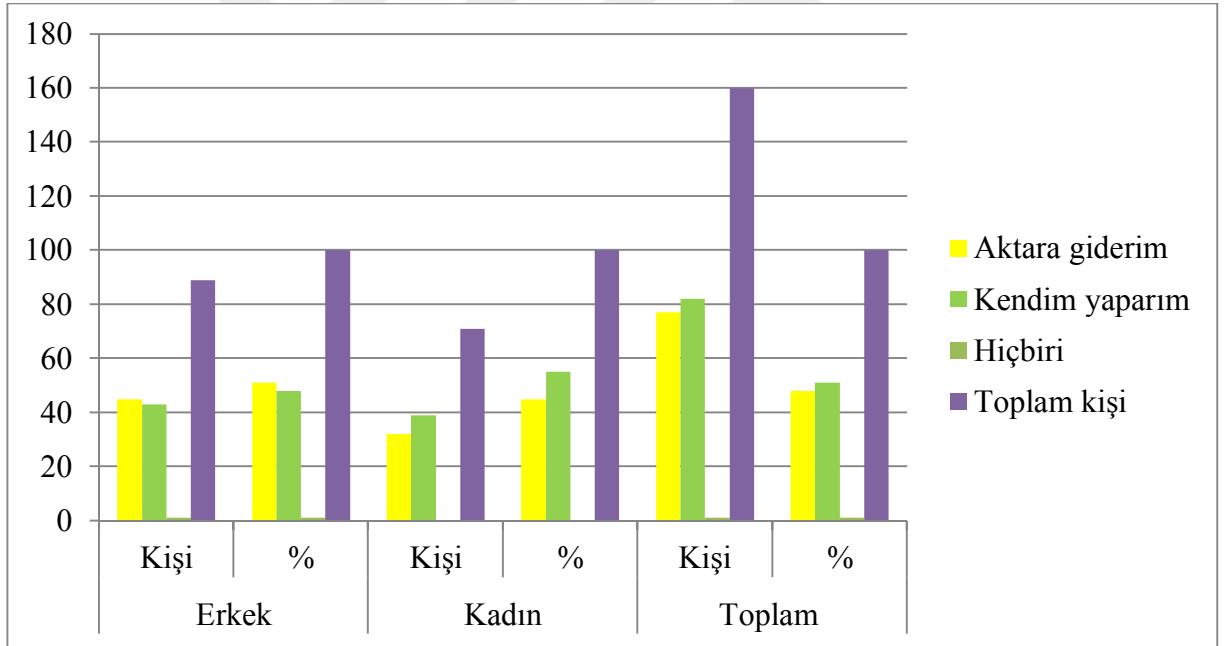

Şekil 4.33. Erkek, kadın ve toplamda müşterilerin rahatsızlandıklarında tercih edebileceği durumlar ve yüzdeleri

(S-13) “Rahatsızlandığınızda bitki ilacını kendiniz mi yaparsınız yoksa aktara mı gidersiniz?” sorusuna erkek müşterilerin %51’i aktara giderim, %48’i kendim yaparım cevabını vermiştir. Kadın müşterilerin ise %55’i kendim yaparım, %45’i aktara giderim cevabını vermiştir. Araştırma sonucuna göre kadın müşteriler bitki ilacını kendileri yapmayı daha çok tercih etmektedirler(Tablo 4.46).

Çizelge 4.46. Rahatsızlandığınızda bitki ilacını kendiniz mi yaparsınız yoksa aktara mı gidersiniz?

	Erkek		Kadın		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Aktara giderim	45	51	32	45	77	48
Kendim yaparım	43	48	39	55	82	51
Hiçbiri	1	1	0	0	1	1
Toplam kişi	89	100	71	100	160	100

Şekil 4.34. Erkek ve kadın müşterilerin rahatsızlandıklarında bitki ilacını yapıp yapmama yüzdeleri

(S-14) “Tıbbi bitkilerle ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar genel olarak değerlendirilmiştir ve ortaya çıkan sonuç:

- Bilinçli bir şekilde kullanıldığında faydalı olacağı, aksi takdirde zarar verebileceği,
- Birçok tıbbi ilacın ham maddesini oluşturmasının bu bitkilere olan talebi artırması,

- Tıbbi ilaçlara ek olarak uzman hekimler tarafından önerilmesi,
- Bitkisel ilaçların yan etkisinin tıbbi ilaçların yan etkilerinden daha az olmasından dolayı tercih edildiği,
- Şifa kaynağı olmasının yanında gıda maddesi olarak kullanılması ve yemeklere lezzet katmasından dolayı kullanıldıklarına dair görüşler bildirilmiştir.

Aktarlarda satılan ve yöre halkı tarafından yoğun bir şekilde tercih edilen bitkiler bilimsel ve yaygın isimleri, kullanılan bitki kısımları, kullanım amaçları ve kullanım şekilleri derlenerek aşağıda tablo olarak verilmiştir. Tablo oluşturulurken birebir gerçekleştirilen anketlerde elde edilen verilerin yanında bazı kaynaklardan da (Altay ve ark., 2015; Türkan ve ark.,2006; (<http://www.turkcewiki.org/> 10.07.2019)) faydalanılmıştır.

Familya	Bilimselismi	Yaygın ismi	Kullanılanbölüm	Kullanımalanları	Kullanımşekli
ANACARDIACEAE	<i>Pistacia terebinthus L.</i>	Menengiç Yabani fıstık ağacı	Meyve	Tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanılır.	Yemeklik yağ, kavrularak ve kahve şeklinde kullanılır.
ANACARDIACEAE	<i>Rhus coriaria L.</i>	Sumak	Yaprak ve meyve	Gıda olarak, tıbbi amaçlı, derilerin tabaklanmasında ve yünlü kumaşların boyanmasında kullanılır.	Yemeklerde baharat olarak, drog ve çay şeklinde kullanılır.
APIACEAE	<i>Anethum graveolens L.</i>	Dereotu	Yaprak ve tohum	Gıda olarak tüketilir	Yemeklerde baharat olarak kullanılır.
APIACEAE	<i>Carum carvi L.</i>	Kimyon, karaman kimyonu, ermeni kimyonu, keraviye	Meyve	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Baharat ve çay şeklinde kullanılır.
APIACEAE	<i>Foeniculum vulgare Miller.</i>	Arapsacı, rezene, tatlı rezene	Kök, yaprak ve tohum	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay ve macun şeklinde kullanılır.
ASTERACEAE	<i>Achillea. Biebersteinii Afen.</i>	Civan perçemi, akbaşı, barsam otu	Yaprak, çiçek ve sapları	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay şeklinde kullanılır.
ASTERACEAE	<i>Artemisia Absinthium L.</i>	Pelin otu	Sürgün, yaprak, çiçek	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay şeklinde kullanılır.
ASTERACEAE	<i>Carthamus tinctorius L.</i>	Aspir(yalancı safran)	Tohum ve çiçek	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay şeklinde kullanılır.

Familya	Bilimselismi	Yaygın ismi	Kullanılanbölüm	Kullanımalanları	Kullanımşekli
ASTERACEAE	<i>Helichrysum arenarium L.</i>	Altın otu	Toprak üstü kısmı	Tıbbi olarak	Çay olarak ve yağı kullanılır..
ASTERACEAE	<i>Matricaria achamomilla L.</i>	Mayıs papatyası, ak baba, bauç *yogurt otu	Çiçek	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Banyo, çay ve elde edilen suyu gargara şeklinde kullanılır.
ASTERACEAE	<i>Silybum marianumL.</i>	Kılıç püskülü, deve diken, meryem ana out, *açlık otu	Toprak üstü kısım	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Macun olarak, yemeği yapılarak ve çay şeklinde kullanılır.
AQUIFOLIACEAE	<i>Ilex paraguariensis St. hill.</i>	Mate	Yaprak	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay
CARYOPHYLLACEAE	<i>Saponariaoffi cinalisL.</i>	Çöven	Kök	Tıbbi ve temizlik amaçlı kullanılır.	Tıbbi ilaç ve temizlik malzemesi sabun yapılır.
CUPRESSACEAE	<i>Juniperus communis L.</i>	Ardıç	Kozalakvetohum	Tıbbiamaçlıkullanılır.	Meyveleriezilerekkçıgnen erekvesuyuüçilerekkullan ıldığıgibieldeedilenyağı da kullanılır.
CUPRESSACEAE	<i>Juniperus drupacea L.</i>	Andız	Kozalak ve tohum	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Meyveleri ezilerek çıgnenerek ve suyu içilerek kullanıldığı gibi elde edilen yağı da kullanılır.
ERICACEAE	<i>Erica arborea L.</i>	Funda	Yaprak	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak tüketilir.
EQUISETACEAE	<i>Equisetum arvense L.</i>	Kırk kilit otu	Toprak üstü kısmı	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak.

Familya	Bilimselismi	Yaygın ismi	Kullanılanbölüm	Kullanımalanları	Kullanımşekli
FABACEAE	<i>Glycyrrhiza glabra L.</i>	*Mayam, tatlı bayram, tatlı kök, miyan	Kök	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay, macun ve şerbet şeklde kullanılır.
FABACEAE	<i>Senna alexandrina Mill.</i>	Sinameki, yaprak sinamekisi	Yaprak	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak, macun şeklnde ve banyoda saçların frikasyonlanmasında kullanılır.
GUTTİFERAE	<i>Hypericum perforatum L.</i>	Kantaron	Çiçek ve yaprak	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay şeklnde ve baştaki yara ve kepeklenmelere karşı, kaynatılmış suyu kullanılır.
JUGLANDACEAE	<i>Juglans regia L.</i>	Ceviz	Meyve	Tıbbi ve gıda amaçlı.	Saç boyası, kolesterol düşürücü, gıda olarak.
LAMIACEAE	<i>Lavandula stoechasL.</i>	Karabaş otu, gargan, keşiş otu	Çiçek	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak ve haşereleri kovucu olarak kullanılır.
LAMIACEAE	<i>Melissa officinalis L.</i>	Oğul otu, limon otu, melisa otu, limon nanesi	Yaprak	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak kullanılır.

Familya	Bilimselismi	Yaygın ismi	Kullanılanbölüm	Kullanımalanları	Kullanımşekli
LAMIACEAE	<i>Mentha xpiperita L.</i>	Nane	Yaprak	Tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanılır.	Çay olarak ve banyo olarak kullanılır.
LAMIACEAE	<i>Ocimum basilicum L.</i>	Reyhan	Yaprak	Tıbbi ve gıda amaçlı kullanılır.	Çay olarak kullanılır. Yemeklerde baharat olarak kullanılır.
LAMIACEAE	<i>Rosmarinus officinalis L.</i>	Biberiye, süpürge çalısı, kuşdili, pürem, püren	Yaprakları, çiçekli dalları ve çiçekleri	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay, macun ve banyo suyuna katılarak, yüzdeki sivilceleri temizlemede kullanılır.
LAMIACEAE	<i>Salvia officinalis L.</i>	Adaçayı, şalba, diş otu, tıbbi adaçayı	Yaprak	Tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanılır.	Çay, yiyecek ve banyo olarak kullanılır.
LAMIACEAE	<i>Sideritis congesta L.</i>	Alanya çayı	Yaprak	Tıbbi amaçlı	Çay olarak tüketilir.
LAMIACEAE	<i>Teucrium polium L.</i>	Peryavşan	Çiçekli dalları	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak ve macun şeklinde kullanılır.
LAMIACEAE	<i>Thymbra spicata L.</i>	Zahter	Yaprak	Tıbbi ve gıda kullanılır.	Çay, zahter yağı ve gıda maddesi olarak kullanılır.
LAMIACEAE	<i>Thymus sp.</i>	Kekik	Yaprak	Tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanılır.	Çay olarak, banyo olarak, yemeği yapılarak kullanılır.

Familya	Bilimselismi	Yaygın ismi	Kullanılanbölüm	Kullanımalanları	Kullanımşekli
LAURACEAE	<i>Cinnamomum zeylanicum L.</i>	Tarçın, darçın, boru tarçın	Kabuk	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarakve bitlenmeye karşı hazırlanan infüzyon banyo sonunda vücuda sürülür.
LAURACEAE	<i>Laurusn obilis L.</i>	Tehnel yaprağı, nehtel, teynel, defne	Yaprak ve meyve	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak, macun olarak ve hazırlanan suyu gargara şeklinde kullanılır.
LEGUMINOSAE	<i>Ceratonia siliqua L.</i>	Harnup, ballı boynuz, hannıp, boynuz, *keçi boynuzu	Yaprak, dal, kabuk, kuru ve taze meyveleri	Tıbbi amaçlı, gıda ve hayvan yemi olarak kullanılır.	Olgun meyveler çerez, gıda, hayvan yemi, kuru meyveler pekmez, macun, dal ve yapraklar çay şeklinde kullanılır.
LORANTHACEAE	<i>Viscum album L.</i>	Ökse otu, gökçe otu, gövelek	Yaprak, küçük sürgün ve meyve	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak, olgun meyveleri lapa halinde romatizmalı bölgelerde, çıban açıcı olarak kullanılır.
MALVACEAE	<i>Althea officinalis L.</i>	Hatmi çiçeği	Çiçek	Tıbbi amaçlı kullanılır	Çay olarak tüketilir. Soğuk algınlığı. Öksürük faydaları.
MALVACEAE	<i>Hibiscus sp.</i>	Hibiskus	Çiçek	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak kullanılır. Şeker hastalığı bronşit

Familiya	Bilimselismi	Yaygın ismi	Kullanılanbölüm	Kullanımalanları	Kullanımşekli
MALVACEAE	<i>Malva sylvestris L.</i>	Ebegümece	Yaprak	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Piştirilerek
MYRTACEAE	<i>Syzygium aromaticumL.</i>	Karanfil	Çiçek (tomurcuk)	Tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanılır.	Çay ve baharat olarak tüketilir
OLEACEAE	<i>Olea europaeae L.</i>	Zeytin	Meyvesi ve yaprağı	Tıbbi ve gıda amaçlı kullanılır.	Meyvesinde yağ yapımı ve yaprağı ise çay olarak kullanılır.
ORCHİDACEAE	<i>Orchis sp.</i>	Salep	Kök	Tıbbi ve gıda amaçlı kullanılır.	Kök kısmındaki yumrunun dövülerek kullanılır.
PAPAVERACEAE	<i>Papaver rhoeas L.</i>	Gelincik	Yaprak ve üst yaprak	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çayı yapılır.
PIPERACEAE	<i>Piper nigrum L.</i>	Karabiber	Tohum	Tıbbi amaçlı ve baharat olarak kullanılır.	Saçkırana karşı soğan ve tuz ile karıştırılarak lapa halinde, romatizma ve kramplarda zeytinyağı ve su ile karıştırılarak yağ halinde, gribal enfeksiyonlarda bal ve tereyağı ile karıştırılarak kullanılır.

Familya	Bilimselismi	Yaygın ismi	Kullanılanbölü m	Kullanımalanları	Kullanımşekli
RANUNCULACEAE	<i>Nigella sativa L.</i>	Çörek otu, siyah kimyon, cütcan	Tohum	Tıbbi amaçlı ve batıl inançlar da kullanılır.	Çay, macun, nazara karşı tütsü şeklinde kullanılır.
ROSACEAE	<i>Cerasus mahaleb L.</i>	Mahlep	Çekirdek ve meyve eti	Tıbbi amaçlı ve kozmetik sanayinde kullanılır.	Gıda, mobilya ve boya sanayisinde kullanılır.
ROSACEAE	<i>Crataegus orientalis L.</i>	Alıç, yemiş, ekşi muşmula	Meyve, çiçek ve yaprak	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay olarak tüketilir.
ROSACEAE	<i>Prunus avium L.</i>	Kiraz	Meyve ve meyve sabi	Tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanılır.	Meyvesi gıda olarak tüketilir iken meyve sapı çay olarak tüketilir.
ROSACEAE	<i>Rosa canina L.</i>	Yaban gülü, it burnu, gül burnu, kuş burnu	Meyve	Tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanılır.	Çay, çorba, ezme, marmelat şeklinde kullanılır.
ROSACEAE	<i>Rubus sanctus Schreber</i>	Böğürtlen	Toprak altı kısmı	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Toprak altı kısmı kaynatılarak tüketilir.
SOLANACEAE	<i>Capsicum annuum L.</i>	İsot, türk biberi, kırmızıbiber, pul biber	Meyve	Tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanılır.	Baharat ve sebze, dâhilen hap, haricen karışımı kullanılır

Familya	Bilimselismi	Yaygın ismi	Kullanılanbölüm	Kullanımalanları	Kullanımşekli
THEACEAE	<i>Camellia sinensis L.</i>	Yeşil Çay	Yaprak	Tıbbi amaçlı kullanım.	Çay olarak tüketilir.
TILIACEAE	<i>Tilia platyphyllos Scop.</i>	Ihlamur	Çiçek, yaprak ve kabuk	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay şeklinde kullanılır.
URTICACEAE	<i>Urtica dioica L.</i>	Isırgan, dızlagan, dikenli ısırgan	Yaprak, kök, rizom ve tohum	Tıbbi amaçlı ve gıda olarak kullanılır.	Çayı, yemeği, böreği yapılır. Lapa şeklinde de kullanılır.
VERBENACEAE	<i>Vitex agnus-castus L.</i>	Hayıt, ayıd, beş parmak ağacı	Meyve, tohum ve yaprak	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay ve macun şeklinde kullanılır.
ZINGIBERACEAE	<i>Curcuma longa L.</i>	Zerdeçal, safran kökü, zerdeçöp	Kök ve rizom	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Toz ve dekoksiyon şeklinde kullanılır.
ZINGIBERACEAE	<i>Zingiber officinale Roscoe</i>	Zencefil, zencefil, kök zencefil	Kök	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Toz halinde ve çay şeklinde kullanılır.
ZYGOPHYLLACEAE	<i>Peganum harmala L.</i>	Nazar otu, üzerlik, yabani sedefotu, üzerlik	Tohum ve kök	Tıbbi amaçlı ve batıl inançlarda kullanılır.	Çay, macun ve nazarlık şeklinde kullanılır.
ZYGOPHYLLACEAE	<i>Tribulus terrestris L.</i>	Çoban çökerten	Toprak üstü kısımları ve kök	Tıbbi amaçlı kullanılır.	Çay şeklinde kullanılır.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma sonucunda 34 familya, 57 cins ve 58 taksona ilişkin veriler elde edilmiştir. Bu sayının taksonomik birimlere dağılımı şu şekildedir. 58 taksonun % 2'si(1 takson) Pteridophyta, % 98'i(57 takson) Spermatophyta bölümüne aittir. Spermatophyta bölümün % 4'ü (2 takson) Gymnospermae ve % 96'sı(55 takson) Angiospermae alt bölümünde yer almaktadır. Angiospermae alt bölümünün % 95'i (52 takson) Magnoliatae (Dicotyledonae) ve % 5'i(3 takson) Liliatae (Monocotyledonae) sınıfında bulunmaktadır.

Belirlenen taksonların ağaç, çalı ve otsu bitki olarak dağılımı incelendiğinde otsu bitki sayısının 35 adet (%60), odunsu bitki sayısının ise 23 adet (%40) olduğu saptanmıştır. Odunsu bitkilerde ise; ağaç ya da küçük ağaç olan takson sayısı 14 (%61), çalı olan takson sayısı 8 (%35) ve sarılıcı olan takson sayısı 1(%4)'dir.

Araştırma sonucunda bu çalışmada belirlenen bitkilerin hangi parçalarının kullanıldığı tespit edilmiştir; "Yaprak" kullanımı %30 ile 1. sırada yer almaktadır. Bunu % 15 ile "Meyve", % 13 ile de "Çiçek" takip etmektedir. 4.sırada %11 ile "Tohum" kullanımı, 5. sırada % 9 ile "Kök" kullanımı, 6. sırada % 8 ile "Çiçekli sürgün veya dal", 7. sırada %5 ile "toprak üstü gövde", kullanımı, 8. ve 9. sırada % 3 ile "Kabuk" ve "Meyve kabuğu" kullanımı, 10. ve 11. sırada, % 1 ile "Toprak altı kısım ve kök" kullanımı takip etmektedir. Bu sonuçlar Korkmaz ve Karakurt (2014)'un çalışması ile karşılaştırılmıştır. Bu çalışmaya göre de "Yaprak" kullanımı % 21,6 ile 1. sırada yer almıştır. "Meyve" kullanımı % 18,6 ile benzer şekilde 2. sırada yer almıştır. Farklı olarak; 3. sırada % 14,7 ile "Çiçek ve bitkinin tamamının" kullanımı yer almıştır. 4., 5., 6. sıralarda %11,7 ile, "Kök", "Dal" ve "Tohum" kullanımı gelmiştir. Son olarak "Gövde Kullanımı" %7,8 ile son sırada yer almıştır.

Aktarlarla yapılan anket çalışmaları değerlendirildiğinde aktar sahiplerinin % 36'sının 36-50 yaş grubunda, % 43'ünün 18-35 yaş grubunda ve % 21'inin de 51 yaş üzeri grupta olduğu saptanmıştır. Kahramanmaraş'ta yapılan bir çalışmaya göre aktar sahiplerinin %40 'ı 18-35 yaş grubunda , %50'sinin 36-50 yaş grubunda ve %10'unun 51 yaş ve üzeri grupta olduğu saptanmıştır (Koca,2016). Muş'ta yapılan çalışmaya göre aktar sahiplerinin %25'inin 18-35 yaş grubunda, %62,5'inin 36-50 yaş grubunda ve %12,5'inin 51 yaş ve üzeri grupta olduğu belirlenmiştir (Tankut,2017)(Tablo 5.1).

Çizelge 5.1.Aktarların yaş sınıflandırması

	Aktarların yaşları(%)	Koca 2016 (%)	Tankut 2017 (%)
18-35	43	40	25
36-50	36	50	62,5
51<=	21	10	12,5

Ankete katılan aktar sahiplerinden %90'nın erkek olduğu %10'unu ise kadın olduğu yapılan belirlenmiş olup bu sonuca göre de Gaziantep'te aktarlık sektörünün çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu söylenebilir. Aktar sahiplerinin % 22'sinin ilkokul, % 21'inin üniversite, % 7'sinin ortaokul, % 50'sinin ise lise mezunu olduğu saptanmıştır. Aktarların % 50'sinin bilgi birikimlerini usta çırak ilişkisinden, % 50'sinin kendi kişisel merakı sayesinde elde ettiği saptanmıştır. Ayrıca anket yapılan 14 aktardan üniversitede bölümünü okuyan olmadığı tespit edilmiştir. Aktar işletmelerinin ortalama faaliyet yılı 34,7 yıl, aktarda çalışan ortalama çalışan sayısı 2,60 kişi, aktarda bulunan ürün sayısı ortalama 495 adet ve aktarların ortalama yıllık ciroları ise 166.772.888,00TL olarak tespit edilmiştir. İşletmelerin yıllık ortalama cirosu hesaplanırken 9 aktarın vermiş olduğu cevaplar temel alınarak hesaplanmıştır. Aktar sahiplerinin %71'inin ek geliri olmadığı bütün gelir kaynağının aktarlıktan olduğu; %29'unun ise ek geliri olduğu anket sonuçlarıncı anlaşılmıştır.

Yapılan anket ile aktarların kendi beyanlarından hareketle aylık kazançlarının ortalama 2745 TL olduğu belirlenmiştir. Aktarların aylık kazançları hesaplanırken 11 aktarın vermiş olduğu cevaplar temel alınmıştır. Bunda bazı aktar sahiplerinin gerçek aylık kazançları konusunda bilgi vermekte gönüllü olmamaları etken olmuştur.

Yapılan anket ile aktarlarda en fazla satılan 10 bitki türünün sırası ile Nane, Ihlamur, Kekik, Meyan, Adaçayı, Zencefil, Papatya, Isırgan otu ve Sınameki olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiye ek olarak aktarların kg olarak en fazla sattıkları ürün %30 ile Nane, %20 ile Meyan %10 ile Zencefil, %9 ile Kekik %7 ile Sınameki, Ihlamur ve Keçiboynuzu, %4 ile Adaçayı, %3 ile ısırgan otu, %2 ile Papatya olarak belirlenmiştir. Muş ilinde yapılan bir çalışmaya göre kg olarak en fazla satılan ürünler %11 ile papatya, nane, kuşburnu, kekik, keçiboynuzu, %10 ile ıhlamur, %9 ile adaçayı, %8 ile sinameki, %5 ile

zencefil olarak belirlenmiştir (Tankut, 2017). Kahramanmaraş'ta yapılan çalışmaya göre kg olarak en fazla satılan ürünler %19 ile meyan, %15 ile kekik ve keçiboynuzu, %14 ile nane, %11 ile zencefil ve ıhlamur, %5 ile sinameki, %4 ile adaçayı ve sinameki, %2 ile papatya olarak belirlenmiştir (Koca,2016)(Tablo 5.2).

Çizelge 5.2. Kg bazında en fazla satılan bitkiler

Bitki Türleri	Güncel Çalışma (%)	Tankut 2017 (%)	Koca 2016(%)
Nane	30	11	14
Meyan	20	-	19
Zencefil	10	5	11
Kekik	9	11	15
İhlamur	7	10	11
Sinameki	7	8	5
Keçiboynuzu	7	11	15
Adaçayı	4	9	4
Isırgan otu	3	13	-
Papatya	2	11	2
Rezene	-	-	4
Kuşburnu	-	11	-

Aktara gelen müşterilerin bu bitkileri satın alma sebebi olarak, sağlık amaçlı çörek otunun, keten tohumunun, sinamekinin, defneyaprağının ve zerdeçalın, saç bakımı için defne yağı ve sabununun, geleneksel olarak üzerlik tohumunun tütsü olarak nazarın giderilmesi için kullanıldığı belirlenmiştir. Yaralanma durumlarında kantaron kullanıldığını belirtmişlerdir. Bunların dışında, televizyonda sağlık programlarından izlenimleri nedeniyle veya halk arasında aktarılan duyumlardan ve daha önce kullanan kişilerin fayda gördüğü bitkiyi tekrardan kullanmak amacıyla satın aldıkları saptanmıştır. Nizip'te yapılan bir çalışmada 27 takson ile çalışılmış ve bu bitkilerin en yaygın kullanımları alanları olarak gastrointestinal sistem, solunum yolu hastalıkları ve diyabet tespit edilmiştir(Bulut, G. ve ark. 2017).

Yapılan anket sonuçlarına göre aktarların satışlarının %37'sini sonbahar, %32'sini yaz, %21'ini kış ve %10'unu ilkbaharda yaptıklarını belirtmiştir. Aktarlara mevsimlere göre en çok sattıkları bitkiler sorulmuş; yazın en çok Meyan, kışın Ihlamur, ilkbaharda Yeşil çay ve sonbaharda ise Ihlamur sattıklarını belirtmişlerdir.

Aktarların ürünlerini en fazla ayıklanmış ve kurutulmuş, daha sonra öğütülmüş ve paketlenmiş, az miktarda ise hiçbir işlem yapılmamış hali ile satın aldığı saptanmıştır. Aktarların büyük bir çoğunluğunun satın aldıkları ürünleri temizledikleri, bir kısmının aldığı gibi sattığı veya öğüttüğü saptanmıştır. Daha az bir bölümünün ise ürünlerini paketledikleri, kuruttukları ve karışım yaptıkları saptanmıştır. Yapılan anket çalışması ile aktarların ürünlerini en fazla çuvalda, daha sonra kutuda sakladıkları belirlenmiştir.

Yapılan anket çalışması ile aktarların ürünlerini en fazla satıcı firmalardan temin ettikleri saptanmıştır. Aktarlara sorulan “istediğiniz zaman dilediğiniz bitkiyi bulabiliyor musunuz sorusuna” %57'si çoğu zaman, %36'sı her zaman ve %7'si ise çok seyrek cevabını vermiştir. Ne kadar sıklıkla tıbbi bitki alıyorsunuz sorusuna ise %44'ü haftada bir, %31'i ayda bir, %19'u üç ayda bir ve %6'sı ise yılda bir tıbbi bitki aldıklarını belirtmiştir.

Aktarlar kendi müşterilerinin tahmini % 56'sının kadın, % 44'ünün erkek müşteriler olduğunu beyan etmektedirler. Yerel halk anketi neticesinde ise tam tersi sonuçlar (% 44 kadın, % 56 erkek) elde edilmiştir. Bunun sebebi ise kadın müşterilerin anket yapmak istememesi olmuştur.

Aktarlar kendi müşterilerinin % 37'sinin 36-50 yaş grubunda, % 26'sının 51 yaş ve üzeri grupta, %37'sinin ise 18-35 yaş grubu olduğunu tahmin etmektedirler. Ancak yapılan yerel halk anketleri neticesinde müşterilerin % 43'ünün 18-35 yaş grubunda, %36'sının 36-50 yaş grubunda, % 21'inin ise 51 yaş üzeri grupta olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.3).

Çizelge 5.3.Yaş gruplarında karşılaştırma

	Aktar Tahminleri	Yerel Halk Anket Sonuçları
	%	%
18-35 yaş grubu	37	29
36-50 yaş grubu	37	37
51 yaş üzeri grup	26	34

Aktarlar kendi müşterilerinin tahmini ortalama eğitim düzeylerinin %13'ünün yükseköğretim, % 31'nin lise, % 25'inin ortaokul, % 6'sının ilkököl ve %25'inin diğerleri(okula gitmeyenler)olduğunu beyan etmişlerdir.Yerel Halk Anket sonuçları neticesinde ise % 19 yükseköğretim, % 33 lise, % 36 ilkököl ve % 12 ortaokulsonucuna ulaşılmıştır (Tablo 5.4).

Çizelge 5.4.Eğitim düzeyi gruplarında karşılaştırma

	Aktar Tahminleri	Yerel Halk Anket Sonuçları
	%	%
İlkokul	6	36
Ortaokul	25	12
Lise	31	33
Yükseköğretim	13	19
Diğer	25	-

Aktarlar kendi müşterilerinin tahmini olarak ortalama % 30'unun memurlardan, %22'sinin ev hanımlarından, %17'sinin işçi, %8'ni esnaf, %7'sini emekli, %5'ini çiftçi ve diğer ve %3'lük kısmını da serbest meslek ve öğrencilerin oluşturduğu beyan edilmiştir.Yerel halk anket araştırması sonucuna göre ise aktara gelen müşterilerin büyük çoğunluğunun %31'i işsiz, %18'i memur, %17'si esnaf, %10'u işçi, %9'u emekli, %6'sı çiftçi, %5'i öğrenci, %2'si Serbest meslek olarak saptanmıştır.

Aktarlar kendi müşterilerinin tıbbi bitkileri satın alırken en çok kaliteye (% 31), ayrıca kullanım süresine (% 19), fiyata (% 31)ve markaya(%11) dikkat ettiklerini beyan etmektedirler.

Yapılan anket çalışmasında aktarlara “Müşterileriniz hastaneye gitmeden önce mi size gelir?” sorusuna %57’si hayır, %22’si evet, %14’ü fikrim yok %7’si ise kısmen cevabını vermiştir.

Yapılan anket çalışması ile aktarların müşterilerinin %25’ine sindirim sistemi rahatsızlıkları, %18’ine kalp rahatsızlıkları ve %18’inesolunum sistemi rahatsızlıkları, %12’sine sinir sistemi rahatsızlıkları, %11’ine kısırlık, %11’ine cilt/deri problemleri, %5’ine kanser için tıbbi bitki sattıkları saptanmıştır.

Yapılan anket çalışması ile aktarların% 33’ünün internetten, % 29’unun bitkiler hakkındaki bilgilerini kitaplardan, %19’nun satıcı firmalardan, %9’unun aileden, %5 herbalistlerden dinleyerek ve % 5’inin ise halktan öğrendiğini belirtmiştir.

Aktarların denetimlerinin belirli kurumlar tarafından (Tarım İl Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi) yapıldığı saptanmıştır (EK3). Bazı aktarların (% 57) bitkilerin toplanması, işlenmesi ve satımıyla ilgili hukuki durumdan (yasalar) bilgi sahibi olmasına karşın bazı aktarların (% 43) ise bu hususta bilgisinin olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte aktarlarda, baharatçılarda ve benzeri dükkânlarda satılması sakıncalı ve tehlikeli olan bitki veya maddelerin bu kurumlar tarafınca satıcılara bildirildiği saptanmıştır.

Yapılan anket çalışması ile 12 aktarın asıl mesleğinin aktarlık olduğu belirlenirken, 2 aktarın başka mesleğe ait diploma ya da sertifikasının olduğu saptanmıştır (Tiyatro yönetmeni, Üretici).

Yapılan anket çalışması ile aktarların tamamının yurtiçi satışa hizmet ettikleri ayrıca 2 aktarın yurtdışına ihraç ettikleri saptanmıştır. Yapılan anket çalışması ile aktarlarınson 5 yıllık dönemde tıbbi bitki pazarında gözlemlediği değişiklikler olarak; müşteri sayısının, müşterilerin eğitim seviyesinin, talep edilen ürün çeşidinin, satılan mallara ulaşmada kolaylığın, fiyatlandırmadaki değişimlerin, ürün maliyetlerinin, ürünlerin üretimdeki ve satışındaki denetimlerin, işletme sayısının arttığı yönünde olduğunu beyan etmişlerdir.

Yapılan anket araştırması sonucunda aktara gelen müşterilerin % 68’inin sosyal güvencesi olduğu, % 32’sinin sosyal güvencesi olmadığı saptanmıştır. Aktara gelen

müşterilerin büyük çoğunluğunun % 20'sinin 0-750 TL, % 48'inin 751-1500 TL, % 19'unun 1501-2250 TL ve son olarak %13'ünün 2251 TL ve üzeri gelir düzeyine sahip olduğu saptanmıştır.

Yapılan anket araştırması sonucunda müşterilerin tıbbi bitkileri en çok gıda amacıyla (% 26), daha sonra solunum sistemi rahatsızlıkları (%20) ve sindirim sistemi rahatsızlıkları (% 18) için satın aldıkları tespit edilmiştir. Erkek-kadın değerlendirmelerine göre en fazla tıbbi bitkilerin kullanım amacının gıda olması ise yörede yapılan yemeklerde bitkilerin baharat olarak (nane, kekik, pul biber vb.) kullanılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan başka bir çalışmada bitkiler, en çok soğuk algınlığı, gribal enfeksiyonlar, kadın hastalıkları, sindirim sistemi rahatsızlıkları, migren ve kalp-damar rahatsızlıkları için satın alınmaktadır (Şahin Yiğit, 2014).

Yapılan anket araştırması sonucunda müşterilerin (160 kişinin) en fazla kullandığı tıbbi bitkilerin % 91,88 ile Nane, 88,13 ile Kekik, % 82,50 ile Ihlamur,% 67,50 ile Adaçayı, % 60,63 ile Zencefil, % 60 ile Kuşburnu, % 48,75 ile Meyankökü, % 40 ile ısırgan otu, %39,38 ile Dereotu ve % 39,38 ile Salepoldüğü saptanmıştır. Kahramanmaraş'ta yapılan bir çalışmaya göre ilk sırada Nane yer alırken sırasıyla Ihlamur, Kuşburnu, Adaçayı, Kekik, Zencefil, Keçiboynuzu ve Papatya takip etmektedir (Koca, C.,2016). Trabzon'da yapılan bir başka çalışmaya göre ise Ihlamur ilk sırada yer alırken sırasıyla Nane, Kuşburnu ve Isırgan yer almaktadır (Akbulut & Bayramoğlu, 2014).

Yapılan anket araştırması sonucuna göre müşterilerin yalnızca % 12'sinin kendilerine ait bir karışımları (bitki ilacı) olduğunu, geriye kalan % 88'inin ise kendilerine ait bir karışımlarının olmadığını belirtmişlerdir. Müşterilerin % 51'i rahatsızlandıklarında bitki ilacını kendilerinin yaptığını belirtirken, % 48'i aktara gitmeyi tercih ettiğini belirtmiştir. Ayrıca %1'i hiçbiri diye belirtmiştir.

Yapılan anket araştırması sonucuna göre müşterilerin rahatsızlandıklarında % 25'inin önce hastaneye sonra aktara gittikleri, % 25'inin sadece hastaneye gittikleri yani aktarı tercih etmedikleri, % 40'ının ise öncelikle aktara daha sonra hastaneye gittiği ve % 10'unun ise sadece aktara gittiği saptanmıştır.

Sadece hastaneye giderim diyen kişilerin (40 kişi) buna sebep olarak belirttikleri ağırlıklı nedenler sırasıyla “Uzman hekim için”, “Kendimi güvende hissediyorum”, “İyi tedavi olmak için” ve “Geniş çaplı muayene olmak için” olarak belirlenmiştir. Önce hastaneye sonra aktara giderim diyen kişilerin (40 kişi) buna sebep olarak belirttikleri

ağırlıklı nedenler sırasıyla “Uzman hekim için”, “Geniş çaplı muayene için”, “Hastaneden verilen ilaçlara destek olması için”, “İlaçların yan etkilerinden dolayı kullanmak istemediğim için” ve “Sosyal güvencem olduğu için”olarak belirlenmiştir. Önce aktara sonra hastaneye giderim diyen kişilerin (64 kişi) buna sebep olarak belirttikleri ağırlıklı nedenler sırasıyla “İlaçların yan etkisinden dolayı kullanmak istemediklerinden” “Diğer(Doğal yollarla iyileşme imkanından dolayı)” “Kendilerini iyileştiremedikleri zaman mecbur kaldıklarından”, “Hastalığımı ciddiye almadığım için”ve “Sosyal güvencem olmadığı için”olarak belirlenmiştir. Sadece aktara giderim diyen kişilerin (16 kişi) buna sebep olarak belirttikleri ağırlıklı nedenler sırasıyla “İlaç kullanmak istemediklerinden”, “Doğal tedavi şanslarını denemek istediklerinden” ve “Diğer” olarak belirlenmiştir.

‘Rahatsızlandığınızda önce tıbbi ilaç mı alırsınız yoksa bitkilerden mi yararlanırsınız?’sorusuna cevap veren 160 kişi içerisinde; 69 kişi (% 43) tıbbi ilaç aldığını, 91 kişi ise (% 57) bitkilerden faydalandığını belirtmiştir. Erkek müşterilerin % 39’u (35 kişi) tıbbi ilaç alırım, % 61’i(54) ise bitkilerden faydalανırım şeklinde cevap vermiştir. Kadın müşteriler ise% 48’i(34 kişi) tıbbi ilaç alırım , % 52’si (37 kişi) bitkilerden faydalανırım cevabını vermiştir. Araştırma sonucuna göre erkek müşterilerin rahatsızlandıklarında tıbbi bitkilerden kadın müşterilere oranla daha fazla yararlandığı tespit edilmiştir.

Yapılan anket araştırması neticesinde, müşterilerin tıbbi bitkiler ile ilgili düşünceleri genel olarak değerlendirilmiş ve ortaya çıkan sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

- Doğru şekilde kullanıldığında faydalı olduğu aksi takdirde zararlı olabileceği
- Halkın bu konuda yeteri kadar bilgilendirilmediği ve kulaktan dolma bilgilerle bitkileri kullanılarak yararından çok zarar görülebileceği,
- İlaçların yan etkisine maruz kalmamak için bilinçli bir şekilde kullanımının yaygınlaştırılması gerektiği yönünde düşünceler belirtilmiştir.

6. ÖNERİLER

Aktar ve yerel halk ile yapılan anket çalışmaları sonucunda elde edilen verilere göre bitki satışında ve bitki alımında ayrıca bitki kullanımında hem aktarlarda hem de müşterilerde eksiklikler görülmektedir. Bu eksiklerinin giderilmesi için bitkilerin ambalajlarının üzerinde açık ve anlaşılır bir şekilde bitkilerin özellikleri, hangi hastalığa iyi geldiği veya hangi durumda kullanılması gerektiği hakkında bilgi verilmelidir. Aktarların satmış olduğu bitkilerin satışa kadar geçen sürede nereden ve ne zaman toplandığı bilinmemektedir. Bu konuda sağlıklı sonuç elde etmek için bitki ambalajlarına bitkilerin nereden toplandığı, ne zaman toplandığı, saklama süresinin ne kadar olduğu belirtilmelidir.

Ayrıca aktarların bitkileri depolama şekillerinde farklılıklar görülmektedir. Bitkilerin depolarda ne kadar süre ile muhafaza edildiği bilinmemektedir. Bundan dolayı depolarda muhafaza edilen bitkilerin tıbbi özelliklerinin devam edip etmediği konusunda araştırma ve denetleme yapılmalıdır.

Aktarların %57'sinin bitkilerin toplanması, kurutulması ve satış yapılabilmesi için gerekli olan kanunlar hakkında bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle aktarlara aktarlar odası tarafın da bilgilendirici seminerler düzenlenmelidir.

Gaziantep tıbbi bitkilerin yetiştirilmesi için uygun koşullara sahip bir şehirdir. Aktarların dışarıdan bitki satın almak yerine doğal kaynağımız olan yeni bitki türlerini yasal mevzuatlar dâhilinde ve aşırı kullanımdan kaçınarak nasıl üretime konu edebileceklerini araştırmaları gerekmektedir. Kaçak bitki toplamak yasal mevzuatlarımıza göre suç teşkil etmektedir.

7. KAYNAKLAR

- Akbulut S., Bayramoglu M.M., 2014. "Reflections of Socio-Economic and Demographic Structure of Urban And Rural on the Use of Medicinal and Aromatic Plants: The Sample of Trabzon Province", *Studies on Ethno-Medicine*, 8: 89-100
- Akkaya, O.B., 2007, Narlı (Kahramanmaraş)- Aşağımülk (Gaziantep) Arasında Kalan Bölgenin Floristik Yönünden İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, KSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı.
- Altay V., Karahan F., İlçim, A., 2015, An ethnobotanical research on wild plants sold in Kırıkhan district (Hatay/Turkey) herbalists and local markets
January 2015 *Biological Diversity and Conservation* 8/2 (2015) 81-91
- Altay V., Karahan F. 2012, Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve Çevresinde Bulunan Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma
- N. Arslan 2016, "Tıbbi ve Aromatik Bitkiler", Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi, 17(5): 66-69, 2016.
- Bayram, E., Kırıcı, S., Tansı, S., Yılmaz, G., Arabacı, O., Kızıl, S., Telci, D., 2010. "Tıbbi Ve Aromatik Bitkiler Üretimine Arttırılması Olanakları". Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-I, 437-456, 11-15 Ocak, Ankara.
- Bulut G, Korkmaz A, Tuzlacı E (2017). The ethnobotanical notes from Nizip (Gaziantep-Turkey). *Istanbul J Pharm* 47 (2): 57-62
- Dölarıslan M., Öztürk F., Gül E., 2016, Etnobotanik ve Tarihsel Gelişimi *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 9 (2): 11-13, 2016
- Duman, M. (2011). Gaziantep'teki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
- Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011., "Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi" Kastamonu Üni., *Orman Fakültesi Dergisi*, 2011, 11 (1): 52 – 67
- Davis, P.H., 1965-85. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, I-IX., University Press, Edinburgh.
- Davis, P.H., Mill, R.R. ve Tan, K., 1988. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, X, Supplement, University Press, Edinburgh.
- 4-<http://www.turkcewiki.org/>
- Gezgin, D. 2006. Bitki Mitosları. Sel Yayıncılık
- Ghorbani A, 2005. Studies on pharmaceutical ethnobotany in the region of Turkmen Sahra, north of Iran (Part 1): General results.

Journal Ethnopharmacol, 102: 58–68.

Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T. ve Başer, K.H.C., 2000. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. XI, Supplement – II, University Press, Edinburgh.

Kargıoğlu M, Cenkçi S, Serteser A, Evliyaoğlu N, Konuk M, KökMŞ, Bağcı Y, 2008. An ethnobotanical survey of inner-west Anatolia Turkey. Human Ecology, 36: 763-777.

Kendir G., Güvenç A. 2010., Etnobotanik ve Türkiye’de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış

Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi Cilt 30 / Sayı 1 / Ocak 2010 / ss. 49-80

Koca, C., 2016, Aktarların tüketici profillerinin ve satın alma eğilimlerinin belirlenmesi (Kahramanmaraş ili örneği) Yüksek lisans tezi

Korkmaz, M. ve Karakurt, E., 2014., Kelkit (Gümüşhane) Aktarlarında Satılan Tıbbi Bitkiler, *S.D.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 18(3):60-80.

Kocabaş Y., Gedik O., Kahramanmaraş İl Merkezi Semt Pazarlarında Satılan Bitkiler Hakkında Etnobotanik Araştırmalar
Iğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Der. / *Iğdır Univ. J. Inst. Sci. &Tech.* 6(4): 41-50, 2016

Koçyiğit, M. 2005. Yalova İlinde Etnobotanik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Özer, H., Türkmen, N., 2019, Investigation of plants with ethnobotanical use in Gaziantep province (Turkey)

GSC Biological and Pharmaceutical Sciences, 2019, 07(02), 071–078

Öztürk M., Altay V., Gücel S., Altundağ E. 2016, Plant Diversity of the Drylands in Southeastern Anatolia-Turkey: Role in Human Health and Food Security January 2016

Seçmen, Ö., Şığva, H., Ethnobotanical Survey of Işıklı (Çarpın), Dağdancık and Tokdemir in Gaziantep/ Turkey

IUFS Journal of Biology IUFS J Biol 2009, 68(1):19-26

Ş. Türkan, H. Malyer, S. Özaydın, G. Tümen, Ordu İli ve Çevresinde Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri

Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 10-02, (2006)-162-166

Şahin Yiğit, S., 2014, Gaziantep ili aktarlarında Satılan Bitkiler ve Etnobotanik Özellikleri

Gaziantep üniversitesi, Biyoloji Bölümü, Yüksek lisans tezi, 2014

Yıldırım Ş., Etnobotanik ve Türk Etnobotanığı *Kebikeç/17*,
2004 https://www.researchgate.net/publication/326156279_Etnobotanik_ve_Turk_etnobotanigi

Yüksel, D. (2007). Gaziantep ve Çevresinde Doğumla İlgili İnanış ve Uygulamalar,
Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim
Dalı Yüksek Lisans Tezi

T.C. Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Gaziantep ili 2016 yılı Çevre Durum Raporu Ankara/2017

Tankut, A., 2017, Aktarların tüketici profillerinin ve satın alma eğilimlerinin belirlenmesi
(Muş ili örneği) Yüksek lisans tezi

1-cografyaharita.com, (19.04.2016)

2-<https://www.gaziantep.com/gaziantep-iklimi-ve-cografi-yapisi-33116.html> (19.04.2016)

3-www.ekopangea.com, (19.04.2016)

EKLER

Ek 1- Aktar-Firma Anketi

Firma Adı:

İl: İlçe:

1- Yaş:

2- Cinsiyet () Erkek () Kadın

3- Eğitim Düzeyi () İlk () Orta () Lise () Üniversite

4- Aktarlık bilgi birikiminizi nasıl elde ettiniz)

() Üniversitede bölümünü okudum () Usta-Çırak ilişkisinden

() Kendi kişisel merakım sayesinde geliştirdim

5- İşletmenin faaliyet yılı?.....

6- İşletmede çalışan sayısı?.....

7- İşletmenizdeki ürün sayısı?.....

8- İşletmenizin yıllık cirosu ne kadardır?.....

9- Aktarlıktan(işletmenizden) başka gelir kaynağınız var mı?

()Evet ()Hayır

10- Aktarlıktan elde ettiğiniz aylık kazancınız?

11- En çok sattığınız 10 bitki türünü sıralar mısınız?

Bitki

Miktar(kg) (Yıllık)

()Nane

()İhlamur

()Kuşburnu

()Adaçayı

()Defne

()Kekik

()Meyan

- ☐ Şalba
- ☐ Kebere
- ☐ Keçiboynuzu
- ☐ Mahlep
- ☐ Zencefil
- ☐ Rezene
- ☐ Dere otu
- ☐ Gazel otu
- ☐ Sinameki
- ☐ Böğürtlen
- ☐ Andız
- ☐ Papatya
- ☐ Isırgan otu
- ☐ Şakayık
- ☐ Salep
- ☐ Kibrit otu
- ☐ Çöven
- ☐ Diğer.....

12- Müşterilerin bu bitkileri satın alma sebepleri nelerdir? (Sağlıkla, güzellikle, geleneksel adetlerle, dini inanışlarla ilgili olabilir)

- a-
- b-
- c-
- d-
- e-
- f-

g-

13- En çok satışın yapıldığı mevsim?

()Yaz ()Kış ()İlkbahar ()Sonbahar

14- Ürünlerinizi nasıl satın alıyorsunuz?

()Ayıklanmış ()Kurutulmuş ()Öğütülmüş ()Paketlenmiş()Hiçbir işlem yapılmamış

15- Ürünlerinize her hangi bir işlem yapar mısınız?

()Temizlerim ()Öğütürüm ()Kuruturum ()Karışım yaparım ()Aldığım gibi satarım

()Paketlerim

16- Mevsimlere göre en çok sattığınız bitki türleri nelerdir?

Yaz

Kış

İlkbahar

Sonbahar

a-

b-

c-

d-

e-

f-

g-

17- Ürünleri saklama şekillerini en çoktan en aza doğru sıralayınız?

()Kutuda ()Çuvalda ()Poşetlerde ()Plastik kaplarda () Diğer.....

18- Ürünleri nereden/kimden aldığınızı en çoktan en aza doğru sıralayınız?

()Satıcı Firma ()Toplayarak ()Kendim Yetiştiriyorum ()Aracılar ()Kooperatifler

()Diğer.....

19- İsteddiğiniz zaman dilediğiniz bitkiyi bulabiliyor musunuz?

()Her zaman ()Çoğu zaman ()Ara sıra ()Çok seyrek ()Diğer.....

20- Ne kadar sıklıkla tıbbi bitki satın alıyorsunuz?

()Haftada bir () Ayda bir ()3 Ayda bir () Yılda bir ()Diğer.....

21- Müşteri profilinizi en çok kimler oluşturuyor?(% Olarak)

() %.....Erkek ()%.....Bayan

22- Müşterilerinizin Yaş gruplarına % olarak dağılımı?

()18-35 ()36-50 ()51 yaş üstü

23- Müşterilerinizin meslek gruplarından en önemli 3'ü nü işaretleyiniz.

()Memur ()İşçi ()Çiftçi ()Öğrenci ()Emekli ()Ev kadını

()Serbest meslek ()Esnaf ()İşsiz ()Diğer.....

24- Müşterilerinizin tıbbi bitkileri satın alırken en çok dikkat ettiği 2 kriter nedir?

()Marka ()Fiyat ()Kalite ()Kullanım Süresi ()Diğer.....

25- Müşterilerinizin eğitim düzeyi?

()İlk öğretim ()Orta öğretim ()Lise ()Yüksek öğretim () Lisans Üstü ()Diğer.....

26- Müşterileriniz hastaneye gitmeden öncemi size gelir?

() Evet ()Hayır ()Fikrim Yok ()Kısmen

27- Müşterileriniz daha çok nereden gelir?

() Şehir içi () Komşu il () İlçelerden ()Köylerden

28- Müşterileriniz hangi amaçlarla bu bitkileri satın alırlar? (En çoktan en aza doğru sıralayınız

Sindirim Sistemi Bozukluğu ()

Sinir Sitemi Bozukluğu ()

Kalp-Damar Rahatsızlığı ()

Solunum Sistemi Bozukluğu ()

Kanser ()

Kısırlık ()

Cilt/Deri Problemleri ()

Diğer..... ()

29- Kendinize ait ilaç (karışım) var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız evet ise Kaç adet karışımınız var?.....

30- Bitkiler hakkında bilgileri nasıl öğreniyorsunuz?

☐ Kitaplar ☐ İnternet ☐ Satıcı firmalardan ☐ Aileden ☐ Diğer....

31- Bu bitkilerin toplanması, işlenmesi ve satımıyla ilgili hukuki (yasalar) durum hakkında bilginiz var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız evet ise;

32- Asıl mesleğiniz aktarlık mı? Değilse

33- Başka mesleğe ait diploma ya da sertifikanız var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

34- İşletmenizin her hangi bir resmi kurum tarafından denetimi yapıyor mu?

☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız Evet ise

Hangi kurum tarafından denetleniyorsunuz?.....

Ne kadar sıklıkla denetleniyorsunuz?.....

35- İhracat yapıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

36- Son 5 yıllık dönemde tıbbi bitki pazarında gözlediğiniz değişiklikler nelerdir?

1-Müşteri Sayısı %.....**azaldı** %.....**arttı** **()Değişmedi**

2-Müşterilerin eğitim seviyeleri %.....**azaldı** %.....**arttı** **()Değişmedi**

3-Malların kalite ve standardizasyonunda nasıl bir değişim oldu?

%.....**azaldı** %.....**arttı** **()Değişmedi**

4- Talep edilen ürün çeşidi

%.....**azaldı** %.....**arttı** **()Değişmedi**

5- Satılan malların temini?

%.....***kolaylaştı*** %.....***zorlaştı*** ()***Değişmedi***

6-Fiyatlandırmadaki değişimler nasıl oldu?

%.....***azaldı*** %.....***arttı*** ()***Değişmedi***

7- Ürünlerin Maliyetleri

%.....***azaldı*** %.....***arttı*** ()***Değişmedi***

8- Bu ürünlerin üretim ve satışında denetim

%.....***azaldı*** %.....***arttı*** ()***Değişmedi***

9-İşletme sayısı?

%.....***azaldı*** %.....***arttı*** ()***Değişmedi***

Ek 2- Yerel Halk Anket Formu

İl:

İlçe:

Köy:

1- Yaş.....

2- Cinsiyet () Erkek () Kadın

3- Medeni Durumu () Evli () Bekar

4- Eğitim Düzeyi () İlk () Orta () Lise () Üniversite

5- Mesleğiniz?

() Memur () İşçi () Çiftçi () Öğrenci () Emekli () Ev kadını

() Serbest meslek () Esnaf () İşsiz () Diğer.....

6- Sosyal güvenceniz var mı? () Evet () Hayır

7- Gelir düzeyiniz?

() 0-750 º () 751-1500 º () 1501-2250 º () 2251 º ve üstü

8- Hangi amaçla tıbbi bitkileri kullanıyorsunuz?

() Sindirim Sistemi Bozukluğu

() Kadın/Erkek hastalıkları

() Sinir sistemi Bozukluğu

() Kansızlık

() Kalp-Damar Rahatsızlığı

() Kanser

() Solunum Sistemi Bozukluğu

() Şeker Hastalığı

() Cilt Hastalıkları (Sivilce, Arpacık, vs)

() Ağız Kokusu

() Kısırlık

() Yanık

() Yara İyileştirme

() Basur

() Gıda olarak

() Romatizma

() Diğer.....

9- En çok kullandığınız 10 tıbbi bitki hangileridir?

☐ Nane	☐ Vargit
☐ Ihlamur	☐ Kardelen
☐ Kuşburnu	☐ Likarpa
☐ Adaçayı	☐ Diğer.....
☐ Defne	
☐ Kekik	
☐ Meyan	
☐ Şalba	
☐ Kebere	
☐ Keçiboynuzu	
☐ Mahlep	
☐ Zencefil	
☐ Rezene	
☐ Dere otu	
☐ Gazel otu	
☐ Sinameki	
☐ Böğürtlen	
☐ Andız	
☐ Papatya	
☐ Isırgan otu	
☐ Şakayık	
☐ Salep	
☐ Kibrit otu	
☐ Çöven	
☐ Çalı çileği	
☐ Para otu/Fındık otu	

Kendinize ait bir ilacınız (**karışım**) var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız evet ise

Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları:

Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları:

Hangi rahatsızlık için kullanıldığı:

Kullanış şekli:

Karışımına giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki, vs):

10- Rahatsızlandığınızda önce doktora mı gidirsiniz?

- (1) Sadece hastaneye giderim (2) Önce hastane sonra aktar
(3) Önce aktar sonra hastane (4) Sadece Aktar'a giderim

Eğer cevabınız 1 ise gidiş sebebiniz?

- ☐ Kendimi güvende hissediyorum
☐ Uzman hekimler için
☐ Geniş çaplı muayene olabilmek için
☐ Sosyal güvencem olduğu için
☐ İyi tedavi olabilmek için
☐ Diğer.....

Eğer cevabınız 2 ise gidiş sebebiniz?

- ☐ Uzman hekim için

- ☐ Geniş çaplı muayene için
- ☐ Sosyal güvencem olduğu için
- ☐ İlaçların yan etkisinden dolayı kullanmak istemediğim için
- ☐ Hastaneden verilen ilaçlara destek olması için
- ☐ Diğer.....

Eğer cevabınız 3 ise gidiş sebebiniz?

- ☐ Sosyal güvencem olmadığı için
- ☐ İlaçların yan etkilerinden dolayı kullanmak istemediğim için
- ☐ Hastalığımı ciddiye almadığım için
- ☐ Kendimi iyileştiremediğim zaman mecbur kaldığım için
- ☐ İlaçların pahalı olmasından dolayı
- ☐ Diğer.....

Eğer cevabınız 4 ise gidiş sebebiniz?

- ☐ Sosyal güvencem olmadığı için
- ☐ İlaç kullanmak istemediğim için
- ☐ Doğal tedavi şansım olduğu için
- ☐ Hastanelerdeki yoğunluktan dolayı
- ☐ İlaçların pahalı olmasından dolayı
- ☐ Diğer.....

11- Rahatsızlandığınızda önce tıbbi ilaç mı alırsınız yoksa bitkilerden mi yararlanırsınız?

- ☐ Tıbbi ilaç alırım ☐ Bitkilerden faydalanırım

12- Rahatsızlandığınızda bitki ilacını kendiniz mi yaparsınız yoksa aktara mı gidersiniz?

- ☐ Aktara giderim ☐ Kendim yaparım

13- Tıbbi bitkilerle ilgili düşünceleriniz nelerdir?.....

EK 3. Denetleme Formu Maddeleri

Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'nun 01.09.1985 tarih ve 5777 sayılı Aktarlar, Baharatçılar ve Benzeri Dükkânlar hakkındaki daimi Genelgesi Aktar ve Baharatçı Dükkânı için ruhsat alma zorunluluğu vardır. Aktar ve Baharatçı açılış ruhsatı Özel Sağlık Hizmetleri Eczacılık ve Tıbbi Cihaz Şube Müdürlüğü tarafından verilmektedir. Bitkisel ilaç satan aktar, baharatçı vb. gibi dükkânların açılmalarında Sağlık Müdürlüğü'nün izni aranacaktır.

MADDELER

- 1- 5510 sayılı sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası kanunun uygulanması için hazırlanan 5510 sayılı kanunun 7. fırcasının uygulanması hakkında eblig gereğı çalışan personelin sigortaları yapılmış mı?
- 2- Müessesenin izin belgesindeki adreste faaliyet gösteriyor mu? Müessese sahibi ve müessese adı değişmiş mi?
- 3- bitkisel ilaçlar hijyen kaidelerine uygun mu?
- 4- İl sağlık müdürlüğünden izin belgesi var mı?
- 5- Satılan organik ve anorganik bitki ve droglar kapalı kaplarda muhafaza ediliyor mu?
- 6- Tarım ilaçları ve insan sağlığına zarar veren ilaçlar satılıyor mu?
- 7- intektisitler orjinal birim ambalajlarında satılıyor mu?
- 8- Dükkânların vitrinlerinde, satılan kimyasal bitkisel madde ve drogların kullanışı ile ilgili etiket, ilan veya benzeri yazı yazılıyor mu?
- 9- Özel ambalajlarında bulunan ve satılmasına izin verilmiş olan drogların ambalajlarında farmakolojik etkisi ile ilgili bilgi bulunuyor mu?
- 10- Bozuk, küflü, kurtlu, ekşimiş ve insan sağlığına zararlı drog ve benzeri maddeler satılıyor mu?
- 11- Bitkisel karışım yapılıyor mu? Bunların sıvı ve katı preparatları hazırlanıyor ve satılıyor mu?
- 12- Satılan drog üzerinde hangi bitkiye ait olduğutürkçe ve latince doğru olarak yazılmış mı?
- 13- Satılan bütün drogların türkçe ve latince bir isim listesi mevcut mu?
- 14- 01.10.1985 tarih ve 5777 sayılı daimi genelgede belirtilen satılması mahsurlu ve tehlikeli olan maddeler satılıyor mu?
- 15- Bitkisel drogları temin ettikleri yerler (firma v.b.) ile bu yerlerden alınan faturalar uyumlu mu?

17- Daha önce belirlenerek teftiş defterine yazılan eksikler ne ölçüde giderilmiş?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, soyadı : Rukiye ŞİMŞİR BOZDAĞ

Uyruğu : T.C.

Doğum tarihi ve yeri : 16.06.1987 İlahiye

Medeni hali : Evli

Telefon : 0 (506) 237 1791

e-posta : r.simsir27@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	KSÜ/ Orman Mühendisliği Bölümü	2011
Lise	Opet Anadolu Lisesinde	2006

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Kitap okumak, Doğa yürüyüşü yapmak

CURRICULUM VITAE

Personal details

Name&Surname : Rukiye ŞİMŞİR BOZDAĞ

Nationality : T.C.

Date/place of Birth : 16.06.1988

Marital status : The married

Phone number : 0 (506) 237 1791

e-posta : r.simsir27@gmail.com.

Education Background

Degree	Faculty	Date
Undergraduate	KSU / Department Of Forest Engineering	2011
High school	Opet Anatolian High Schoo	2006

Language

İngilizce

Hobbies

Book Reading, Nature Hiking